

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati megfigyelések.

A magyarországi reformátusok Országos Zsinata első ülészakát november 22-én berekesztette s tagjai 11 ülés után, melyből hármat az alakulás formái foglaltak el, haza utaztak, több mint négy hónapi időköz után az elnökségnek a második ülészaká összehívására. Van időnk tehát számbavenni azokat a tapasztalatokat és megfigyeléseket, melyeket e rövidke ülészaká alatt is tehetünk, sőt telik belőle arra is, hogy módját keressük annak, miszerint némely tanulságainkat már a jövő ülészakán értékesítsük, a mire némely tekintetben — előre kijelentjük — határozottan szükség van. Ily szándékkal mondom el a zsinaton szerzett szerény megfigyeléseimet, ajánlva az illetékes körök becses figyelmébe.

1. Hogy a zsinat sem ünnepélyes megnyitásával a fővárosban nem keltett akkora érdeklődést a nagy közönség részéről, a mekkorát bár református lakossága számarányánál méltán várni lehetett volna, sem tárgyalásai nem keltettek akkora figyelmet hazánk református lakossága részéről, mint bár az országgyűlési tárgyalások a honpolgárok részéről: ez ugyan szomorú igazság — de való. A mi nek magyarozatát részint külső, részint belső okokban találhatjuk. Külső okok, hogy egyházi ügyeink iránti érdeklődés felköltésére nem rendelkezünk olyan orgánumokkal — főleg sajtóval — a melyek református népünk legszélesebb rétegeit behálózva tartanak, hanem a lelkészekon kívül más által alig olvasott egyházi lapjainkon tul, csak a politikai lapokra vagyunk utalva, a melyek pedig a mi egyházi ügyeinkkel másod-, harmad-, sőt nem tudom hányadik helyen, sokszor egy rövid kis hirben adnak felületes értesítést. E tekintetben ugyan — el kell ismernünk — mostani zsinatunkat a politikai sajtó legnagyobb része, viszonyaihoz képest, megérdemlett figyelemben részesítette, de e nagy és drága lapokból hány jut el népünk kezébe?! Egyházi életünk nyilvánosságának terét: a templomi szószéket pedig

vaj' hányan vették igénybe, hogy népünk figyelmét zsinatunkra felhívják? S bizonyára még kevesebb azoknak a száma, akik felolvasó egyházi estélyeinken — ahol ugyan ilyenek vannak! — a felkeltett érdeklődést táplálják azzal, hogy megismertetik a közönséget azokkal a nagy kérdésekkel, a melyek a zsinaton szóba jőnek. Pedig az bizonyos, hogy új egyházi tövényeink — s főleg annak adóügyi része — zökkenés és rázkodás nélkül csak úgy mehetnek át az életbe, ha hiveink azokra alaposan előkészítettnek. Külső ok továbbá az is, hogy zsinatunk ünnepélyes megnyitása napja *művésnapra* esett, ami a fővárosi ideges munkásság közepette, nem adott lehetőséget érdeklődésük kimutatására azoknak sem, kik különben belsőleg élénken érezték azt. A belső ok, a melynek egy pár egyházi lapon kívül a Budapesti Hirlap is hangot adott, az, hogy zsinatunk is osztja — s már előkészületeiben elárulta — kisebb egyházi gyűléseinknek azt a jellegét, hogy főként csak az egyház külső orgánizációjával foglalkozik. Távol legyen tőlem, hogy ezt kicsinyeljem s hogy afélét kívánjak a zsinattól, mint egyik laptársunk, hogy „a zsinat seprüt vegyen kezébe és seperje ki azokat — első sorban lelkészeket — kik talán a tulvilági életben nem hisznek.“

A zsinat az inkvizíció szolgálatában, a XX. század református zsinata a dogmaalkotás vagy revízió munkájában még furábbban nézne ki, mint a mostani száraz §§-ok gyártására, mindent jogi rendezés alá vonni akaró tendenciájával. A Budapesti Hirlapot is fel kell világosítanunk arról, hogy zsinatunk munkálkodását nem lehet talán a lefolyt róm. kath. nagygyűlésekkel hasonlítani össze, a melyek fényes dikciók során hozott a rezolúciókban csucsosodtak ki, melyek az ő felekezetük munkássága irányának csak elvi kijelentéseit foglalják magukban; mert a mi zsinatunknak — főleg a most tárgyalt adózási kérdésben — az egyház adminisztrációját érdeklő s így az életben megvalósítandó *törvények* alkotása a feladata, a

mi pedig épen e miatt kénytelen az élet aprólékos szükségeivel is számolni. — Egyben azonban erre nézve magunk is elismerjük, sőt hangoztatandónak véljük a kritika jogosultságát. Törvénykönyvünknek nem szabad a rövidlátásu opportunizmus mozaikjának lenni. Kifejezésre kell jutnia benne azoknak a meszsze jövőbe is néző nagyszabásu egyházpolitikai elveknek, a melyek egyházunk hajójának irányát minden viharok közt is határozott cél felé vezessék. S e cél nem lehet más, mint az, hogy egyházunk a maga vallás-erkölcsi feladatai fokozottabb teljesítésében a korszellem és szükség által kijelölt útjára tereltesse s e munkához egyfelől szabadsága és függetlensége s másfelől anyagi és szellemi eszköze biztosítsa. S mert a szellemi szabadság és függetlenség csak az anyagi függetlenséggel, az önerőnkől való megélhetéssel járhat karöltve: fel kell szólalnunk sokak türelmetlenségével szemben azok védelmére, a kik elég messzenézők és bátrak valának egyetemesebb szempontból itélni meg egyházunk újabbkori irányzatát, a mely tulságosan a külső segítség után vetette magát s jogainak érvényesítése során minden előretett lépésért függetlenségéből újabb áldozatokat ad, a helyett, hogy a hitélet és buzgóság fejlesztésével fokozná az önkéntes áldozatkésztséget. Azért az e fajta elvi álláspontokat fejtegető felszólalásoknak tisztelet adassék! Tárgyalásaink színvonalát igazában csak az ilyenek emelik; ezek a „memento“-k, melyeket vajha minél többen megértenének!

2. *A politika és pártok.* Az utóbbival kezdem. A magam részéről örvendetes jelenségnek tartom, hogy a zsinaton nincsenek pártok, szervezett pártok, mint a megelőző zsinatokon. Igazában még a kerületek határvonalai is elmosódnak. Az ülőhelyek ugyan kerületek szerint vannak csoportosítva, de ezt is legfennebb a szavazások könnyebbsége igazolja s a régi szokás tartotta fenn. Összeforrtunk. Nincsenek párciális érdekeink. A felszólalásokban helyeselt vagy helytelenített elvek szerint csoportosulunk most így, majd amugy vegyesen, a mint épen az egyvéleményűek összeverődnek. Pártfelek nem létében mindenki érvei erejére, intencziói helyességére támaszkodik s idáig komoly csalódás nem is ért senkit bizodalomban. E mostani zsinat egyik legszebb jellemvonásának tartom ezt, a melyet — reméllem — nem fog megrontani komolyan még az „erdélyi“ §§-ok tárgyalása sem. Istennek hála! kezdjük megérteni egymást.

Hanem a politika!? Nó erről sincs mi sok rosszat mondanom. Legfennebb tán azt irhatnók a rovására, hogy neki köszönhetjük szűk tanácskozási helyünket (az országház közelében) s tulságosan rövid tanácskozási időnköt (a minnek pedig pénzértéke van, de sok!) Egyébként alig látszik meg a zsinaton, hogy egyik része kormánypárti, másik ellenzéki

(nagyjában alighanem egyforma számarányban). Legfennebb egy kis kölcsönös idegesség annak ellenőrzésében, hogy nehogy az egyik a másik rovására valami taktikai (ez most a „Losungswort“!) előnyt szerezzen. Nem mernek mondani, hogy még ennek is nincs egy kis fanyar utóíze; hanem hát megnyugtat az, hogy ezzel a betegséggel úgy vágyunk, mint a holtig köhögő: jobb híján csak azt kívánjuk: minél hosszabban tartson ilyen „tűrhető állapotban.“ Egyébként mindkét félnek dicséretére legyen mondva: a zsinaton egyházunk hű fiai vagyunk első sorban mindnyájan, kik akkor is nyugodtan, tömött sorokban tárgyaltunk, mikor a „szomszédban“ a hullámok öszszecsaptak.

3. *Nehézkes tárgyalás.* Bizonyos, hogy a legtöbb kritika a zsinat munkálkodásáról így hangzik „mennyi idő és pénzfecsérlés!“ Hát hiszen — a nem zsinati tagok megnyugtatására legyen mondva — ezt magunk is sokszor mondtuk, főleg ha nem magunk beszélünk, módosítottunk vagy pótlásoltunk. S aztán fennebb mutatánk rá, hogy az elvi viták megérdemlik a pénzt is, az időt is. Hanem azért mégis el kell ismernünk, hogy a tárgyalási idő rövidege mellé még a tárgyalások is nehézkesek. Ám megvagyunk győződve afelől, hogy ha okára és orvoslási módjára sikerül meggyőzően reámutatnunk: e bajon már a jövő ülészekon segítve leend, a mint kívánatos is.

Ennek okát pedig nem találhatjuk egyébben, mint abban, hogy a bizottságok szerepe és munkaköre érthetetlen módon igen szűkre van szabva s az értelmezés által még szűkebbre szorítva. Az első ülészekban érvényesült felfogás szerint a bizottságok csak az önálló indítványoknak a tárgyalásra való előkészítésével s a plenumnak a törvényjavaslat álláspontjától és szövegezésétől eltérő határozatainak a végleges törvénybe való beszövegezésével foglalkoznak. Nó hát ez ellenkezik a zsinat elfogadott „tanácskozási szabályzata és ügyrendje“-vel is. Expressis verbis nincs ugyan kimondva benne, hogy a konvent által előkészített törvénytervezet megfelelő részei a plumban való tárgyalás előtt a zsinat illető bizottsága tárgyalásán kell hogy átmenjenek s annak bizottsági jelentésével együtt kerüljenek tárgyalás alá; de ez eljárást kizáró pontja sincs az ügyrendnek, megengedők pedig vagy ezt feltételezők: az 5. 6., de főleg a 10. és 11. §§.

Hogy a bizottsági előleges tárgyalások a plenum vitájának legalkalmasabb levezető csatornáit: az általánosan el van ismerve, mert a ki a bizottságban álláspontját érvényesíthette, az csak a legritkább esetben szólal fel arra nézve a plumban. Ily szándékkal tette meg ismeretes indítványát Darányi Ignác dr., zsinati tag a harmadik ülésen a bizottságokra és

azok működésére vonatkozólag, az országgyűlési tárgyalások analogiájára való hivatkozással s ily intencióval támogatta azt Sándor József Dégenfeld József gróf megszorító értelmezésével szemben, megjósolva, hogy különben a tárgyalások tulhosszura nyulnak és elsekélyesednek.

Darányi ugyan visszavonta indítványa azon részét, mely a bizottságok működésének mikéntjére vonatkozott, de mert a tapasztalat igazat adott a Sándor József jóslatának: véleményünk szerint az indítványt a jövő ülészek elején meg kell ismételni és elfogadni, hogy ez által a tárgyalások menete gyorsabbá tetsék.

Kétségtelenül kívánatos dolog ez az elnökség szempontjából is. A ki a tárgyalások menetét fegyelemmel kísérte, láthatta, hogy az egyes szakaszokhoz az új szövegek, pótlások és módosítások oly tömege adatik be, hogy azokat kellő kapcsolatban és rendben bocsátani döntés alá, még az oly kiváló elnöki talentumot is próbára teszi, mint a milyent mi Br. Bánffy Dezső személyében szerencsések vagyunk a magunkénak mondhatni. Ezen tehát okvetetlenül változtatni kell már a jövő ülészek elején az által, hogy a törvényjavaslat egyes fejezeteit megelőzőleg s idejekorán bizottsági tárgyalásra kell utasítani. Mert ha a bizottságokban nem is lehetne votum consultativumot, vagy indítványozási jogot adni az E. T. 78. §-a miatt minden zsinati tagnak: még abban az esetben is nagyon meggyorsítaná ez a tárgyalások menetét, megkeresvén ki-kiket az utat s módot arra, hogy javaslatát már a bizottság elé juttassa.

Nagy Károly.

(Folytatása köv.)

A vallásos élet előmozdításáért.

(Az orbai ref. Egyházi Értekezlet előterjesztése.)

(Vége.)

Szóljunk nyíltan: a vallásos életre inkább zavaró, érvényben levő félrendszer szabály törvényhozóink hibás érdekéltetésének köszöni származását. Többségükben birtokos honatyáink a vasárnapi munkaszünetet azért nem terjesztették ki a gazdasági munkára, mert osztották a gazdák azon aggodalmát, hogy anyagi hátramaradásukra lenne, ha munkásaik, béreseik szünetet tartanak a munkában. Nem egyszer hallottunk ily nyilatkozatokat: elég, ha mi ünneplünk; a paraszt dolgozzék nyáron, elég hosszú neki ünneplésre a tél! Aztán a míg az intelligencia a maga, kifogástalannak épen nem mondható módja szerint ünnepel (mert azt vajmi kevesen akarják elismerni, hogy nekik is nyújthat valamit a közistentisztelet), addig azokat, akikre nézve a vallástól követelik, hogy számukra hűségessé, becsületesekké, szorgalmasokká tegye, valósággal elvonják a vallás befolyása alól, télen és nyáron egyaránt. Vagy ha nagy ritkán engednének alkalmat: akkor a megszokás tartja a közönyösségben.

Hogy aztán kis gazdaközönségünk a nehéz megélhetési viszonyok közt még inkább megragadja ezt

a munka szabadságot, odadobja magát a megállapodás nélküli baromi munkába, olykor legfennebb lealacsonyító szenvedélyekben keres üdülést s közben lassanként kihál belőle minden nemes érzés: ez már természetes.

Ismételjük, hogy e szomorú állapoton csupán szép szóval, buzdítással, lelkipásztori gondozással segíteni nem lehet.

Vagy tán törődünk bele, hogy a mai nemzedékre hatni nem tudunk és irányítsuk figyelmünket egészen a jövőre? A jövő nemzedéknek, iskolai növendékeknek, ifjúságnak jelöljünk olyan vallásos életirányt, mely jobb jövőt ígér?

El kell ismerni itt, hogy a tanhatóság az egész vonalon dicséretesen támogatja az egyházak ez irányu törekvését. Törvényerejű utasítások, miniszteri rendeletek gondoskodnak a gyermekek vallásos nevelésének, istentiszteletre járásának biztosításáról úgy, hogy e téren már csakugyan a hitélet vezetőin mulik, ha meg nem ragadják a nyújtott segítő kezét. És tagadhatatlan, hogy a gyermekek iskolai vallásos nevelésében, istentiszteletre szoktatásában élnkség tapasztalható.

De istenem — mily keserű csalódás vár azokra, akik ez által eléggé biztosítottak hiszik legalább a jövőt! Bizony termőföld helyett kiégett hamuba ültetjük nagy gonddal az ifju csemetéket. Az ifjúságra csak a felnőttek vallásos élete lehet az erősítő talaj s ha gyökereivel abból nem szívhat erősítő táplálékot, az a vallásosság a példázatbeli sziklára hullott mag sorsára jut. Míg a már gondolkozó gyermek ártatlan naivitással kérdezheti szülőjét: „hogyan van az, hogy nekem muszáj templomba menni, édes apámnak pedig nem?” addig a gyermek lelkében az a balhiedelem erősödik meg, hogy a templom, mint az iskola társa, csak a gyermekekre és a szorgigőre kötelező; de felnőve majd ő is kinő e köteletség alól, sőt már az iskolai szünidőn tulleheti magát azon. A mindennapi életből azt látja, hogy a gyermekek hétköznapi iskolába, vasárnap templomba „muszáj” menni; a nagy embernek már csak úgy, ha épen érkezik, neki akkorra is fontosabb dolga van.

Korántsem akarjuk ezekből azt a következtetést vonni le, hogy a templomba járás hatósági kényszer által fokoztassék, de azt a vallás erkölcsnemesítő hatása elengedhetetlen feltételének tartjuk, hogy az illetékes hatóságok az előidéző oknak, az ünneppel nem törődő lázas munkálkodásnak csökkentésével, az általános vasárnapi munkaszünet érvényesítésével segítsenek a bajon.

Mihelyt a munkaszünetet érvényre juttatná a hatóság, mindjárt több sikere lenne a lelkeszi buzdításnak a templomba járásra nézve.

Megengedjük, visszaélés e téren is, mint mindenhol, merülhet fel. Mutathatnának tán némelyek példákra, hogy az ipari munkaszünet is egyeseket templom helyett a korcsmába, tulajdonkép ünnepzavarásra vezet. Am ily kivételek csak nem lehetnek irányadók! Aztán e baj elhárítására is egészen kézügyben az eszköz, a melyet nem mi és nem most sürgetünk először.

Legyen a kérdés megoldásánál igazán a vallásos élet feltételeinek előmozdítása a rugó és nem valami osztályharcz elnémitása csupán: akkor az istentisztelettől sokakat elvonó munka korlátozása mellett egészen önként értetődőknek találónk az ünnepszentelés tisztaságának védelmében azt a további lépést, hogy szeszes italoknak vasárnapi kimérése korlátoztassék.

Nyerendik-e meg az egyházak azt a méltatást, hogy a külföldi hatóságok belső becséért részesítsék támogatásukba a vallásos élet legfőbb nyilatkozatát, az ünnepszentelést: attól függ, hogy azok törekvése igazában ne csak vergődés legyen.

És eltekintve a vallásnak ez által sokkal széle-

sebb körre terjedő kihatásától, már csak a külső életben is feltétlenül meglátszanék ennek hatása. Hisz csak emlékezetbe kell hoznunk, hogy csak pár évtizeddel ezelőtt is a vasárnapot megünnepelő községben e napon állatok és eszközök rendbehozása, megtisztogatása, a köztisztaság, mely az udvarokról az utcákra is kiterjedt, valami kellemes benyomást gyakorolt a szemlélőre, holott ma már odajutottunk ünnep hiányában, egyik hét a másikára gyűjti piszkát lakásokon, utcákon, embereken, állatokon.

Erősen hisszük, hogy Háromszékvármegye épen úgy belátja mindezeket, mint mi magunk; és annál inkább hisszük, hogy minden módot megkiván ragadni, a mivel népünk közérkölsiségét, jellemét, rendszeretét s ezek által anyagi izmosodását is előmozdítani lehet. És bizunk, hogy most, mikor a székelly mentés jelszavával van telve a levegő, a tettek terére lép igénytelen előterjesztésünk irányában is.

Nagyságos alispán urhoz azon tiszteletteljes kéressel folyamodunk: méltóztassék a központi választmány által vagy bölcs belátása szerint bármely uton oda hatni, hogy Háromszék vármegye törvényhatósága:

I. Intézzon feliratot az országgyűléshez a vasárnapi *általános* (gazdaságra is kiterjedő) munkaszünetnek és ünnepnap a szesz italok korcsmai kimerése korlátozásának törvénybe iktatásáért.

II. Addig is azonban vármegyénk népének jól felfogott érdekében szabályrendeletileg foganatosítsa ezt, kivételt csupán a veszélyben forgó javak védelmére, biztonságba hozására tévén.

Végül — meg lévén győződve, hogy ha ez nem is népszerű, de annál nélkülözhetetlenebb kezdeményezés — tisztelettel kérnők a többi törvényhatóságoknak is hasonló eljárásra felhívását.

Az orbai ref. egyházmegye „Egyházi Értekezletének” Teleken, 1904. október 31-én tartott gyűlésének határozatából.

Hazafias tisztelettel

Bodor János,
elnök.

Ignác László,
titkár-jegyző.

Erdély története.

A gimnáziumok számára kiadott állami tanterv ez idő szerint — fájdalom — majdnem valamennyi hazai ref. gimnáziumra nézve kötelező. A mi hét kollegiumunk közül hatra. *Állami* szempontból nagyon is üdvös dolog az, hogy mindazon iskolákban, a melyeket az állam támogat, egyenlő alapelvek szerint történik a tananyag előterjesztése. Annak, hogy az állami tanterv általában egyetemes érvényességű, nagy előnye van. Mert hiszen az örvendetes, hogy pl. hazánk történetét az igazságnak megfelelő módon kell tárgyalni s nem a felekezeti, vagy nemzetiségi elfogultság mázában. S abban, hogy általánosan kötelező, van a tantervnek legnagyobb hibája is. Mert nyilvánvaló dolog, hogy történelmünk folyamán más szerepet teljesített Pozsony, másat a határőrvidék, másat Zágráb és másat Kolozsvár. De az egyetemesen kötelező tanterv szerint egyként kellene előadni Magyarország történetét Pozsonyban is, a határőrvidéken is, Zágrábban is, Kolozsvárt is.

De csak kellene. Mert az állami tantervnek egyetemes volta mellett van még egy másik igen bölcs alaptétele is, a mely különösen a történettudásánál érvényesül. S ez a nagyon is okos alapelve az, hogy a tanár egyénisége szerint vagy a helyi viszonyok szerint attól eltérhet; de nemcsak eltérhet, de el kell térnie. Érvényesítse a maga egyéniségét, nyitott szemmel nézze a helyi viszonyokat s annak multját és jelenét egyaránt juttassa érvényre. Tehát a részletekben épen nincs megkötve a keze. Ellen-

kezőleg az értékes részletkörülmények okos felhasználására van utasítva.

Mégis azt látjuk, hogy Erdély történetét általában ugyanakkora mértékben tanulja a trszénai tanuló, mint a csurgói s ez, mint az egri vagy a nagyenyedi. Mikor azt mondom: ugyanakkora mértékben, akkor a tankönyvekre gondolok. Mert olyan tankönyv, a melyik speciális erdélyi középiskolák számára iratott volna, nincs. Hogy aztán ezektől a közkezen forgó tankönyvektől az előadó tanárok mennyiben térnek el a helyesebb út felé, nem tudom. De bizonyos, hogy a tankönyvek nem igen térnek el. Vagy nem eléggé. Mert az e tekintetben legjobb két tankönyv, a dr. Szádeczky Lajosé és a dr. Török Istváné, bár lépten-nyomon érezni, hogy erdélyi ember a szerző, még sok kívánni valót hagy fenn.

Mi az eredmény ennek következtében? Az, hogy hazánk történetének a megismerésében a tantervnek az egyetemes volta érvényesül. Holott épen a másik, az individualizáló oldala kellene, hogy érvényesüljön. Mert a mint nem jó az a közigazgatás Csikmegyében, a mi kitűnő Hajdumegyében, ép úgy nem az a vidék történeti hagyománya Turóczban, ami Kolozsmegyében. Pedig a hagyomány akár történeti, akár más irányu is, jellemünknek, hatalmunknak fontos eleme. Ha a szombathelyi diák jól ismeri a maga módja szerint hazája történetét, ismerje úgy az erdélyi is. Mert, hogy Erdélynek más volt a multja, mint pl. a dunántulnak — közönségesen vallott tény. Már pedig, ha mi nem tanuljuk meg Erdélyünk multját úgy, a hogy erdélyieknek kell és szükséges, kitől várjuk? Ha mi nem méltatjuk eléggé a mi helyi viszonyainkat, biz azt nem várhatjuk azoktól, a kik Erdélyt sem a multban, sem a jelenben nem ismerték. Nagyon fontos, nagyon szép és felemelő multunk: Erdély politikai s irodalom története így egészen eltempul, eléggé ki nem tűnik. Pedig a multban, a valóságban mennyire kitűnő volt! Hiszen nem is olyan régi időben élt Dózsa Dániel s erdélyi szépeink s közönségünk bizony sokat gyönyörködött benne. Idősebbek ma is kellemesen emlékeznek soraira. De mi már a Dózsa Dánieleket épen nem tanuljuk, inkább a dukai Takácsokat. Bizony ez nem méltó multunkhoz!

Hogy ez a fonák helyzet elkerültesse, szükséges:

1. Valamennyi irodalmat s történetet előadó tanár irodalmunk s állami életünk történetének keretében a kellő mértékben méltányolja Erdély multját.
2. Irassék történeti kézikönyv a gimn. III—VI. és VIII o. számára s irodalomtörténeti kézikönyv a VII. és VIII. o. számára, a melyek tisztán a mi viszonyaink kiemelése s tárgyalása mellett adnák Magyarország történetét s nemzeti irodalmunk multját. Ez elv alapján készült tankönyv kevésbé használható volna Erdélyen kívül, de lehetne itt nálunk, a mi hét kollegiumunknál kötelező. Legalább egyelőre a mi verseny fejlődnek ki.

Nekünk erdélyieknek kell első sorban multunkat méltányolni s a nevelésben is felhasználni. Ámde ilyen tételt szem előtt tartó tankönyveink megfelelő mértékben nincsenek. Tehát kívánatos, hogy irassanak.

S ennek a megvalósulása lehető is, kívánatos is. Az állami tanterv is megengedi, kívánja, sőt követeli a helyi körülmények érvényre jutását. A mi multunk, Erdély multja meg épen parancsolja, hogy végre valahára derekasan hozzálássunk e hiány pótlásához.

Kristóf György,
Kun-koll. h. tanár.

ZSINATI ÜGYEK.

Zsinati ülések.

(November 18. 19. 21. 22.)

(Folyt. és vége.)

November 18-án kezdődött az adózási törvényjavaslat részletes tárgyalása. Ennek első (269.) §-ához *Padrah* Sándor, több stüláris módosítás mellett, indítványozza, hogy a közigazgatási költségek az egyes egyházközségekre ne a népesség, hanem az állami egyenes adóhoz viszonyított teherviselési képesség arányában rovassék ki.

Baksa Lajos e §-ba mint rendes adót, az orsz. közalapi járulékokat is megemlítetteti kívánja.

Buza János az u. n. „egyházi behivatalnokok” egyházi adózását teszi szóvá s az eltérő gyakorlatokkal szemben egységes eljárás megállapítását sürgeti és pedig úgy, hogy ezek is fizessenek, már csak a jó példaadás kedvéért is.

Czike Lajos a *Baksa* indítványát helyesli, a többinek e §-nál nincs helye. E felfogáshoz járul *Fejes* István is, ki ezzel különösen a közalap helyzetét véli szilárdíthatni.

Kenessey Béla előadó *Padrah*-val szemben igazságosabbnak tartja a közigazgatási régi „krajczáros élőtöke” alapján álló javaslatot; a *Baksa* indítványa ellen nincs kifogása a közalap érdekében, bár itt is emlékeztetnie kell, hogy a megalkotók „önkéntes hozzájárulás”-ra gondoltak, a mi nemesebb is; a *Buza* javaslatát meg nem ide tartozónak itéli. A §-a *Baksa* módosításával fogadtatott el, a többi mellőztetvén.

270. §-nál *Balthazár* Dezső dr. esperes „az egységes adózási rendszer”-nek bár formai kimondása érdekében adózási fel és pedig az állami adó alapján megállapítandó %/o-ban és kivétel nélkül készpénzben. Az állami adó alapján az egyh. adó %/o-nak nagyságát minden egyh. község maga állapítja meg s csak az adósegélyért folyamodók kötelesek a megszabott %/o magasságig elmenni. Így megmarad az egyes egyházak budget-joga szabadsága s a kontroll ott, hol segély kell, de eléretik az egység az adózási rendszerben. Ily tartalmu javaslatot tesz.

Padrah Sándor ugyanezt akarja, de csak 5 év alatt, keresztül vinni mindenütt. Ez a vagyonosabbak nagyobb terhét jelentené, de igazságérzetüktől s buzgóságuktól el várja ennek vállalását.

Nagy Károly az eredeti javaslat alapgondolatát helyesli, mely az egyházi életben magát mindig megboszuló kényszer mellőzésével megadja a módot az egységes irányban való lassu átalakulásnak, melyet a folyton érlelődő jobb belátás meg is fog teremteni. Hanem pótlást indítványoz e szakasz végére folytatásul ily szöveggel: „*Ilyen megváltásnak tekintendők azok az egyházközségi közalapot, kepeválsági és más alapok, a miket az egyes gyülekezetek saját tagjaik külön megterhelésével hoztak létre s ezeknek évi kamatai a 282. §. b) pontja szerint való adókiivetésnek tekintetnek s jogalapot képeznek a 281. §-ban jelzett segély esetleges igénybevitelére.*” Így elkerüljük, hogy — mint annyiszor — a szorgalmast és takarékoszt a mások rovására háttérbe szorítsuk.

Hegedűs Sándor helyesli és elfogadja a *Nagy* Károly pótlását, de kéri, hogy innen visszavonva a 282 §-nál nyujtsa be. *Balthazár*-al szemben az eredeti javaslatot pártolja, nem azért, mintha az egyh. adóteher igazságosabb megosztására törekednünk nem kellene, de ne tegyük azt kényszerrel s ne főleg annak hangsúlyozásával, hogy a vagyonos osztály kevesebb terhet hordoz, mint a nép, mert az ilyen szocializmus egyházunk alapjainak dőngése, mikor az intelligens osztály pénzben ki nem fejezhető munkát végez az egyház ügyei vitelében adózásán felül. Helyesli, hogy a modern idők szelleméhez hiven a pengazdaságra térjen át egyh. adózásunk is, de ezt is csak lassu átmenettel, mert az egyszeri oly zökkenést jelentene, melyet sem a pap, sem hivei nem fognának helyesnek tapasztalni. — *Kiss* Ferencz is törvényhozásilag eltörölnöndök tartja a törvényben és szolgálmányokban való adózást, míg *Antal* Gábor püspök gyakorlati példákkal azt illusztrálja, hogy a terményszolgáltatások nem épen oly rosszak, míg az állami adó szerinti %/o-ban való kényszeradózás oly részleteket rejt magában, melyeknek kikerülésére az egyes gyülekezetek bölcsességére bízott budget-jog adhat csak alkalmat. *Czike* Lajos is a javaslat álláspontját védi, míg *dr. Bartók* György püspök az

egyenlő adózás követelőinek azt tartja elibők, hogy mit szólnának a nagy gyülekezetek lelkészei, ha a szegény kongruás papok az egyenlőségre hivatkozással azt kérnék, hogy osszák meg velük fizetésüket. A terményfizetésnek pedig sok helyt nagy előnyei vannak.

Marjai István *Kiss* Ferencz javaslatához csatlakozik; *Fejes* István megelégszik az egységes adózási kulcsnak a javaslatban kontemplált részleges érvényesítésével. A zsinat — *Nagy* Károly pótlását itt visszavonva — mellőzi az összes javaslatokat s a §-t a javaslat szövegében fogadja el.

217. §. elébe betoldandó indítványát *Padrah* Sándornak, a különbözö, nem az állami adó alapján nyugvó egyházi adórendszerek eltörlésére nézve, a zsinat elvetette; míg magára a §-ra nézve elfogadtatott *Szell* Kálmán indítványa, hogy a mely presbiterium e kötelességét nem akarná teljesíteni — a fegyelmi eljárás érintetlen hagyásával — a felettes hatóság gondoskodik a kivetésről stb.

272. §. az egyh. községek évi költségvetésének mi-kénti összeállításáról szólva, *Kiss* Albert itt vesz alkalmat arra, hogy a papi és tanítói fizetések rendezésének kérdését szóvátegye s visszapillantást vetve a lelkészek államségélye s fizetésjavítási mozgalmak történetére, valamint a kormány legutóbbi nyilatkozatának idevonatkozó részére, megállapíthatónak véli, hogy ha a lelkészi törzsfizetésnek 2400 kor.-ra való emelésére most sok kilátás nincs is, de a 200 kor.-ás ötödéves pótlékok ügye már most rendezhető volna. Miért is indítványozza, hogy a 272. §. a) pontja függőben hagyása mellett utasítsák az adóügyi bizottság, hogy a lelkészek részéről visszamenőleg 1000 kor.-ra növekedő 200 kor.-ás ötödéves korpótléknak minden egyházban leendő behozatalát s a tanítói fizetéseknek az államiakéval egyenlővé tételét kimondó javaslatát még ez ülésszak folyamata alatt tegye meg s a függőben hagyott pontot e szerint szövegezze.

Dr. Sebess Dénes maga is hangsúlyozza annak szükségét, hogy a zsinat alkalmas formában, erélyes hangon követelje a lelkészi fizetések rendezését; de új szövegést ajánl a §. első feléhez a „vagy. nleltár”-ra nézve.

Sándor János a vagyonleltár, illetőleg a költségvetés szükségleti rovatának megfelelően a fedezetbe is bevételni kívánná ugy a lelkészi, mint a tanítói fizetés államségélyből folyó részét is.

Révész Kálmán a *Kiss* Albert indítványából kikacsolni kéri a tanítói fizetések dolgát, mely más helyt lesz alkalmasabb helyén.

Mády esperes a vagyonleltárak rovatos ivei egységes előállítására a konventet kívánja utasíttatni.

H. Kiss Kálmán az egyházközségek által fenntartott iskolák költségvetéseire való kiterjesztését is kéri e szakasznak. — *Antal* Gábor barátja ugyan a kivihetőség határáig, ugy a lelkészi mint a tanítói fizetések rendezésének, de azok felett beszél a 113 §-nál lesz helyén, azért e szakasznál arra kell utalni. — *Czike* Lajos különösen azért pártolja *Kiss* Albert indítványát, mert ha a papi fizetések rendezését az egyh. adóval hozzuk kapcsolatba, elejét vesszük annak, hogy ily czimen a magyar államtól más felekezet papjai támogatást igényelhessenek, mint a melynek népe akkora egyházi adót hordoz, mint a miénk, ez pedig nagy szó!

Sándor József ujra melegen szól az egyházi tisztviselők korszerű dotálása érdekében, hogy ez ügy eddig mig a 113. §-hoz érünk alaposabban előkészíthető legyen csatlakozik *Antal* püspök indítványához.

Fejes István bár a kérdést más §-nál tartotta volna helyesnek felvetni, elvben csatlakozik *Kiss* Alberthez. Ugy kívánná maga is a kérdést megoldani, hogy a kongrua törvény „fogantyu”-ja ne szorítsa meg e réven még jobban egyházunk papjai függetlenségét. A mire legjobb mód, hogy az állam e czélra adandó támogatása is az adósegélyben legyen keresztülvive, amihez — hálával ismeri el — a kormány autonomiánkból áldozatot nem kér.

Hegedűs Sándor azt kívánja, hogy jöjjünk tisztába a dolgokkal, gyakorlati kivitellel s utópiákat ne tápláljunk. A kormány a meglevő adóteher könnyítésére ígér segélyt, ezt tehát átjátszani papi fizetés emelésre nem volna megengedhető; de lehetséges sem, mert a nép terhei könnyítését kívánván, az a segély arra igénybe is lesz véve. A papi fizetés ily rendezése tehát csak a nép önként vállalt teheremelésével volna eszközölhető, amit pedig nehezen fog vállalni. Próbáljuk hát a lehetőség és fokozatoság szemelött tartásával a 113. §-nál megoldani.

Dr. *Balthazár*, mert azt látja, hogy az adóteher könnyítése égetőbb kérdés s mert nem akarja, hogy a lelkészek korpótléka révén az adóteherbeli könnyítésre szoruló egyházak kerüljenek ama Fejes említett „fogantyu” vagy budget-függés alá, a nép önkéntes nagyobb tehervállalását pedig lehetetlennek tartja, a szöveget a javaslat szerint fogadja el. Így tett a zsinat többsége is, beiktatván Antal püspök módosítását s elvetve Kiss Albert indítványát s elfogadva a Sebess Dénes új szövegezését, melynek folytán az elnökség elejtettnek nyilvánította a *Sándor* János módosítását, ami pedig a Sebess szövege pótlásául még szavazás alá kerülhetett volna.

A 273. §. azon módosítással fogadtatott el, hogy „minden év januárjában” történjék a helybenhagyás.

Nov. 21-én a 274 §. hosszabb vitát idézett elő. A 13 különféle módosítást ajánló javaslat közül a *Segesdy* Ferenczét fogadták el, mely szerint a költségvetés mindig a megelőző év második felében készítenendő el. Elfogadták a *Szell* Kálmánét, a mely szerint a költségvetéssel együtt el kell készíteni az adókiivetést is és fel kell terjeszteni a felsőbb hatósághoz. Magáévá tette a zsinat a *H. Kiss* Kálmán beutalását, melynek értelmében az iskolák költségvetése is elkészítendő és benyújtandó a felsőbb hatósághoz.

A 275 §-hoz, mely arról intézkedik, hogy az egyházi adókulcs meghatározásának joga az egyházközséget illeti, és hogy kik mentesek az adó alól, hozzászóltak.

Dr. *Sárkány* Lajos, ki azt óhajtja, hogy a vagyontalan, keresetképtelen egyháztagokat mentsek fel az adófizetés alól.

Fekete Márton a szakaszhoz azt a pótlást indítványozza, hogy az egyház behivatalnokaira (lelkészek, tanítók) az egyház részéről élvezett jövedelmek után nem vehető ki adó.

Hegedüs Sándor tüzetesen foglalkozik *Fekete* Márton javaslatával és oda konkludál, hogy a közönségre nem lesz jó hatással, hogy az egyházi férfiak kivonják magukat az egyház adózás alól. Az ő javaslata tehát az, hogy a vitás szakaszhoz fűzzék a következő pótlást: Az egyháztól élvezett javadalmak után adót fizetni tartoznak.

Dobby Lajos szólalt fel most *Hegedüs* Sándor indítványa ellen és tüzetesen fejtegeti, hogy nem méltányos és nem jogos. Az egyház és a lelkész között szerződéses viszony áll fenn. Már pedig ha a lelkésznek adót kell fizetni, akkor ez fizetésconkitása jellegét viseli magán. Csatlakozik *Fekete* Márton indítványához.

Dr. *Balthazár* Deszö osztja *Hegedüs* Sándor nézetét. A lelkésznek kötelessége hozzájárulni az egyház terheinek viseléséhez. Ha most a lelkésznek adómentességét törvénybe iktatnák, otthon azt beszélnék, hogy a lelkészek maguk hozták a javukra szolgáló törvényt.

Bartók György püspök csatlakozik *Balthazár* nézetéhez. Azt hiszi, hogy nagy hatása lesz annak, ha a lelkész jó példával jár elől az adófizetésben.

Domahidy Elemér a szerzett jogokra való hivatkozással nem helyesli a lelkészek és tanítók megadóztatását. Nézete szerint ezt a kérdést az egyházközségek autonóm hatáskörébe kell utalni.

Még *Hegedüs* Sándor élt a zárszó jogával. *Dobby* Lajossal szemben kifejtette, hogy fizetés conkitásáról szó sem lehet, mert hiszen akkor az állami tisztviselők is, a kiknek fizetése törvényben van megállapítva, panaszkozhatnának arról, hogy a mikor az adójukat bevonják, fizetés conkitást szenvednek.

Ezután szavazásra került a sor.

A zsinat mellőzte *Sárkány* Lajos indítványát a keresetképtelenek adómentességre vonatkozólag, ellenben nagy többséggel elfogadta *Hegedüs* Sándor indítványát. E szerint a zsinat kimondta, hogy a lelkészek az egyházi jövedelmük után is adózni tartoznak.

Br. *Bánffy* Dezsö elnök ezután kijelentette, hogy tekintettel a különböző körülményekre, a zsinat még csak egy gyűlést tart 22-én, ebben az első időszakban.

Utána gróf *Tisza* István szólalt fel, ki figyelmébe ajánlotta a zsinatnak, hogy czélszerű volna, még mielőtt a zsinat első cyklusa bezáródnék, egy olyan határozatot hozni, hogy a zsinat elnapolása ne gátolja a kormánnyal való tárgyalásokat, az állami segítség dolgában.

A zsinat az indítványt helyesléssel fogadta és nyomban felhatalmazta az elnökséget, hogy a kormánnyal való tárgyalásokat folytathassa.

Nov. 22-én tartotta utolsó ülését a zsinat, mely az első időszakot be is zárta.

Napirend előtt dr. *Baksa* Lajos szólalt fel, ki javaslatot nyújt be, melyben azt kívánja, hogy mondja ki a zsinat, hogy nemcsak az egyházi adózás égető bajait kívánja orvosolni állami dotációval, hanem szükségesnek tartja a lelkészi fizetések rendezését és az emlékiratban fentemlített többi szükségek fedezését is.

Báró *Bánffy* Dezsö elnök kijelenti, hogy az ügyrend értelmében nem lehet ezt tárgyalni. Feleslegesnek tartja ezt az indítványt ép úgy, mint feleslegesnek tartotta gróf *Tisza* Istvánét. Mikor *Tóth* Jánosnak egy korábbi tett indítványát elfogadták, már határozta ebben a kérdésben. Különben is az elnökség kötelességének tartja folytatni a tárgyalásokat minden irányban. Folytatják is. A közös prot. bizottság még a napokban ülést fog tartani és ebből válaszolnak a miniszterelnök leiratára.

Fejes István úgy véli, hogy abban az elnöki kijelentésben, melyet br. *Bánffy* tett, hogy a tárgyalásokat minden irányban folytatni fogják, megnyugodhatnak.

Báró *Bánffy* újból kijelentette, hogy a papi fizetések kiegészítésével is foglalkozott és fog is foglalkozni a bizottság.

Az adóügyi javaslat tárgyalása folyamán a 277. §-t, mint feleslegest, kihagyta a zsinat. A 279. §-nál elfogadta a zsinat *Szikszay* Zoltán azon javaslatát, hogy a *katona-tisztekre is vettessék ki adó*. A 280. §. *Antal* Gábor módosításával lett elfogadva, mely nagyobb szabadságot biztosít az egyh. község autonóm elhatározásának az adókulcs megállapításában a saját viszonyai tekintetbe vehetésében.

A 281. §-t dr. *Baksa* Lajos javaslatára az „állami hozzájárulásból” kifejezés előtt így toldták meg: „addig is, míg összes egyházi és iskolai szükségleteink kielégítésére a magyar állammal szemben támasztható és historiai alapokon nyugvó jogos igényeink külön országos törvény-nyel rendeztetnek.”

Ezután a 282. §. következett, mely az egyházközségek adókulcsát szabályozza.

Antal Gábor úgy vélekedik, hogy ez az adókulcs könnyen alkalmazható ott, ahol nincs nagy vagyoni különbség; de nem alkalmazható ott, ahol vagyoni tekintetben nagyon különböznek.

Módosítást ajánl, mely szerint az adósegélyt igénybe vevő egyház tartozik a törvénybe irt kulcsot életbeléptetni vagy tartozik igazolni az egyházmegye által jóváhagyott költségvetéssel és egyházi adó egyénenkint való kivetésével, hogy hiveire más, de vagyonaránylagos adókulcs alapján olyan adót vet ki, mely megfelel az egyház hivei 4 és fél koronás személyi adójának s a hivek összesége által fizetett állami adó 10 százalékának. Ezzel kapcsolatban javasolja, hogy az eddig netalán fizetett tandíjak eltörlelődjék.

Utána *Padrah* Sándor szólalt fel, ki hosszabb indokolás után kijelenti, hogy a módosítást nem fogadja el és a törvényjavaslat eredeti szövegéhez ragaszkodik, melyhez a személyi adóra nézve azt a pótlást nyújtja be, hogy az állami adót nem fizető egyházi tagok 2 korona — az 1—10 korona állami adóval bírók 3 korona — a 10—20 korona állami adóval bírók 4 korona, a 20—50 korona állami adóval bírók 6 korona, az 50—100 korona állami adóval bírók 12 korona, a 200—500 állami adóval bírók 16 korona, az 500 korona állami adón felül fizetők 20 korona személyi adót fizessenek. — Kijelenti, hogy azért fogadja el a javaslatot, melyet ily alakban az általános vitánál kifogásolt, hogy a kisebb jót a több és nagyobb jó miatt ne veszélyeztesse.

Nagy Károly benyújtja a 270 §-nál visszavont indítványát, e §. b) pontjához e pótlás alakjában: „... melybe beszámíttatik az egyes egyházközségeknek hiveik külön megterhelésével gyűjtött alapjainak évi jövedelme is”. Egyben hangsúlyozza, hogy — habár átmene-tileg — egyelőre a degresszív vagyoni adókulcsot tartja opportunusnak egyházunkra nézve bizonyos maximummal, mert különben félt, hogy egyházunk intelligens középosztálya kergettetik legjobb esetben a felekezetenkívülség karjaiba, miután ezeknek elfogadására a többség hangulatában biztosítékot nem lát, csatlakozik az *Antal* Gábor módosításához, a mely legalább helyenként megadja belkörüleg a tapintatosabb eljárás lehetőségét.

György Endre a személyi adót 2 és 5 koronában kívánja megállapítani; *Bartalos* István az állami adót nem fizető tőkepenészeket is megadóztatni kívánja és pedig vagyonuk arányában; dr. *Bartók* György a személyi adót 1—20 koronáig szeretné megállapítani. *Sass* Béla ellenzi

Antal Gábor módosítását. A szerencsétlen belviszályt dobják ezzel a gyülekezetek közé. Ne állítsák őket alternatívák elé. Vagy egyik alapon álljanak, vagy a másikon, de kettőn nem lehet.

Még többen óhajtottak beszélni, de Fejes István indítványozta, hogy a benyújtott indítványokat nyomassák ki és hagyják ennek a pontnak a tárgyalását a következő ülészsakra.

Ezzel a zsinati ülések első szaka bevégeződött s a zsinat megbizta az elnökséget, hogy a következő ülést a jövő év első negyedében tüzze ki. Végül Kun Bertalan mondott buzgó imát s ezzel az ülés véget is ért.

KÜLÖNFÉLÉK.

Kiss Áron kilenczven éves. A tiszántuli ref. egyházkerület főpásztora, Kiss Áron püspök a napokban ülte meg születésének 90-ik évfordulóját. Ebből az alkalmából tisztelői és barátai szerencsekívánatokkal halmozták el az aggastyánt, aki még magas kora daczára is teljes egészségnek örvend. A püspöki parochiánál a főiskola teljes énekkara szerenádót adott, másnap pedig a lelkészi kar, a presbyterium, a tanári karok és a városi és megyei hivatalok küldöttiségei tisztelegtek az ősz püspöknél. Isten éltesse az ősz püspököt egyházunk s a haza javára!

Iskolai alapítvány. Özv. Farczady K. Lajosné, nemrég elhunyt kedves fia, Lajos emlékére 1000 koronás alapítványt tett sz.-udvarhelyi ref. kollegiumunknál. Az igazg. tanács megleghangu levélben köszönte meg a kegyetes alapítványt s kívánt vigasztalódást a szomorú szívű urnónek.

A „Szeretetház“-nak ajánlották fel többen zsinati napidijjaikat az erdélyi egyh. ker. világi képviselői közül, Lészay Ferencznek, a szeretetház buzgó és ágilis gondnoka megkeresésére. Egyházkerületünk világi tagjai ugyan korábban nem szökták ily megbízataik alkalmával napidijjaikat felvenni s ezzel a ker. pénztárát, végeredményében a szegény gyülekezeteket terhelni; de ily célra — azt hisszük — kétség kívül ki fogja az összegeket utalványozni. Az árva gyermekek látják hasznát!

Egy pályázat eredménye. Az erdélyi részek második irodalmi társasága, a nagy regényíróról Kemény Zsigmondról elnevezett társaság nov. 13-án tartotta meg közgyűlését székhelyén Marosvásárhelyt. E gyűlésen döntött a székely népmese-pályázat kérdésében, elfogadva a bíráló bizottság (Benedek Elek, Bedőházi János és Lakatos Sámuel) javaslatát s a pályadíjat, 600 koronára emelve, 200—200 koronás jutalmakban adta ki a három nyertes s erre valóban érdemesnek mutakozó pályázónak: 1. Kóbori János tanárnak és Vajda Ferencz székelyudvarhelyi lelkésznek. 2. Kolumbán István székesfővárosi tanító-nak. 3. Ősz János volt kibédi áll. ig. tanító-nak. Szívünk-ből gratulálunk az első helyen nyerteseknek, kik „a mi munkásaink“ is. Végül tisztaújítás következett. Elnöknek egyhangulag Koncz József ny. ref. koll. tanár választotta meg.

A konvent világi tagjai figyelmébe. A főgondnok urak megbízásából gyűjtést indítottam dr. Matthews úr fogadtatására. A gyűjtés eredményéről s a gyűjtött összeg hovatartására szóló kimutatást dr. Darányi Ignác főgondnok urnak megmutattam s most a nyilvánosság előtt közlöm. Bevétel: 1. A konvent világi tagjainak adománya (gyűjtőív szerint) 214 kor. Kiadás: 1. Hitel-számla 122 kor. 90 fill.; 2. apró költségek (kocsi stb.) 5 kor. 10 fill.; 3. maradt s a szegények segélyezésére a Bethánia-egyletnek adott 86 kor., összesen 214 kor. Budapest, 1904. nov. 22. Dr. Szabó Aladár, ref. theol. tanár. — Látta s rendben találta: Darányi Ignác, a dunamelléki ev. ref. egyházkerület főgondnoka.

Kalvineumot Budapestre. Ily czim alatt figyelemreméltó és lelkes cikket hoz a P. E. és I. L. arra buzdítva a zsinat tagjait és minden ref. embert, hogy Kálvin négy százados születésének emlékére egy oly épületet emeljünk Budapesten, melyben állandó otthont találjon zsinat, konvent, egyetemes levél- és pénztár stb. és a hol minden ref. egyetemes intézmény tarthassa gyűléseit. E valóban nemes cél érdekében már megindult az adakozás is. Zsinati összes napidijjaik felét ajánlták fel e célra: dr. Darányi Ignác, Cseh Ervin, gróf Dégenfeld

Lajos, Hajós József, Karap Ferencz, Kovács Sebestyén Endre, Sárközy Aurél, Szilassy Aladár, gr. Teleki József, dr. Vécsey Tamás.

A Parochiális könyvtári bizottság, melyet az egyetemes konvent az október 27—30. napjain tartott ülésében Baksay Sándor püspök és Hegedüs Sándor főgondnok elnöksége mellett megalakított, nov. 16-án tartotta első ülését. Jelen voltak a nevezett elnökön kívül: Fejes István, Radácsi György, Dávidházy János, Sass Béla, Kenessey Béla, Nagy Károly, Szóts Farkas, dr. Antal Géza és Kiss József. Egy órai tanácskozás után megbízott dr. Antal Géza, hogy a tisztáninni egyházkerületnek idevonatkozó szabályrendete figyelemre vételével készítsen a kivitel módozataira vonatkozó szabályrendelet-tervezetet s azt Szóts Farkassal, Kenessey Bélával és Nagy Károlylyal előzetesen meghányván-vetvén, a következő (nov. 21.) ülésen mutassa be. Ez meg is történt. A szabályrendelet tervezet le fog küldetni az egyházkerületekhez. A gyülekezetek a kerületek utján felhivatnak, hogy 1905-re már vegyék fel költségvetésükbe az évi 10 kor. illetéket s ezen könyvszekerényeket szerezzenek be, az 1906. évi illetményt pedig már a könyvtárbizottságnak szolgáltassák be. A bizottság elhatározta, hogy Vargha Lajos egyháztörténetét, mit a tisztáninni egyházkerület már nyomtat is, elsőnek veszi fel a beszerzendő könyvek közé; a készitendő munkák közt pedig a bibliai szótárt tartja legsürgősebbnek.

A magyarországi baptisták még 1896-ban lépéseket tettek, hogy bevegék őket a törvényesen elismert felekezetek közé. Akkor nem sikerült a tervök. Most újból zörgettek kérésükkel az illetékes minisztereknél s — úgy hallszik — mindenütt szives és előzékeny fogadtatásra találtak.

„Ref. Zeneközlöny.“ Érdekes ujévi ajándékban fog részesülni 1905. jan. 1-én a hazai ref. tanító és orgonista világ s általában a ref. egyházi ének- és zeneirodalom. Fenti czimmal ugyanis egy eddig teljesen új ösvényt taposó s havonként megjelenő zenemű folyóirat fog megindulni Sárospatakon, ij. Fövenyessy Bertalan ref. orgonista szerkesztésében és kiadásában. A hozzánk beküldött programból kiemeljük a következő pontokat: a Ref. Zeneközlöny célja a ref. egyházi ének és zene művelése. E cél elérhetése végett három rovatot nyit, u. m.: *Orgona*, *Enekkar* és *Iskola*. Az Orgona-rovat tartalmazni fogja a ref. egyházi énekeket, különböző hangnemekben orgonára kidolgozva. Fősúlyt helyez e rovat a régiék mellett az új-dallamok közlésére is, hogy már jóelőre módjában legyen minden orgonistának elkészülni az új énekek orgonázásával. Az Orgona-rovat továbbá minden számban a templomi orgonázásnak megfelelő, eredeti elő- és utójátékokat fog nyújtani. Az Enekkar czimű rovatot templomi s temetési énekek négyes karu letétei fogják kitölteni. Minden szám Enekkar-rovata tartalmazni fog egy-két új dallamot is négyes férfi- vagy vegyes-karra kidolgozva. A téli számok mellékletei hazafias, nép- és könnyebb műdalokhoz juttatják énekkarainkat. Az Iskola-rovat feladata megkedveltetni a népiskolai növendékekkel az összhangzatos éneklést. E célból közölni fog két vagy három hangra irt énekdallamokat, hazafias és az iskola szellemének megfelelő népdalokat. A Ref. Zeneközlöny havonként fog megjeleni 8—10 oldal tartalommal, izléses kiállítású füzet-alakban. *Munkatársai* között ott látjuk a hazai egyházi ének- és zeneirodalom művelőinek legkiválóbb erőit, mint pl.: H. Bathó János (Sárospatak), Deák Gerő (Szászváros), Hodossy Béla (Sárospatak), Ivánka Zoltán (H.-M.-Vásárhely), Kálmán Farkas (Gyoma), Köveskúti Jenő (Pápa), Lányi Ernő (Miskolcz), Mácsai Sándor (Debreczen), Sz. Nagy József (Budapest), Novák Sándor (Sárospatak), Sarudy Ottó (Pápa), Szabó György (Dés), Szügyi József (Békés), Seprődi János (Kolozsvar), Thaisz Lajos (Losoncz), Tóth Lajos (Gyöngyös), Zoltai Máttyás (Arad), Zsigmond Ferencz (Kolozsvar), Varga József (Nagykőrös), Veress Gábor (Nagyenyed). — *Előfizetési ára 10 korona.* Talán felesleges is megjegyeznünk, hogy a Ref. Zeneközlönyt előre is ajánljuk a legmelegebb pártfogásra.

A kolozsvári ev. ref. theologiai fakultás „Ének- és Zeneegylete“ 1904. december 4-én a theol. fak. disztermében jótékonycélú hangversenyt rendez. Hely árak: 1—6 sor 2 kor; 7—14 sor 1 korona. Állóhely 60 fillér. Felülfizetéseket köszönettel veszünk és hirlapilag nyugtázunk. Jegyek előre válthatók: Bittó Rezső és Püspöky Miklós urak divatúru üzletében. Kezdeté d. u. 5 órakor. Műsor: I. Liszt F. I. Rapsodia, előadja a m. kir. kolozsvári VI. honvéd kerületi zenekar. 2.

Wagner S.: 3. felvonás előjátéka és nászkar Lohengrin dalműből, előadja az ev. ref. vegyes kar és honvéd zenekar, vezető Borsay Samu karmester ur. 3. Komoly szavalat, tartja Kacsó Lajos theologus. 4. Leoncavalló R.: Musette keringője a Bohémek dalműből, zenekisérettel énekl: Fehér Olga k. a. a Nemzeti színház művésznője. 5. Felolvasást tart Gyarmathy Zsigáné öngnagsága. 6. Borsai Samu: a) Keleti dal, előadja zenekisérettel az ev. ref. női kar, a soló részletet énekl: Fehér Olga k. a. b) Serenád, „Kálmán király apródjai“ vig dalműből, zenekar kísérettel énekl: Kálmár József ur, a Nemzeti Színház tagja, a hegedű solót játsza Kovács Kálmán úr, vezető Borsay Samu karmester ur. 7. Vig szavalat, tartja Gebédi Lajos theologus. 8. Boros: Népdalegyveleg, énekl: az ev. ref. theol. fakultás énekkara, vezető Borsay Samu karmester ur. 9. Wachs Pál: Menuette Pompadour, előadja a honvéd zenekar.

GYÁSZROVAT.

Ordolai gróf Kaun István temetése a mult pénteken nagy részvétellel történt meg Bögözben, hol a szertartást *Lajos János* lelkészünk teljesítette. Gyönyörű tehetőségű, nagyrahitott főúr volt a megboldogult, ki, miután szép vagyonát elővigyázatlanul elvesztette, hivataloskodva és a szépirodalommal foglalkozva töltötte életét, melynek végét súlyos betegség is terhelte. Legyen nyugalma csendes a sok hányattatás után!

Lozsády báró Györfly Géza, Kolozsvármegye törv. hat. biz. tagja, nov. 27-én reggel fél 8 óraker, 50 éves korában meghalt. Gyászba borult övéin kívül — emlékének hálásan őrzik azok, kik lélek szerint ismerték. Egy igazi jó emberrel ismét kevesebb!

HIVATALOS RÉSZ.

5297—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű Esperes aaihoz.

Felhívjuk a nagytiszteletű esperes aait, hogy a rendelkezésükre álló adatok alapján méltóztassanak f. évi decz. hó 20-ig feleletet terjeszteni be igazgatótanácsunkhoz a következő, a konventi népiskolai statisztika kiegészítésére szükséges három kérdésre, az 1903—4. iskolai évre vonatkozólag:

1. Az év folyamán melyik egyházközségeink állítottak fel ev. ref. népiskolát?
2. Az év folyamán melyik egyházak ev. ref. népiskolája lett állami- vagy községivé?
3. A 2. kérdésre feleletül felsorolt egyházaknál külön-külön mennyi volt az államnak vagy községnek átadott vagyon értéke?

A feleletet abban az esetben is kérjük a fennirt határidőig, ha a válasz nemleges, mind a három kérdésre. Kolozsvár, 1904. november 24.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1602—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi ref. egyházmegyében a sáromberki ref. egyházközség kántortanítói állására pályázat nyitattik; javadalma díjlevél szerint tisztességes lakás gazdasági épületekkel, nagy kerttel. 1. Kepebuza, faválság, napszám és közmunkabér 376 kor. értékben. 2. Kan. porció haszonélvezete 8 h. I. osztályú szántó, 2 h. rét 100 kor. 3. Tandíj tanulóktól 70 kor. 4. Kegyhagyomány: a) 8 kövű lisztelő malom vámtizedének egynegyede, ért. 100 kor., b) tőkekamat 84 kor. 5. Államsegély fizetés kiegészítési pótlék 70 kor. Javadalmak értéke összesen 800 kor.

Pályázati határidő 1904. december 25. Kellőleg felszerelt folyamadások, a kitűzött határidőig Csekme Ferenc esperes aához küldendő Gernyeszeg, u. p. Sáromberke (Marostordamegye).

Kolozsvár, 1904. nov. 23.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1640—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezt szotyori lelkészi állásra pályázatot nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: Lakás, gazdasági épüle-

tekkel és kerttel. Földhaszonélvezet: 3 h. 1218 □ öl szántó, 1131 □ öl rét. 8 h. 910 □ öl erdő jövedelme 89 kor. 22 f. Késszép 50 kor. 40 f. Terményjövödelem értéke 308 kor. 34 f. Stóla 8 kor. Állami fizetés kiegészítési összeg 1164 kor. 65 f. Pályázati határidő 1904. decz. 22. Folyamadványok nt. Józsa Sándor esperes aához küldendő Uyfalfára. Kolozsvár, 1904. decz. 1.

Dr. Bartók György, püspök

ERTESITES.

A theol. fak. tanári karának f. hó 28-án tartott üléséből értesitem az érdekelteket, hogy a vizsgáló bizottság Főtiszteletű és Méltóságos elnökének és a tanárikarnak megállapodása folytán a f. évben tartandó rendkívüli theol. alap- és lelkészkepesítő vizsgák *december hó 16—17. uapján* lesznek. Az ezen vizsgára jövő jelöltek lezke-könyveikkel, illetőleg lelkészkiegészítési és szolgálati bizonyítványaikkal december hó 15-én alólirotnál tartoznak jelentkezni s ugyanakkor a Méltóságos Igazgató Tanács 5920—1903. sz. a. kelt rendelete értelmében megállapított vizsgákénti és személyekénti 60 (Hatvan) korona vizsgadíjat befizetni, mely összeg befizetése nélkül senki szóbeli vizsgálatra nem bocsátható.

Kolozsvárt, 1904. november 29-én

Kenessey Béla,

a theol. fakultás igazgatója

Sz. 732—1904.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye kántortanítóihoz.

Makkai Kálmán sáromberki és Hadnagy Károly szászrégeni kántortanító aai eltávozásával, a tanítók egyházmegyei képviselőiben két hely üresedett meg. Felkérem görgényi egyhm. kántortanító aait, hogy ezen két helyet szabályszerű választás útján töltsék be. Választási határnapul 1904. december 26. (huszonhat) tűzőm ki. Sziveskedjenek ezen napról keltezett szavazólapjaikat, lepecsételt borítékban, legkésőbb decz. 31-ig hozzám küldeni.

Gernyeszeg, 1904. nov. 26.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Sz. 731—1904.

ERTESITÉS

Hadnagy Károly szászrégeni kántor-tanító aa. eltávozásán állomásáról, értesíteni kívánom a görgényi egyházmegye érdekelt hatóságait, hogy a *nyomatványok kezelésére* ideiglenesen tisz. Papp Lajos eh. m. pénztáros aat s a *kántor-tanítói könyvtár* kezelésére pedig Imre Zsigmond abafájai kántor-tanító aiat kértem fel. Pénztáros aa. nyomatványok átvétele végett minden csütörtökön megtalálható az egyházmegye tanácstermében, hol a nyomatvány-raktár is van, Imre Zsigmond aa. pedig ő maga fog kitűzni egy napot, mikor a könyvtárhelyiségben megtalálható lesz.

Gernyeszeg, 1904. nov. 26.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

SZIVES KÉRÉS

A *ntü Esperes urakhoz* egy szives kéreessel fordulunk Egyházi Értekezletünk néplapja a „*Vasárnap*“ érdekében. A közelő *Karácsonyi ünnepek és újév* alkalmából a lap szerkesztője mellékletet kíván adni a rendes iv mellé, a mivel egyben a lap terjesztése érdekében is mozgalmat óhajt indítani. A ntü esperes urak atyai szavát, felhívását, buzdítását bizonyára megszívlelik egész egyh. megyéjük területén lelkészek, gyülekezetek, tanítók és hívők egyformán. Azért tisztelettel kérjük legyenek szivesek a nagy alkalmakhoz mért e buzdító irányu, pár sorból álló cikkeküket bocsátani a szerkesztő (Vajda Ferencz lelkész Székelyudvarhely) rendelkezésére e hó 15-ig, hogy lapunk terjesztése érdekében hathatósabban munkálkodhassunk.

Lelkésztársainkat pedig arra kérjük: sziveskedjenek egyh. községeinknél oda hatni, hogy e két nevezetes alkalomra a „*Vasárnap*“ alkalmi számaiból ugyancsak e hó 15-ig nagyobb számú s ingyen kiosztásra szánt példányokat megrendeljenek s ezek kiosztásával a lapnak új előfizetőket gyűjteni kegyeskedjenek. Feleslegesnek tartjuk hangsúlyozni, mily fontos munkát végeznek ezzel.

Kéréseink szives teljesítését újra kérve vagyunk atyafi szolgatársaik az Egyházi Értekezlet elnöksége.

Kolozsvárt, 1904. nov. hó 30.

Deési Gyula, elnök.

Tárkányi György, titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati megfigyelések.

(Folytatás.)

II.

Egyházpolitikai irányzatok.

A zsinat külső körülményeire és tárgyalásai menetére vonatkozó megfigyelések után jöjjünk közelebb immár a nagyobb jelentőségű dolgokhoz. Kezdjük a legnagyobb, melyet alczimként e sorok felé irtam: az egyházpolitikai irányzatokon; mert hiszen ehez képest minden egyéb részletkérdés és ennek alkalmazása.

Ha helyes politika alatt szélesebb értelemben valami intézménynek vagy szellemi mozgalomnak bizonyos, a neki alapjául szolgáló elvek szerinti gyakorlati vezetését érteni: akkor — megvallom — inkább szerettem volna, ha *vallás*-politikai, vagy egyszerűen vallási irányzatokról beszélhetnénk. Ez azonban minálunk Magyarországon meglehetősen ismeretlen és idegen dolog. Nem mintha nem létezett volna s nem léteznék ma is; de nemzetünk egész élete folyamán — rövidebb, bár a legjelentőségesebb, korszakokat leszámítva — csak alárendelt jelentőséghez juthatott s rendszeren öntudatlanul s észrevétlenül érvényesült nemcsak azoknál, kik a nemzeti és állami életet irányították; de igen gyakran magának az egyháznak vezetőinél is. A magyart, boldogult Kovács Albert az ő túlhajtott kifejezéseivel gyakran nevezte „vallástalan tatárfajzatnak“, a mit, ha szószerint alá nem irunk is, el kell ismernünk, hogy dr. Edm. Buckleynek a mongol fajt jellemző szavai reánk is nagyban illenek, a mely szerint: „Flegmatikus és józan. Az individuum háttérbe szorul a szociális alakulatok, a család és állam megett. A logikát nem találta fel, a metafizika iránt is igen kevés érdeklődést tanusít, de kiváló a politikában és etikában. Fántáziája gyenge, de annál erősebb érzéke van a történelem iránt. Ideáljait nem alkotja, hanem a multból veszi; tradicionálista s így conservatív, kinél ennél fogva

a haladás nem egyenletes és lassu reformok, hanem rendszerint revolúció útján, ugrásokkal történik. Vallásos tekintetben az jellemzi, hogy közömbös a dogma, áhitat és belső kegyesség iránt, bár a kultuszt annál gondosabban gyakorolja. Innen, hogy nemcsak toleráns, de sőt gyakran ekklektikus.“

És tényleg, Magyarországon a vallás — ama említett rövid korszakok kivételével — rendszeren a mindent magába felszívó politikának volt alávetve s — mivel „az individuum háttérbe szorul a szociális alakulatok megett“ — az egyéni vallásos kegyesség is háttérbe szorult ennek szociális jelentkezése és alakulása: az egyház megett s mint ilyen, annál könnyebben volt az állampolitika szolgálatába fogható. Nemzetünk ezeréves története tanuskodik ez igazságról, hogy nálunk a vallást csak szociális oldaláról, mint egyházat tekintették s az állampolitikához való viszonyában nézték és értékelték, a miben persze nagy része van annak is, hogy majdnem 600 esztendőn keresztül megszokták a vallást a keresztyénséggel s a keresztyénséget a római *egyházzal* — a mely maga is állam és pedig világhállam akart lenni — azonosítani s azóta is ez egyház uralma és nemzetünkben maig való többsége és kiváltságolt helyzete meglehetősen állandósította e végzetes azonosítást és felcserélést.

Ki lehet mutatni, hogy nagyrészt politikából csatlakoztunk a keresztyénség felvételekor annak római formájához, hogy ez egyház politikája vitte nemzetünket a legtöbbször a nemzeti szerencsétlenségekbe, belső meghasonlásokba és viszályokba, hogy a politikának volt a legnagyobb része abban, miszerint az internacionális római egyház az osztrák Habsburgokkal fogott kezét, a nemzeti fejedelemség egyháza pedig a nemzeti protestántizmus lett, kölcsönösen együtt osztozva egymás dicsőségében, szenvedéseiben és üldöztetéseiben. Kétséget nem szenved, hogy a régi állampolitika szemüvegén keresztül, mint egyházat nézte a vallást az a szabadelvű 48-iki törvényhozás

is, mely megalkotta a XX. t.-cz.-et azzal a tendenciával, hogy a midőn a jogegyenlőség elvéből kifolyólag minden bevett vallásfelekezetet egyforma elbánásban részesít, másfelől a modern alkotmányos állam biztosítsa a maga szuverénitását minden kebelében levő más szociális alakulásokkal szemben s ezeket a maga céljainak, ha lehet önkéntes, ha kell, kényszerített munkatársaivá tegye, a mely célját a bevett és elismert vallások rendszerén belül érvényesülő lelkiismereti szabadság biztosításával, az által igyekezett elérni, hogy a hiveik útján a honpolgárokra számbaveendő egyházi befolyással bíró bevett vallások egyházait anyagi ellátásuk révén kellő állami függésbe hozza. Az azóta szerepelt alkotmányos kormányok egyházpolitikai törvényei is e szempont érvényesülését bizonyítják és pedig még élesebb formában, mert a jelzett 48-iki törvény azon momentumára, hogy „a kormány a felekezetek meghallgatásával“ terjeszti elő idevonatkozó javaslatait, soha ügyet sem vetettek a legutóbbi időkig.

Hogy az állam képviselői így kezelik az egyházpolitikát, hogy a vallást csak mint egyházat tekintik s ennek mint institúciónak azon részeit, a melyek állami feladatokat érintenek — s ennek köre napról-napra bővül! — a saját felügyelete és irányítása alá igyekszik hajtani; ezt, ha főleg az állami mindenhatóságra irányuló vonásaiban nem helyesüljük, de értjük s az állam modern fogalmából, a jogállamról a kultur- és humán-államra való átmenetből megtudjuk magyarázni. Lehetetlen azonban be nem látnunk, hogy az állam fejlődésének ezen irányzatával szemben az egyház megtartásának két lehetséges utja van: vagy az, hogy mint a szociális institúció szembeszáll és harcot kezd az állammal az egyház meglevő, sőt bővítendő hatás- és munkaköréért s az ezekben munkás intézményeinek az államtól való függetlenségeért, vagy az, hogy az állam munkakörének ily irányu kiterjesztésében az Isten országa szociális eljövételének egyegy lépéssel való előhaladását látva és üdvözölve, a maga munkálkodását fokozottabb mértékben a vallásnak az individuális életben való fejlesztésére irányítja. Az első elvileg a római egyház jellegéből foly; a protestantizmus egész lényegéből a második következik.

Nős, a nagy baj épen az, hogy minálunk még benn az egyházban is — és pedig nem csak a világiak részéről, de még a papság túlnyomó többsége részéről is — az az egyházpolitikai felfogás az uralkodó és vezető, a mely lényegében pápista, midőn az egyházat, mint institúciót, öncélnak tekinti s nem az egyéni és személyes vallásosság megnyilatkozásának és eszközének. Az egyház általában, mint szociális institúció és organizmus képezi az értéklés és becselés tárgyát és nem — a mint kellene — a neki alapul szolgáló vallás

és főleg vallásosság. A bölcsészeti és világnézleti materializmus ikertestvére a vallásban az ecclaeasticismus. Egyik, mint a másik, a látható külsőt tekinti a lényegesnek, az egyedül értékesnek s azt, a mi ennek alapjául szolgál, a szellemet észre sem veszi vagy pláne megtagadja. Sok ember van, aki a vallással nem törődik, saját felekezete vallási igazságai védelmére sincs szava, sőt tán együtt ül másokkal a csufolódók székében; de „egyháza“ védelmében a türelmetlenségig buzgólkodó. E veszély legközvetlenebbül minket protestánsokat fenyeget. Az a kétségkívül nagyfontosságú szolgálat, melyet „egyházunk“ a maga szervezete által a multban nemzetünk alkotmányos jogainak védelmében tett s a melynek egyik végakkordja a „patens“ küzdelem, még sokaknak élénk emlékezetében van ma is: a legtöbb embert arra szoktatott, hogy egyházunkban főleg a magyar nemzeti alkotmányos állam munkatársát, véd- és daczszövetségesét lássa, becsülje, szeresse és támogassa. Egyházunknak még világi tagjai részéről is felületes és az igazságnak csak kisebbik felét érvényesítő felfogás ez; de mennyivel szomorubb látni, hogy papságunk legnagyobb része is csak erre az álláspontra képes felemelkedni! Ennek megdöbbentő következményeire s úgy a következmények, mint az elvi hibák korrektiójára törekvő irányzatokra a jövő alkalommal mutatunk reá.

Nagy Károly.

(Folyt. köv.)

A vasárnap és a községi hitelszövetkezetek.

Országszerte ismeretes a mozgalom, mely arra irányul, hogy a *vasárnap* megünneplését általánosan kötelezővé tegye. A m. kir. Igazságügyminisztériumban már nincs vasárnapi munka, mit nemsokára követni fog a többi minisztérium is. A bíróságok és közigazgatási hatóságok vasárnap nem tárgyalnak, a városok és faluk sem bizottsági, sem közgyűlést nem tartanak, mert attól törvényes intézkedés következtében vannak eltiltva. A nagy forgalommal dicsekedő városi üzletek vasárnap délelőtt tíz óráig még nyitva vannak ugyan, de ez sem tart sokáig, ott is mielőbb teljes vasárnapi szünet fog lenni.

Miután a társadalom minden rétege a vasárnap teljes megünneplését követeli s miután az már több helyen meg is van: sajnálattal kell ama szomorú tényt konstatálnunk, hogy mi református keresztények mindeddig határozottan és erélylyel nem léptünk fel a vasárnap szigorú megtartása és megtartatása mellett. *

Templomainkban mi, ref. papok gyakran hangoztatjuk a tizparancsolat közül azt, mely így szól: „Megemlékezzél a szombatról, hogy azt megszenteld.“ És ezen parancs idézése után a mi szombatunk, a vasárnap nagyobb részét sok helyen a hivek arra fordítják, hogy a *községi hitelszövetkezetek* dolgait igazítsák, s a hivekkel egyetemben mi is úszunk az árral. A lelkészek és kántor-tanítók sok községben a szövetkezetek elnökei, könyvvezetői, pénztárnokai

* Tán mégis tettünk valamit! Utalok saját előterjesztésemre a tusnádi „Székely-kongresszuson“ s a mult számainkban közölt előterjesztésére az orbaiaknak! Szerk.

vagy igazgatósági tagjai, kik eme hivatalukban töltik a vasárnap legnagyobb részét.

A hitelszövetkezetek nagy rombolást végeznek a községek erkölcsi életében az által, hogy miattuk az ünnepekkel kapcsolatos egyházi teendők megtartása lehetetlenné válik. Ezelőtt a hivek imádságos és énekes könyvekkel mentek templomba, de most szövetkezeti törlesztési-könyveiket viszik magukkal, mert isteni tisztelet után be kell fizetni a heti betéteket, kamatokat és törlesztéseket, mit ha vasárnap nem teljesítenek, már hétfőn hivatalosan megintetnek, s az intést kézbesítő bank-közeg nem fáradhat ingyen.

De a hitelszövetkezetek miatt nem csak a hivek vannak zavarva a vasárnap megünneplésében, hanem zavarva, sőt akadályozva vannak az illető lelkészek és tanítók is. Régebben a vasárnapi délelőti isteni tisztelet után az ifjak a templomban maradtak, mikor is a növendékek a lelkész által kátéra, a kántor-tanító által énekre tanítottak; néhány év óta ennek vége szakadt a hitelszövetkezeti gyűlésekben való részvétel miatt. Ma-holnap bekövetkezik az *új énekes könyv* dallamainak tanítása, de míg az lenne, ott van az állandó Igazgató-tanács 1860--1904. szám alatt április 21-én kelt *rendelete*, melynek értelmében az 1904. évi szeptember hó 1-én kezdve az ismétlődő iskolás gyermekeket a vasárnap délelőti isteni tisztelet után lelkész és kántor-tanító kötelesek vallásra és énekre tanítani!

No már most bátor vagyok kérdezni: mikép lesz képes a lelkész és tanító a „Protestáns Lap“ 1904. évi 18. számában megjelent rendelet szabályainak eleget tenni, ha a *hitelszövetkezet* az első dolog?... A lelkészek fizetései állami kiegészítésben részesülnek, a tanítók fizetései szintén ki vannak egészítve, e mellett már a második ötödéves korpótléket is élvezik s miután ez így van, miért kapkodnánk azon néhány koronáért, mit a szövetkezettől nyerünk?... De eltekintve mindezekről, már a vasárnap *megszé- teléséért* is ajánlatos, hogy a vasárnapi mellékfoglalkozásokkal és az ezekkel járó mellékjövdelemekkel hagyjunk fel egészen! Az egyházi értekezletek jó irányu működéseit a vasárnapi szövetkezeti munkával szerzett *accidentiák* — arczul csapkodják, gúny tárgyává törpítik!

A világon semminemű pénzintézet nem tart igazgatósági, fizetési, kezelési vagy másféle összejöveteleket vasárnap és ünnepnapokon; maga a *központi* országos hitelszövetkezet sem, tessék hát a *községi* hitelszövetkezeteknek is enemű gyűléseiket és munkálkodásaikat *más napra* tenni át.

Az elemi iskolák tanítói minden községben a hétköznapiok közül egy napon vagy legalább is $\frac{1}{2}$ napon *szünetet* tartanak, aszerint, amint a közeli városokban a hetivásárok vannak. Tessék hát a heti szünetre tenni át a hitelszövetkezetek dolgait. Ekkor a lelkészek is inkább érkeznek részt venni a szövetkezeti munkában, ha csakugyan tagjai a szövetkezeti igazgatóságnak.

Üdvös volna, ha a fentiek tekintetbe vételével az egyházmegyei hatóságok méltóztatnának a mélyen tisztelt lelkész és tanító uraknak megrendelni, hogy félretéve az ünnepi mellékfoglalkozásokat, a hitelszövetkezetek ügyeit *vasárnap* ne igazítsák; és figyelemükbe ajánlani, hogy a mely községben ők semmi részt nem vesznek ugyan a szövetkezetek dolgaiban: igyekezzenek befolyásukkal oda hatni, hogy hiveink szövetkezeti összejöveteleiket tegyék más napra és a *vasárnapot szenteljék lelkük ügyeinek!*

Közelebről találkoztam egyik régi paptársammal, kivel a fölebb megirt dologról beszélgetve, ő a papi és tanítói állást a községi hitelszövetkezetek vezetésével határozottan *összeférheltennek* tartja. Itt röviden leirom azon tapasztalatait és megjegyzéseit, miket ez ügyben elmondott nekem:

„Egyházközségemben az 1895. évben, tehát ma-holnap tiz éve létesült a hitelszövetkezet. Ama nagy-rabecsült uri ember, aki kiszállott a községbe s nyélbe ütötte a hitelszövetkezet felállítását, abban fáradozott, hogy engem állítson a szövetkezet vezetésére, de én a felajánlott megfizetést nem fogadtam el s így az elnöki tisztelet a helybeli kovácsmesterre bizta. A könyvvezetői állást az egyház kántortanítója vállalta magára, ki ma is folytatja hivatalát — az elemi iskolaügy nagy kárára!

„Pár év előtt az állandó igazgató-tanács rendelete folytán ama valótlán felterjesztés küldetett be, hogy a tanító szövetkezeti foglalkozása heti *hat* óránál többre nem megy. A sok jövés-menés, telekkönyvi betekintések, a peresügyek okozta járásbirósági tárgyalások miatt: tizenhat órára is felmegy biz az, de hát itt a szövetkezetnek mindenki adós s a már nagy-hatalommá nőtt könyvelőt, a falu összes lakosságának komáját, nem akarták megbántani 500 kor. évi mellékjövdelemének elejtésével. A mulasztások mellett az iskolai tanítás sok zavarnak, zaklatásnak van kitéve, miknek okvetlen gátat kellene vetni, ha találkoznék arra való ember, de hát egyik sem bátor kukkantani, a közvélemény egészen elaludt. . . Most a szövetkezet nem csak pénzzel foglalkozik, hanem körébe vonta a gabona- és tojáskereskedést is.

„A vasárnap délutáni és esti órákban tartott gyűléseken szokta az igazgatóság a kölcsönügyeket elintézni, a megrendelt és kiosztott gabona árait beszedni, a hét lefolyása alatt vásárolt tojások felett rendelkezni, minden idevágó ügyet elintézni s az így összehalmozott dolog miatt a gyűlések éjjeli 10—11 óráig elnyulnak s a sok baj miatt a tanító a következő heti tananyagot kidolgozni nem tudja, a tanulók heti fogalmazásait átnézni és kijavítani nem bírja, azaz végleg megszűntette a fogalmaztatást, mert hát nem ér rá; igaza is van, két urnak szolgálni nem lehet. . . Ezek mellett még az a hátrány is meg van, hogy a szövetkezet sokféle bajai miatt kimerült tanító fáradt, álmos és a hétfői tanítás semmit ér. . .

„A vallástani órákon kívül más alkalommal is bemegegyek az iskolába s nagyon szomoruan hatnak rám azon esetek, miket gyakran kell tapasztalnom!

„Hétfőn délután három órakor, a tanítás közben, az iskolába lépik, jobban mondva az ajtóval együtt rohan Bukuczi János, a szövetkezet egyik érdemes tagja s kérdezi: édes komám, tanító úr! ma délelőtt megnézte-e az én telekkönyvem, hogy a tegnap este megszavazott 200 kor. kölcsönt kikaphassam? . . Nem mehettem ma telekkönyvet nézni, mert a tanítást elmulasztani nem lehetett, hanem csütörtökön iskolai szünet van s akkor megtekintem a telekkönyvét. Addig hát elvárom — mond Bukuczi — de akkor mulhatlanul meglegyen!

„Szerdán délelőtt 9 órakor Iczig János toppan be az iskolába egy katrincás asszonnyal: Tanító úr! ettől az oláhnétől harminczhárom réczetojást vettem kilenczvenkilencz krajcárral, kérem a másodkulcsal a pénztárhoz jöni s kinyitani a kasszát, hogy pénzt vegyünk, kifizetni a tojásokat. . . Várjon 11 óráig, a tanítás után elmegyek! . . Az oláhné nem vár, most kell fizetni. . . A tanító megy, s míg odajár a magukra hagyott gyermekek oly nagy lármát csapnak, hogy a harmadik szomszédból is össze futnak az emberek azt hitték: tűz támadt. . .

„Pénteken kilencz órakor Bukuczi János ismét jön: kérem tanító úr, mikép áll a telekkönyvem, amit tegnap megnézett? . . Nem tudok semmit mondani, tegnap nagy heti vásár volt a városban, s oly sokan voltak a telekkönyvi hivatalnál, hogy déli 12 óráig sem férhettem a mutató asztalhoz. . . Nó ez szép dolog magától mesturam, egyszer már panasztam a központnál maga ellen nagy lustasága miatt, most

ismét iratni fogok, a jövedelmet szereti zsebre vágni, de kötelességét nem teljesíti. Ne haragudjék kedves komám, vasárnap ismét megyek telekkönyvét megnézni, akkor kevesen lesznek a mutató asztal mellett, mert az emberek a templomba mennek! Hisz' vasárnap mesturam is templomba megyen. Akkor elhagyom a templomot, megkérem a tiszteletes urat, hogy énekeljen helyettem!

„Szombaton délután Fűrjész Náci hozza az iskolába a vasuti állomástól az értesítőt: az ujabban megrendelt 217 mázsa kukoriczát a központ megküldte, hétfőn és kedden az 53 megrendelő közt szét kell osztani a gabonát, azon fekbért követelnek. Csakis a kedves komám tudja a divissió segítségével kiszámítani: kinek mennyi esik? Hát a diurnum? azt fizeti a szövetkezet, 2 napra 6 koronát. A két napi iskolai mulasztást csakis az iskolaszék engedheti meg. Tudja komám, az iskolaszék tagjai *minik* vagyunk. A tiszteletes úr az egyhangu határozatot ki fogja mondani, egyebet nem tehet.

„Igy van ez, barátom, minden héten — végtelen változatban. Én nem szólhatok, mert százan támadnak ellenem, talán valami nem remélt rendkívüli eset segít rajtunk, mi a magunk emberségéből nem tudunk semmire menni, arról meggyőződtem!“

Régi barátom hozzám intézett beszéde ennyi volt, mondtam neki: beküldöm a „Prot. Lap“-nak, közlés végett, mire mosolyogva kezét fogott s gyorsan távozott, mert a vonat készen állott indulásra. *
(Radnótfája)

Gergely Lajos, ref. lelkész.

A népiskolai vallástanítás.

A *Protestáns Közlöny* 1897. évi 42. 43. 44. számaiban ily cím alatt a „Tanterv és Utasítás“ szemelők tartásával tanítási tervet készítettem. Az ehez fűzött bevezetést szükségesnek látom felújítani most, mikor a tanítási tervet megjavítva, közléteszem.

Ismét előveszem e kérdést — kezdtem akkor s megújítom most — melyről azt tartom, hogy mindig aktuális lesz; evangéliumi reformált anyaszentegyházunknak most éppen legaktuálisabb kérdése. Aki a vallástanítás kiváló fontosságú kérdését kielégítőleg megoldja az iskola mindenik fokozatára, maradandó emléket állít magának a szivekben és az anyaszentegyházban, sőt a hazában is. Merem állítani, hogy a sikeres vallástanítás olyan bűvös talizmán, mely minden bajtól megóvjá az embert, minden veszélyből kiragadja az egyházat és hazát egyaránt.

* Tartozni véltünk e cikk kiadásával. Ki oly nyílt sikkal mutat rá a bajokra, mint a cikk írója: az aggodalmainak közrebocsátását joggal igényelheti. A mint látható, nem a szövetkezeti intézményt támadja. Ennek nem is adtunk volna teret. A *vasárnapi ünnepnap* s a „*belső emberek*“ e munkába való *belemérülése* ellen emel kifogást. S ezt már magunk is jogosultnak ítéljük. Ne értsen félre senki! Nem helytelenitem egyházi embereinknek az ily irányu munkában való részvételüket. Nagyfontosságú közgazdasági dolog ez, a melyben való részvételük nagy szociális szolgálat a nemzetnek is, a falunak is, hiveiknek is. De e munkában inkább az *észnek*, az *irányító, vezető szellemnek* kívánnám látni őket, mint a *végrehajtó kéznek*. Az ingeny irányításnak is nagyobb erkölcsi hatása volna, mint a megfizetett kéznek. Így az emberek is első sorban a *mellékjövédelmet* látják meg, semmint a hivekért, felebarátokért munkás *ingyen szeretetet*, segítséget. S ha még az az eset is előáll, hogy a mellékfoglalkozás gátja lesz a főfoglalkozás sikeres teljesítésének: akkor már igazán több benne a kár, mint a haszon. S pedig csakugyan közeli a veszély, hogy a mellékjövédelmért jobban megdolgozunk, mint a szigoruan ellen nem őrizhető főfoglalkozásban. Am e bajoknak orvoslása nem lesz, ha az ellenőrzésre hivatott pap, esperes stb. ellenőrzői kötelessége teljesítése alól így buvik ki: „Én nem szólhatok!“, „várjunk valami nem remélt rendkívüli esetre!“ Hiszen volt s van ilyen szomorú, már-már nem is rendkívüli eset, de akkor meg az járja, hogy „nem szabad általánosítani!“ Bizony-bizony érzik a Mammon uralmának terjedése az egyházban! Igyekezzünk legyőzni — *lélekkel*. Szerk.

Becses eszköz, drága kincs, melyet nem szabad heverni, rozsdásodni hagyni, nem kell véka alá rejtteni, sőt inkább oly pontra kell helyezni, hogy mindenkinek világítson, hasznát mindenki lássa, sziveket gyönyörködtessen, melegítsen, termékenyítsen: *a kövckből is fiakat teremtsen*.

Nekem igen kedves foglalkozásom a vallástanítás s előttem a lelkésznek a kathedrával egy jelentőségű működési tere. A kik a modern romboló eszmék ellen a lelkipásztori működésben keresnek elenszert, azok a vallástanítást bizonyára a legfontosabb lelkészi kötelességnek ismerik s az azt hiven, odaadással teljesítő lelkipásztorban a társadalmi és állami élet legbecsesebb tényezőjét látják. És különös, hogy míg minden működési téren a célszerűnek felismert működési, eljárási út-mód részletesen le van írva s mintegy útasításul adva, úgy, hogy nem csak azt tudja az illető, hogy *mit* vagy *mivel*, hanem azt is, *hogyan* kell működni, addig a vallástanításnál: *a család, egyház, a haza legfontosabb ügyénél nagy tájékozatlanság uralkodik*.

Csak az erdélyi egyházkerületet veszem. Sokan figyelmen kívül hagyják az egyetlen tájékoztatót is a „Tanterv, Utasítás és Rendszabályok“ című 1878-ban megjelent füzetet, ami pedig kitünő utmutatás a tanításban a megváltozott viszonyoknak s kicserélt tankönyveknek megfelelő változtatással.

Én ez Utasítás szemelők tartásával még mint kaczkói körlelkész készítettem volt magamnak s a körlelkészség területén levő állami iskolák tanítóinak a tervet, melylyel csak azoknak akarok most szolgálni, akiknek szükségük van reá, míg ellenben akik feleslegesnek tartják, mert jobbat tudnak, azoktól én kérek e lapban tájékozást.

Mikor e kis tervet készítettem 1897-ben Kaczkón, 6 osztályt tanítottam együtt heti 2 órán; mert csak 17 ref. tanuló volt, azért kissé rövidítettem a tananyagot, de tapasztaltam később heti 6 óra tanítás mellett is Borosnyón és Somlyón, hogy szükséges a tananyag e szűkebbre szabása; alig lehet ezt is elvégezni. Pedig minden órát pontosan kitarítottam, úgy, hogy óraelengedéstről mit sem tudtak tanítványaim. sem utánam való várakozásról s az iskola ajtajában való leskelődéstről. Mindezek a tárgy iránti szeretet és fegyelem rovására esnek

A szeptemberi első órán kedvesen elbeszélgettünk tanítványaimmal; kérdezősködöm édes apjuk, édes anyjuk és testvéreik felől. Megnyilatkozni engedem szívüket és szájukat tetszés szerint; sőt arra törekszem, hogy kérdéseimmel gondolatokat ébreszsek s minél többet beszéltessem őket, hogy összeszokjunk. E célból újabb kérdéseket teszek: mit csináltak a nyáron, a mezőre jártak-e? erdőben voltak-e? nem tévedtek-e el? el is mondom mindjárt az eltévedt kis fiu szomorú történetét, amit Mikszáth oly sziverehetően irt le. Nem voltak-e betegek? kérdem tovább. Örömet fejezem ki, hogy a jó Isten megszabadította a betegségből, megőrizte attól, megtartotta életüket. Meg is ígérem nyomban nekik, hogy a láthatatlan jó Istenről sokat fognak tanulni a vallásórán, szép történetekben és szent énekekben. Együtt kezeinket összetéve fel is fohászunk így:

„Könyörülj rajtunk Uristen!

És hallgasd meg a mi imádságainkat.“

(7. dicséret.)

s ezután imádkozunk: Miatyánk stb.

Megemlítem nekik, hogy a vallástanítást mindig így kezdjük s tudtokra adom, hogy mikor benyitok az iskolába s köszönök, szeretem, hogy ők ezt mondják: *Isten hozta!*

A vallástanítás rendjét olyan formán állapítottam meg magamnak, a milyen az isteni tisztelet rendje: a fenti kis fohász megfelel ama halk sohajnak, mely ellebben az ajkáról, midőn templomba menve a nők

leborulnak (fejeiket alázatosan meghajtják), a férfiak pedig kalapjaikba rejtik arcukat, most így illik Isten házában helyet foglalni. Eszerint mert már az isteni tisztelet rendjének megfelelőleg lesz:

1. Te rólad zeng dicséretünk (1. d.)

2. Dicséret, vagy zsoltár (felváltva osztályok vagy csoportok szerint az eltanultakból s tekintettel a templomi szükségletre).

3. Leczke felkérdés. Ezt váltogatva végzem az osztályokkal s nehogy a pihenő osztálybeliek meg-
unják magukat s figyelmük elszóródjék, egyikkel-
másikkal. főleg az álmatag és csintalannal, néha az
egészszel, el-elmondatok egy szentírási helyet, vagy
éneket. Legjobb felüditő különben egy rövid éneklés.

4. Atya, Fiu, Szentlélek (12. dics.)

Szünet néhány pillanatra, míg megjárják magu-
kat, a mi egészségi és nevelési szempontból jó.

5. Leczke magyarázat, a mi a felhagyandó elol-
vasása, értelmezése és elmondásából áll.

6. Hallók uram! (18. d.)

Hazamenetkor: Isten áldja!

Ez az én vallástanítási rendem. Szükséges, hogy
állandó kerete legyen a tanulásnak, mert így szokik
a gyermek rendhez. De ez a keret ne a faggatás,
kiméletlen, rideg bánásmód foglalatossága legyen.
E keretet tölti be mint sejtet a méz, a következő

Tananyag.

I. osztály.

I. Előkészítő kérdések s feleletek.

1. K. Hol vagytok ti most?
F. Az iskolában.
2. K. Honnan jöttök ide?
F. Otthonról.
3. K. Miért jöttetek az iskolába?
F. Tanulni.
4. Mondjátok el együtt, most már hallottátok is,
ezt a kis verset:
„Tanulni jársz az iskolába,
Ne töltsd az időt hiába!”
5. K. Otthon kik maradtak?
F. Edes apám, edes anyám és testvéreim.
6. K. Együtt minek nevezzük?
F. Családnak.
7. K. Miből áll a család?
F. Édesapából, édesanyából és gyermekekből.
8. K. Az edes apát és edes anyát miknek ne-
vezzük?
F. Szülőknak.
9. K. Kik szerzik meg a gyermeknek az ételt,
ruházatot és mindent a mi szükségés?
F. A szülők.
10. K. Mivel tartozunk ezért a szülőknak.
F. Tisztelettel, szeretettel.
11. K. Melyik parancs tanít erre?
Az ötödik parancs.
12. Melyik az V-ik parancs?
F. ötödik parancs ez: Tiszteljed atyádat és
anyádat, hogy sokáig élj és jó dolgod legyen e
földön.
13. K. A mit a szülők szereznek, ki adja az áldást?
F. A jó Isten.
14. K. Mit kíván tőlünk ezért a jó Isten?
F. Hogy őt tiszteljük és szeressük.
15. K. Te tudod-e a jó Istent imádni?
F. Igen.
15. K. Istent hogy tiszteljük?
F. Istent tiszteljük:
1. imádkozással,
2. jó magaviselettel,
3. szorgalmas tanulással és más becsüle-
tes munkával.
17. K. Mit szoktunk imádkozni?
F. Reggel a miatyánkot, este a miatyánkot, a

ki többet tud, a hiszekegyet is, a ki még többet tud,
elmondja a tizparancsolatot ezen felül.

Ezen kívül imádkozunk *étel előtt és étel után*.
Mikor a kis gyermeket először iskolába feladják,
már tudni kell imádkozni, erre titeket édes apátok,
édes anyátok és testvéreitek tanítottak. A ki eddig
nem tanít imádkozni, megtanítjuk az iskolában.

18. K. Ki viseli jól magát?

F. A ki a regulákat megtartja.

A regulákat az iskolában tanuljátok meg.

II. Rendes tananyag.

(Szemelőtt tartva a „Tanterv és Utasítást.”)

1. Miatyánk:

2. V-ik parancs.

3. Étel előtti imádság:

„Jövel Atyánk, légy vendégünk,

A mit adtál, áldd meg kérünk.”

Étel utáni imádság:

„A ki ételt, italt adott,

Annak neve legyen áldott.”

4. A regulák (Bodor János „Kis tanulók hit- és
erkölcsstanából”). Nem lehet eléggé megbecsülni Bo-
dornak a népiskolai vallásos nevelés terén eddigi
munkálkodását s ebben ez erkölcsi szabályok újból
elővétele. Ezeket nem sorba kell venni, hanem be-
osztva az egész évre.

5. Az első emberek engedetlensége és esete
(Szász K. Kis-biblia 2.)

E bibliai történet ezzel végződik: „De vigasztal-
ást is mondott nekik (Isten), midőn azt ígérte, hogy
maradékaikból ad szabadítót”.

Kicsoda e szabadító?

E szabadító a mi Urunk Jézus Krisztus.

Most a mi Urunk Jézus Krisztusról fogunk tanulni!

Incze Lajos.

(Folytatása köv.)

Tudósítás a határszéli fiókegyházból.

Kedves Nagytiszteletű Uram!

Orömmel jelentem, hogy itteni hiveink között
az utóbbi napokban 50 darab Kenessey-féle „Prot.
Árvaházi Naptárt” és a „Koszoru” füzetekből 20 kö-
tetet osztottam ki és hogy a „Vasárnap”-nak a f. év
végével megszűnő előfizetői helyett is sikerült újakat
szereznem s így a kifáradt, elvándorolt vagy kidőlt
harczosok helyébe, a küzdők soraiba, az igazságot
szomjuhozók tűzvonalába új erőket, Isten segedel-
mével erős vitézeket állítottam, minek folytán a f.
évi 46 előfizető helyett a jövő 1905. évre már 50-re
emelkedik fel azon szegény családoknak száma, akik
itt és Oláhországban a mi kedves „Vasárnap”-unk-
ból meritnek majd lelkiert, vigasztalást, vesznek
majd gyógyító balzsamot sajtó sebeikre, fájó szí-
veikre.

Bizonyossá teszem nagytiszteletű uramat, hogy
ezen kedves családi lapunk mellett mi itten, edes
házánk határszélén továbbra is rendületlenül kitar-
tunk, hogy azon zászló körül, amelyet a „Vasárnap”
3 év óta oly nemes buzgalommal, oly magasan és
oly fenséges színekben lobogtat — lelkesedéssel tö-
mörülünk és hogy e zászlót elesni, porba hullani
nemcsak hogy nem engedjük, de sőt fennállásáért,
lobogtatásáért, csekély erőnkhez képest — áldozatot
hozni is képesek vagyunk; igen, mert hát ugyan mi
lett volna velünk, a mi szomorú lelkeinkkel, a mi
nyomorúságunknak idejében, a mi négy hónapig tar-
tott, pástornélküli árvaságunknak nehéz napjaiban,
ha ez nem vigasztalja vala az itteni bérczek és szik-
lák között élő hiveket, ha fénysugarával nem lövelt
volna erőt a csüggedőknek lelkeibe s melegével nem

fakasztott volna reményt a hívő szívek mélyén egy jobb jövő, egy boldogabb kor iránt.

Hiszen ez a lap valóságos kincsévé váltott már minden olyan családnak, a mely ennek nemes törekvéseivel, magasztos céljaival megismerkedett, kincsévé lett ez minden olyan embernek, aki nem zárja be ajtaját a hozzá betérni akaró idvezítőknak nagy szelleme előtt; minden olyan embernek, akinek szívét még nem dermedtette meg a vallásosság iránti fagyos közöny s akinek szívében az undok vétkek fölött a sötétségnek Démona még nem ülhetette meg diadalünnepét.

Oh, mert akik látják, érzik, mily sebesen rohan földi életünknek rövid ideje a végtelenség tengerébe, hogy mily rövid ez a földi élet az örökkévalóságra leendő készületre, akik tudják, hogy lesz idő, a mikor idő nem lesz többé, mikor a véges idő határán túl fel fog tetszeni majd az örökkévalóságnak fényes napja, oh azok nagyon is szeretik e lapot, azok örömmel várják megérkezését, azok szívükbe fogadják az e lapban hirdetett evangéliumi igazságokat: és én erősen hiszem, hogy ezeknek már megszületett a Jézus Krisztus, hogy ezeknek most is boldog Karácsonyuk lesz és hogy ezeknek fel is fog ragyogni egykor, életük alkonyán az öröklétnak tűnődklő csillaga.*

Tömös, 1904. decz. hó 5-én.

Kiss József,
a tömös—predeáli főkegyház
gondnoka.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldött, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Protestáns Árvaházi Képes Naptár megjelent az 1905-dik évre is. Szerkesztője Kenessey Béla, a kinek szerkesztői és írói izlése a 31-dik évfolyamra is kitünő népies naptárt állított elő. A szokásos naptári rész mellett, melyből most sem hiányzik a kedvelt „Kis Biblia“, bőszeges irodalmi rész gazdagítja a Naptárt. Csinos versek olvashatók Lampérth Gézától (Az imádság), Sántha Károlytól (A könyvek könyve), Ladányitól (Hol a szemben), Nagy Vinczétől (Harangozó), Tóth Istvántól (Intések), F. Varga Lajostól (Vallomás), V. Sipos Idától (Házzszentelés), Forgács Endrétől (Panaszok), Bernáth Lajostól (A dömösöd nagy fák), Varjas Jánostól (Édes apám), Juhász Sándortól (Mátyás fája), Osváth Kálmántól (Czipruslombok). Képpel díszített rövid életrajzok olvashatók Jókai Mórról, Baksay Sándorról, Perlaky Elekről, Gencsy Endréről, Stanleyről, Krügerről stb. Elbeszéléseket, rajzokat és történeteket írtak a Naptárba Pokoly József (Bocskay támadása), Forgács Endre (Hármas menyegző), Turai Sándor (Eletczélok), Hörk József (Egy történetíró regénye), Juhász Sándortól (Szomorú Karácsony), Várnai Sándor (Szegény ember dolga). Tartalma ismertető cikkek olvashatók (szép képpel díszítve) Japánról és népéről (13 illusztrációval), az orosz-japán háborúról (25 képpel). Ezeken kívül még 8 önálló kép, ügyes gazdasági és háztartási kalauz és számos apróság található a valóban gazdag és változatos tartalmu Naptárban, a melynek egy protestáns család asztaláról és mestergerendájáról sem volna szabad hiányoznia. Tömeges terjesztését melegen ajánljuk minden lelkész, tanító és előljáró munkás szeretetébe. A ki az ilyen munkát, terjeszti, az először is egészséges lelki táplálékban részesíti a népet és elvonja annak figyelmét a lélek mérgező szociálista és klerikális naptáraktól; azután meg jótékonyaságot is gyakorol. Mert a naptár tiszta jövedelme az Ország-

* A mi buzgó munkatársunk mélyen érző szívéből fakadt e sorokat ajánlom olvasóink szíves figyelmébe. Ime egy ember, ki nem „pap“ külső elhívás szerint, de akit az Úr kétség nélkül elválasztott az ő országá építésére. Ha mindnyájunkat betöltene az a Lélek, mely az ő csontjaiban ég s kezét munkára serkenti! Beh másként nézne ki egyházunk! Az Úr töltse ki minél többünkre a követésnek lelkét! Őt pedig tartsa, áldja meg a jó Isten!

Szerk.

gos Protestáns Árvaház javára szolgál, sőt mi erdélyiek a mint mai számunkból is látható, még külön 5 fillért kapunk Szeretetházunkra — minden Erdélyben — az egyházakban eladott példány után. A Naptár ára (nagy terjedelméhez viszonyítva) jutányos, mert csak 60 fill.; kiállítása csinos s. Megrendelhető Hornyánszky Viktornál Budapesten.

KÜLÖNFÉLÉK.

A „Bethlen Gábor kör“ felolvasó estélyeit e hó 26-án kezdte meg a theol. fakultás dísztermében. Balog Gábor az idei elnök lelkes megnyitója után Koszorus István, Gebédi Lajos, Krizbai Sándor Dengel Géza éneke következett, melyet Régeni István kísért harmoniumon; majd Balog Endre alelnök tartotta meg felolvasását „Ideálok“ czimen. A felolvasást, melyben a felolvasó szépen fejtette ki, hogy a magyar ifjuság ideálja nem lehet más mint Bethlen Gábor fejedelem, osztatlan tetszéssel fogadta a nagyszámu érdeklődő közönség, s tapsviharral jutalmazta a kiváló szerzőt. Szotyori Lajos komoly szavalata után, ki Szabó J. „A vak“ című költeményét adta elő kiváló sikerrel, Szász Tibor (hegedű) és Balog Endre (zongora) játszottak magyar népdalokat, oly szép sikerrel, hogy a hallgatóság alig tudott betelni a magas színvonalon álló művészi előadással. A felolvasó estélyt különben legközelebb követni fogja a második, mely mint értesültünk, szintén kiváló pontokból lesz összeállítva.

Tanárválasztás. A debreczeni főiskola egyik jogi tanszékére dr. Kérészy Zoltán helyébe dr. Kun Béla máramarosszigeti jogtanár választatott meg.

A tiszántúli egyh. ker. közgyűlése elrendelte az egyh. főjegyzőségre a választást. A szavazatok felbontása 1905. jan. 30-án lesz. Meglepi, hogy az egyik legkomolyabb jelölt, *Erőss* Lajos, lapjában a D. P. L.-ban nyilatkozatot tesz közzé, melyben kijelenti, hogy „közéletünk mai viszonyai között sem a főjegyzői, sem semmi más tisztségre nem reflektál“ Őszintén szólva — így ír — mai közéletünkől megundorodtam.

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás ifjusági Ének-és Zeneegylete szépen sikerült hangversenyt rendezett e hó 4-én az intézet dísztermében. A nagy közönség, melynek soraiban ott láttuk Kolozsvár intelligenciájának színéjává, zsufozásig megtöltötte a tágas termet. A nagyarányú műsor első pontjaként Liszt I. Rapsodiáját adta elő a VI. honvédkerületi zenekar, a hozzá méltó sikerrel. Majd Wagner R: Lohengrin c. dalműből az előjátékot és nászkart adta elő a ref. vegyeskar a honvéd zenekar kíséretével. Kacsó Lajos komoly szavalata után Leoncavalló: Bohémek c. dalművéből a Musette keringőjét énekelte Fehér Olga k. a. a kolozsvári Nemzeti Színház művésznője. A bájos művésznőt, kinek énekében kellemes, szép csengésű hangja folytán a darab minden szépsége érvényesült, lelkes óvációban részesíté az elragadott közönség. — Gyarmathy Zsigané „A nagy bicskás kis esete“ cz. kiváló nép humorral megírt elbeszélését a nagy íróngy gyengélkedése miatt Ravasz László püsp. titkár olvasta fel. Ezután Borsay Samu két darabja következett. A Keleti dalt Fehér Olga k. a. énekelte zenekisérettel s az ev. ref. női énekkar közreműködésével. A serenadot Kalmár József a nemzeti színház kiváló művésze énekelte s a hegedűszólót Kovács Kálmán az elismert hegedűvirtuoz játszotta. A kiváló szerző e két pompás alkotásának sikerét nagyban előmozdította az előadók művészi játéka. Ugy a szerzőt, mint az előadókat perczekig tapsokkal jutalmazta a meghatott közönség. Gebédi Lajos jól sikerült vig szavalata után az ev. ref. theol. fak. énekkara adott elő magyar népdalokat, hozzá méltó sikerrel. Az ünnepélyt Wachs P: Menuette Pompadur c. darabja zárta be, melyet a honvédzenekar játszott el. A nagyszabásu program minden pontja csak elismerést érdemel, s mindenesetre az ifjuság nemes törekvését bizonyítja. Az ünnepély sikerét az előadó művészek kiválóságán és nemes jóindulatán kívül leginkább *Borsay* Samu karmester, theol. ének- és zenetanár és *Porcsolt* István IV. theol. ifjusági zeneegyleti elnök önzetlen, odaadó buzgóssága segítette elő, kiknek munkássága az ifjusági zeneegylet életében egy egészen új, az eddigieknél fényesebb kor kezdetét jelenti.

A protestáns nőegylet Nagyenyeden Zeyk Dánielné elnöklete alatt elhatározta, hogy deczembertől

áprilisig minden szombaton reggel 1/2 9 órakor felváltva 4—4 választmányi tag és az elnököt kenyéret osztanak a várbeli volt iskolateremben. A kenyérsztás decz. 3-án kezdődött. mikor 55 szegény részesült egyenkint 2 1/2 kg. kenyér-segélyben. A további segélyezés arányát a reá szorultak száma fogja irányítani. A kenyérsztás és az elhagyott betegek pénzbeli segélyezésének fedezésére január, február és március hónapokban részint vallásos összejöveteleket, részint műsoros estélyeket rendez az egyesület, kiküldött bizottságai által. Elénk örömmel vette tudomásul a választmány, hogy özv. Kovrig Tivadarné ő nagysága 100 kor. alapítványi díjjal az egyesület alapító tagjai sorába lépett. Hálás köszönetet mondott a gyűlés mélt. Zeyk Dániel főispán urnak és Zeyk Dánielné báró Kemény Ida ő méltóságának, kik kizárólag kenyér-segélyre ujabban 100—100 koronát adományoztak. F. év december hó 15-én d. u. 4 órakor, a városháza gyűléstermében a nagy választmány tart ülést.

Papválasztás. Tamó Gyula alpestesi református lelkész f. évi november hó 22-én, a Brassó közelében levő kökösi egyházközség egyhangulag, közfelkiáltással papjának választotta. Rövid idő alatt ez már a második meghívás, melyet szülőföldjéről, a Székelyföldről feléje intéztek. *Egerpatak és Erősd után most Kökös.* Ugy értesülünk, hogy e választást minden bizonnyal el fogja fogadni.

Egyházmegyei lelkési értekezlet. A szilágy-szolnoki ev. ref. egyházmegye a mult hó 29. és 30-án tartotta közgyűlését Zilahon az ev. ref. egyház tanácsstermében. A közgyűlés végezte után Vincze Ódön diósadi ref. lelkész elnökle alatt egyházmegyei lelkési értekezlet volt, mit az értekezlet agilis elnöke meleg szavakkal nyitott meg, vázolván nagy körültekintéssel az előttünk lévő feladatokat, megoldandó kérdéseket, gyakorlati munkásságokat. Ezután folytatta egy előző értekezleten megkezdett vallásbölcseleti tanulmányát, Voltaire: Lettres Philosophiques című művéből a felett a téma felett, hogy van-e Isten? van-e lélek és ha van, milyen lehet az? Bizonyította, hogy az anyag Isten nem lehet, hanem az Isten egy végnélküli fogalom; a lélekre nézve pedig azt mutatta meg, hogy az nem spirituális valóság, hanem az isteni gondviselés attribútuma. E mélységes és magasságos problémákra a nagy gondolkodó olyan könnyedséggel vezette hallgatóságát és a legfinomabb fogalmi árnyalatokat is olyan gyakorlatossággal tette élvezhetővé, hogy az értekezlet jegyzőkönyvileg kívánta elismerését kifejezni és elnöke buzgó és tanulságos fáradozását megörökíteni. Az alapszabályok revideálásának kérdése jött ezután szőnyegre, amit azonban egy erre a célra kiküldött bizottságnak adtak s ennek tárgyalása helyett az orbai egyházmegye ismeretes indítványai felett fejlődött ki hatalmas eszmecsere, minek eredményeként az indítványokra vonatkozólag kimondta, hogy: 1. a reformáció emléknapiját, még ha hétköznapra esik is, teljes istentisztelettel — de urvacsoraszózatnál nem — kívánja megünnepelni. 2. Az egyházi fegyelmet csak a zsinati törvények korlátain belül óhajtja gyakorolni. 3. A korcsmák vasárnapi bejárására nézve e megye területét illetőleg átiratot intéz a megyei törvényhatóságához. Kimondta továbbá az értekezlet, hogy ezután a nyilvánosság előtt, a nagyközönség részvétele mellett fogja felolvasásait tartani, hogy munkásságával társadalmilag is irányt-mutató legyen. — Több adminisztratív kérdés elintézése után az eszmékben gazdag órák hatása alatt nagy elhatározással és nemes lelkesedéssel oszlottak szét. — K.

A pánczélcsehi ev. ref. egyházközség f. hó 4-én tartott gyűlése határozata folytán, nagy lelkesedéssel egyhangulag tiszt. Gáspár János, bethlenszentmiklósi lelkészt hívta meg lelkészének.

HIVATALOS RÉSZ.

5466—1904 sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Esperes aához.

Az 1903. évi 4201. és folyó évi 4704. számú körlevelünkben arra hívtuk fel összes espereseinket, hogy az egyházmegyék kikerekítése és a volt püspöki egyházak bekebelezése folytán szükségessé vált *egyház-átadások és*

átvételek, a folyó 1904. év január havában hajtandók végre.

Az átadás, illetve átvétel megtörténtéről mindeddig a jelentések be nem érkeztek minden esperes aától, miért is felhívjuk érdekelt esperes aait, miszerint jelentéseiket most már f. évi december hó 10-ig, minden további sürgetés bevarása nélkül megtenni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1904. november 29-én

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 5509—1904.

KÖRLEVÉL

a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur folyó évi 97611. szám alatt megküldötte gimnáziumunkhoz az 1905. évi május hó 27. és 28. napjain, Budapesten tartandó országos tornaversenyre vonatkozó felhívást, a melyre a méltóságos t. Előljáróságok figyelmét felhívjuk s melegen ajánljuk, hogy a résztvételt lehetőleg előkészíteni méltóztassák.

Kolozsvár, 1904. decz. 4.

Dr. Bartók György,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 5515—1904.

ERTESITES.

a nagydísznódi járás alakításáról.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter úr 5197. elnöki szám alatt tudatja, hogy a m. kir. belügyminiszter urnak 127444—1902. illetőleg 57703—1904. számú rendeletei nyomán, Szabvármegyében, Nagydísznód székhelyvel: Alsósebes, Boicza, Cód, Felek, Fenyőfalva, Kisdísznód, Kistalmács, Nagydísznód, Nagytalmács, Porcsesd, Resinár, Sellemberk, Veszvény, Felsősebes és Rakovicza községekkel, „nagydísznódi járás“ elnevezéssel, külön főszolgabírói járás alakítása engedélyeztetett.

Az új főszolgabírói hivatal működését folyó évi okt. hó 15-én kezdte meg.

Miről az érdekelteket ezennel értesítjük.

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 3-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

5581—904. sz.

MEGHÍVÓ

az 1905. évi december hó 14-én, d. u. 3 órakor, Kolozsvárt, az igazgatótanácsi ülésteremben tartandó *igazgatói értekezletre*.

Igazgatótanácsunk f. évi 4362. sz. a. kelt határozata értelmében főgimnáziumaink igazgatóit (akadályoztatásuk esetében helyetteseiket) és az egyházkerületi tanügyi bizottság érdeklődő tagjait, a fenjelölt időben tartandó igazgatói értekezletre meghívjuk.

Tárgyak: 1. Az állami főfelügyelet gyakorlására vonatkozó utasítások alkalmazása. (Előadó: Váró.)

2. A tanárok ötödéves kórpótlékigényének kezdőpontja. (Sárkány.)

3. A vallástani vizsgálatok. (Nagy K.)

4. A vallástanítás nyelve. (Nagy K.)

5. A nem református tanulók ünnepei. (Nagy K.)

6. Magánvizsgálatok jegyzőkönyvei; a magántanulók ellenőrzése. (Sárkány.)

7. Eszrevételek az 1903—4. évi igazgatói zárójelentések alapján. (Váró.)

8. A gimnáziumi tanulók „Névkönyv“-e alaki kellékei. (Sárkány.)

9. Az írásbeli dolgozatok ellenőrzése. (Váró.)

10. A helyettesítések módjai, nyilvántartása. (Sárkány.)

11. Tanmenet munkálatok. (Váró.)

12. Szakszerűség, tárgycsoportosítás. (Váró.)

13. A tárgynapló. (Sárkány.)

14. A közgyűlés elé terjesztendő tanügyi bizottsági jelentés pontjai. (Váró.)

15. Kollégiális viszonyok. (Sárkány.)

16. A következő igazgatói értekezletre kitűzendő tárgyak. (Sárkány.)

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 7-én.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1680—1904.

PÁLYÁZAT.

A szilágyszolnoki ev. ref. egyházmegyeházmegyébe kebelezett *szamosudvarhelyi* leányegyház lévita-tanítói állására ezennel pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakás és ker-
ten kívül 2 h. 400 ö. canonica portio és a kepezetés
értéke, mely 50 K.-át tesz ki. A Wesselényi-egylettől évi
350 kor. Végül a kieszközlendő 400 kor. állami kiegészi-
tési összeg. Kötelessége az összes lévitai és tanítói köte-
lességek végzése. Pályázati határidő decz. hó 31.

A képesítési oklevél, szolgálati bizonyítvány s lehető
egyéb bizonyítványokkal felszerelt pályázati kérvények
nt. Viski Pál esperes urhoz küldendő Zóványra.

Kolozsvár, 1904. decz. 8.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1658—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a dési egyház-
megyébe kebelezett kaczkói kör körlelkési állására pá-
lyázat nyitattik.

Díjlevélileg megállapított javadalom: 1. Tisztességes
lakás, három szoba, konyha, kamara, pinczével és terje-
delmes gyümölcsös kert. 2. Földhaszonélvezet: 8 h. 824
□öl szántó haszonélvezete, melynek bérértéke 126 kor.
44 fillér, házbér 12 kor., tűzifa értéke 50 kor. 3. Kész-
pénz az egyház pénztárából félelvi utólagos részletekben
413 kor. 50 fillér. Az egyházkerület pénztárából évnegyve-
des utólagos részletekben 894 kor. 56 f. 4. Stóla 14 kor.
5. Állami kiegészítés, tekintettel az adóra és fuvarköltsé-
gre, mely 473 kor. 28 fillérben lett megállapítva 1600
koronáig, a 93,396—1900. számú miniszteri rendelettel
562 kor. 78 fillérben lett megállapítva. — Megjegyzés.
Az állami iskola pénztárából Kaczkón hetenként 2 óra
vallásitanításért 40 kor. Nagyilondán hetenként 1 órai val-
lástanításért 80 korona.

Kötelességei: a kaczkói anya-, szelecskei, galgói,
nagyilondai leány- és a blenkemezői fiókegyházközségek-
ben a lelkési teendők beosztás szerinti végzése, a kaczkói
körlelkészség részére megállapított részletes utasítás
szerint.

Pályázati határidő 1905. évi január 10.

Minősítvénynyel ellátott s kellően felszerelt folyamod-
ványok fenti határidőn belül alulírottához küldendő.

Kolozsvár, 1904. decz. 2.

Dr. Bartók György, püspök

1659—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görgényi egy-
házmegyébe kebelezett szászrégeni ev. ref. egyházközség-
ben megüresedett felekezeti énekvezér-tanítói állásra pá-
lyázatot nyitok.

Javadalom díjlevél szerint: két szobából és konyhá-
ból álló, gyümölcsös és veteményes kerttel ellátott laká-
son kívül 800 kor. készpénz, az egyház pénztárából havi
előleges részletekben, 38 kor. 12 f. alapítványi kamat, 30
kor. tandíj, 16 kor. faskola kert használatának évi pénz-
értéke, 13 kor. 08 f. földhaszonbér, 72 kor. 80 f. fűtési és
tisztogatási költség, 10 kor. beiratásdíj és 20 kor. temetési
stóla, összesen 1000 kor.

Kötelességek: az egyházi törvényekben és utasítások-
ban megszabott összes kántori és tanítói kötelességek
pontos elvégzése.

Megválasztandó az orsz. tanítói nyugdíj-intézetbe
köteles belépni és hivatalát 1905. január 1-én elfoglalni.
Beköltözésre kap 20 koronát.

Pályázati határidő 1905. január 1.

Folyamodványok nt. Csekme Ferenc esperes afiához
küldendő Gernyeszegre, u. p. Sáromberke (Marostorda-
vármegye).

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 1.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 611—1904.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye alólírott lelkészeihez.

Hivatalos lapunk 38—1904. számában megjelent ha-
sonszámú intézkedésem folytatásaképpen, az 1905. évre a
holtmarosi egyházra való beszolgálásra, a következő sor-
rendet állapítom meg: Dénes Gyula január 8. Csiki Ká-
roly jan. 15. Pap Lajos jan. 22. Péterffy Ferenc jan. 29.
Sükösd Mihály február 5. Szász Márton febr. 12. Székely
Ferenc febr. 19. Teleki József febr. 26. Zoltáni Imre
márcz. 5. Márczius 12-én lelkési szolgálat nem lesz; nagy-
hetet kihirdeti kántor-tanító aa. O. Veress Sándor márcz.
19-én urvacsorát oszt. Dénes József márcz. 26. Beregszászi
Albert április 2,

A Szentgyörgynapig még hátralevő két vasárnapra —
nem telvén ki a sorrendből külön fogok intézkedni.

Gernyeszeg, 1904. decz. 4.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

741—1904. sz.

MEGHIVÓ

a görgényi egyházmegye következő gyűléseire:

1. Deczember 15-én (tizenöt) d. e. 9—11-ig *tanács-
ülés*.

2. Tanácsülés után 11—12-ig *gyámintézeti felügyelő-
bizottsági gyűlés*.

3. Papi könyvtáralapunk, mult évi zárszámadása sze-
rint újabb könyveket rendelhetünk meg. Gyámintézeti fel-
ügyelőbizottsági gyűlés után 12-től 1/2 1 óráig a *könyv-
megrendelő-bizottság* fog a megrendelendő művek jegy-
zéke felett határozni. Ezen bizottság tagjai, esperes elnök-
lete alatt: Lénárt József, Jánosi Béla. Papp Lajos, Bod
Károly és Kovács István könyvtáros, mint előadó.

Felkérem azért a paptársakat, hogy a könyvek meg-
rendeléseire nézve ohajtásaikat, kívánságaikat, előjegyzé-
seiket ezen napig közöljék Kovács István könyvtáros, mint
előadó aával.

Gernyeszeg, 1904. decz. 1.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

ERTESÍTÉS és FELHIVÁS

valamennyi lelkésztársunkhoz.

Erdélyi ev. ref. egyházkerületi Egyházi Értekezletünk
közgyűlési határozat értelmében szerződést kötött Hor-
nyánszky Viktorral, mint a Protestáns Árvaházi Képes
Naptár kiadójával, a mely szerződés értelmében kiadó
minden, egyházkerületünkben lelkési hivatal utján eláru-
sított példánya után a Naptárnak 5 fillért juttat Ertekez-
letünk utján a kolozsvári ev. ref. Szeretetház javára. A f.
évről az elszámolás megtörtént a napokban s a Hornyán-
szky czég 1533 ily módon egyházkerületünkben eladott
példány után 76 kor. 65 fillért küldött ért. pénztárunknak,
mely összeg át is adatott a Szeretetház pénztárnokának.

Tekintve a nemes és egyházunk javát szolgáló czélt,
tisztellel felkérjük lelkésztársainkat, sziveskedjenek mi-
nél nagyobb buzgóságot fejteni ki az 1905. évi Prot. Ár-
vaházi Képes Naptár terjesztésében. A rendelkezésünkre
bocsátott kimutatás szerint még a legkisebb egyházköz-
ségben is sikerült minden nehézség nélkül 5—10 példányt
elárusítani; a nagyobbak egynémelyike 50—66 példányt
is adott el.

Egyben felhívjuk lelkésztársaink figyelmét Ertekezle-
tünknek az Erdélyi Prot. Lap borítékán hirdetett kiadvá-
nyaira.

A téli időszakban tartott felolvasások alkalmával le-
hetne ezekből is kiosztani a hivek között. Megrendelhetők
Irsay József kolozsvári lelkésznél. Holt tőke a belefekte-
tett tekintélyes összeg, ha nem kerül népünk kezébe. a
hova szánva volt.

Végül tudatjuk, hogy az idei Evkönyv e hó folyamán
elkészül s még karácson előtt szét fog küldetni.

Szives üdvözlettel

Kolozsvár, 1904. december 4.

Nagy Károly,
ért. alelnök.

Tárkányi György,
ért. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Zsinati megfigyelések.

(Folytatás.)

II.

Egyházpolitikai irányzatok.

Annak a pápistás egyházpolitikai felfogásnak, mely az egyházat sociális öncélnak, a tömeg kezelésére — legjobb esetben nevelésére — szolgáló institutióknak tekinti csupán, következményei:

Első sorban elhanyagolása minden olyan vonásnak, mely az *egyének* személyes vallásosságának s jócselekedetekben, a könyörülő szeretet személyes műveinek gyakorlásában nyilvánuló hitnek a kifolyása s annak ébresztésére szolgál. A mit a modern diakonia szolgálni hivatott: szegények, betegek, elaggottak, elhagyatottak, árvák, elesettek stb. személyes testi-lelki gondozása a legsúlyosabban elhanyagoltattak oly annyira, hogy pirulva kell bevallanunk, hogy e tekintetben az állam munkássága messze túlhaladja, legalább a mi egyházunk caritativ tevékenységét, sőt sokan — mintha ez nem is tartoznék az egyház munkakörébe — végkép elhárítani igyekeznek magukról; szegényházaink, istápolyaink visszafejlődtek vagy elközségiessítettek s újabb ilyen alkotásaink ismét csak az államot majmoló „tömeggondozásra“ tervelt „intézmények“, a melyek, a mint nem személyes szeretet munkán alapulnak, vallásos személyiségek képzésére sem nagyon törekesznek. Igehirdetésünk személyekre ható jellege is elhomályosodott. Predikációink legnagyobb részben általános szólamokban mozgó „erkölcsi tanítások“, melyek a személyes lelkiismeretet vajmi ritkán mozdítják meg; legtöbbször úgy veszi a pap is, hivei is, hogy hát ezt a papnak úgy kell „mondani“: úgy élni és úgy cselekedni egyik sem tartja a dolghoz hozzátartozónak. Parokhiáinkat s templomainkat nem a személyes hatás közvetlenségének vezérgondolata szerint alkotjuk meg: kis gyülekezetet és kis templomot s mindeniknek külön s minél több lelki-

pásztort a személyes gondozásra, hanem parokhiánk hiveit ezer s tizezerenként számítjuk s fényes templomokat építünk oda, hová lelkeszre nem is gondolhatunk s a hol sokkal jobb lenne egy szerény imaház és állandó lelkipásztor. A „cura pastoralis“ fogalmát a theológiákon ugyan még tanítják, de a gyakorlatban alig van ennél elhanyagoltabb, sőt megvetettebb dolog. Sokkal nagyobb törekvést látunk a papi tekintély és befolyás érvényesítésére a községi, közigazdasági, megyei és politikai élet terén, semmint a hivek lelki életében a szeretet és ingyen szolgálat által. Sőt e tekintetben oda jutottunk, hogy a személyek szerint teljesített egyházi funkciókért — a melyek pedig most már igazán csak a lelki gondozás fogalma alá eshetnek — külön fizetést fogadunk el, ha ugyan nem követelünk s horrendum dictu! magánjövedelmévé tesszük olyanoknak (özvegy papnék), a kiknek benne semmi részük sincs: árendába adjuk ezt a jövedelemforrást! S hogy e tekintetben még több szomorú tünettel ne untassam az olvasókat, még csak az iskolákról emlékezem meg. Ugy látszik, mintha semmit sem félteneink jobban, mint egyházunk iskoláit, melyekről oly nagyon hangsúlyozzuk, hogy „az egyház veteményes kertjei, amelyek mindenestől fogva az egyház testéhez tartoznak.“ Pedig ha közelebbről nézzük, ezekért is első sorban csak mint institucziókért s nem igazában ezek valóságos tartalmáért és értékéért lelkesedünk. Hiszen ezek az iskolák — elismerjük: nagyrészt a kor nyomása alatt — *tanintézetekké* lettek s majd hogy nem teljesen elvesztették a vallásos nevelésben kidomborodó régi főjellemvonásukat. A legtöbb helyt még az elemi népiskolák is e bajban szenvednek, a magasabbak kivétel nélkül mindenütt. Persze, ennek részleges magyarázatát megkapjuk abban, hogy az állam első sorban ezeket kerítette a felügyelet, tanterv, tanítói fizetés, ötödéves pótlékok stb. révén leginkább a saját befolyása alá; de már ebben nem találhatjuk magyarázatát annak, hogy sok helyt a lelkesz az

iskoláknak csak főinspektora, de már arra, hogy maga tanítsa a vallást, vezesse a növendékek vallásos nevelését s ezekkel szabja meg az iskola felekezeti jellegét, nem vállalkozik. Csoda-e már most, ha ily körülmények között, mikor állami és saját iskoláink között jóformán semmi különbséget sem tapasztalnak, hűveink iskoláinkért külön terheket és áldozatokat hozni nem hajlandók?!

S ezzel áttértünk a szomorú egyházi fejlődés tüneteinek még szomorubb következményeire. Sem az iskola, sem az egyházi társadalom, sem a templom, sem a pap nem szolgálván hűveinknek *személyes* életérdekeit, csak a tömegét, melyből mindenkin magán áll, hogy mennyit akar a maga számára kivenni: ennek természetes következménye lett, hogy ők is elvesztették a személyes érdeklődést vallásunk és egyházunk iránt. A templomlátogatás ijesztő csökkenése főleg művelt osztályunknál első sorban arra vihető vissza, hogy személyes érdeklődést, személyes szükségéhez alkalmazott táplálék nyújtása által nem tudunk bennük ébreszteni. Lelki szükségai kielégítésének módját keresvén meg: az egyház, templom, pap reá nézve csak alkalmi cikkek, ha ugyan nem felesleges fényüzési cikkek, a melyekért csak mérsékelt áldozatot hajlandó hozni, ha ugyan nem ott tart, hogy a legolcsóbb beszerzési forrás után nézzen, vagy pláne lemondjon róla és egyébbel helyettesítse. A tradíció és a kegyeletes érzésen túl még mint patriotát köti az egyházhoz valami. Ám e tekintetben is kénytelen belátni, hogy egy erőben s vagyonban gyenge egyház a folyton komplikáltabb államnak legfennebb jóakaratu segítőtársa lehet, de azzal sem nem versenyezhet, sem, ha az bajba kerül, megmenteni nem fogja. Mindenesetre a jelen viszonyok közt hazafiúi céljai munkálására nézve több eredményt vár az államtól, mint az egyháztól. S mert az állam őt e célra külön nem adóztatja meg: olcsóbban kapja s várja tőle a többet, mint ahogy igéri az egyház a kevesebbet. S míg ezeken az úton az egyház tagjai tömegében a teher alól mindenki menekedni törekszik: az egyház szükségai, már csak az állam institúciójához álló analogia s viszony folytán is, folyton növekednek. Így kellett aztán létrejönnie annak a helyzetnek, hogy az egyház, hűvei ősi adakozását előbb kötelezővé, később hatalmi kényszeradózássá változtatta át. Most pedig, amikor látja, hogy egyfelől hűveit — főleg rendszere miatt — abnormis egyházi adó nyomja, másfelől, hogy így sem képes a felekezeti versenyben a harcot olyan felekezetekkel kiállani, a melyek oly állami dotációk birtokában vannak, amelyeknek megfelelőre a 48-iki XX. t.-cz. neki is jogalapot adott: ennek igénybevételére veti most teljes erővel magát.

Igy lett az 1848. XX. t.-cz. végrehajtása

jelenlegi egyházpolitikánk sark- és egyházpolitikai irányzataink ütközőpontjává az egyházi adózás rendezésének kapcsán.

A zsinaton egyházpolitikai pártok nincsenek; de alapjában három egyh. politikai irányzat domborodik ki, a melyeket önmagukban is, egymásközt is a 48. XX. t.-cz. alapján igényelhető állami dotáció kérdésében elfoglalt álláspont jellegez. Abban egyek, hogy az illető törvényzikket csak jogalaprak veszik az állami dotáció igénylésére, de egyik sem kívánja — még egyetlen izolált hang sem — annak szószerinti értelemben való végrehajtását, a melyben kétségkívül a szekularizáció s az egyházak államosítása foglaltatnék.

A törvénytervezet készítőinek s így mondhatjuk a *vezetőférfiaknak* álláspontja az, hogy nem bolygatva sem a multban hozott azon állami intézkedéseket, a melyek a 48. XX. t.-cz. szellemének megvalósítási részleteiként tekinthetők, sem azon igények összeségét és összegét, melyre azon törvényzikk alapján egyházunk jogot tarthat, maradjunk a törvény szelleme fokozatos megvalósításának azon útján, a melyen eddig is jártunk és az állam pénzügyi erejére is tekintettel, elégedjünk meg az ad hoc legégetőbb szükségünkben való méltányos állami támogatás országos törvényrel való biztosításával, nyitva hagyván az utat arra, hogy az egyház jövődjének fejlődésének menete s az állam elismerése, mely szükségünknek adja meg időnként a „legégetőbb“ jelzöt. Magunk pedig e mellett főleg arra törekedjünk, hogy az illető állami támogatás autonómiáknak minél kevesebb korlátozásával járjon. Ily „legégetőbb“ szükségnek jelezte az egyház s ismerte el az államkormány ez idő szerint a nép egyházi adóterhén való könnyítést s mivel az autonomia sérelme nincs vele összekötve: ennek szerencsés megoldásával megelégedve, más igényeink részleges kielégítésére pedig az államsegély felemelésének útja nyitva lévén, álljunk meg ez alkalommal további igényeink érvényesítésének útján.

Ez állásponttól — gyakorlatilag ugyan annak mostani érvényesülését sem akadályozva — elvileg a legtávolabb áll a *Mezei* és *György* Endre által nyilvánított, de többek lelkében visszhangra talált az a felfogás, a mely az államsegély fokozottabb kényszerű igénybevételében egyházunk és vallásunk önállósága és életképessége hanyatlásának szomorú tüneteit látja s ennek orvosserét keresi. Nem csak az az ő szomorúságuk oka, hogy egyházunk hova-tovább nagyobb függésbe jut egy olyan államhatalomtól, mely esetleg egyházunkkal szemben barátságtalan kormány irányítása alá is kerülhet, hanem főleg az, hogy egyházunk hűvei nem értéklik és becsülik úgy intézményeinket, a mint kellene s ez okból nem áldoznak eléggé érettük. Azok a kifejezések, a

melyek körül beszédük forog: a „*cura pastoralis hiánya*“ és a *vallástalanság*, elárulják, hogy ezek az emberek a diagnózist mélyebb okok alapján — s egészen helyesen arra vergálva, a mit mi czikkünk elején fejtegettünk — állapítják meg. És valósággal megdöbbenő jelenség, hogy erre a theologiailag képzett papságot *világi* egyéneknek kell figyelmeztetniök és még szomorubb, hogy a papság ezt a maga ellen való támadásnak minősíti, holott hogyha e papságban nem a munkanélkül uralkodni vágyó hivatalnoki vonás, hanem akár a theologus, akár a lekipásztor vonása dominálna: immár régen magának kellett volna ez igazságot felismernie, hirdetni és orvosszerét alkalmaznia. Szomoru, de nagy igazságokra hívta fel a figyelmet Mezei Albert és nyomában György Endre meg is tette a fogadalmat, hogy ő „megkísérli ama másik irányban előkészíteni a jövőt“; abban az irányban t. i., hogy a személyes vallásosságon nyugvó áldozatkészség tegye feleslegessé az államsegélyt. (Azóta ezt negative meg is indította, mikor a tiszántúli ker. közgyűlése főleg az ő ágitációja következtében visszautasította a debreczeni főiskola számára az államsegély kérését!)

E két irányzat közt áll a harmadik; melyet Nagy Károly és dr. Baksa Lajos szólaltattak meg. Ez irányzat, bár lényegében maga is teljesen csatlakozik az előbbi törekvéseihez, a sulyt jelenleg az átmenetre és előkészületre fekteti. Az állami dotáció igénybevételétől — legalább addig, míg ilyeneket más felekezetek is élveznek — nemcsak nem huzódozik, hanem azt az államnak tett szolgálatok arányában követeli is. Csak annak nem barátja, hogy az 1848. XX. t.-cz. 3. §-ban kifejezésre jutó felekezetközi egyenlőség és viszonyosság az anyagiakban, tervszerű összefüggés nélkül s a váltakozó kormányok szeszélyeitől oly módon tétessék függővé, hogy az állami segélyezés minden egyes kérdésben más-más elvi alapra fektetessék s így minden kérdés által új meg új szálakkal köttessünk az állam hajójához, a mely aztán a maga haladó utjában folytonosan ide s tova ráncigálja egyházunk egyenletes haladásra és saját irányát követni hivatott sajkáját. Csak annak nem barátja, hogy minden kérdésben külön kelljen oda állanunk, hol követni, hol kunyorálni a magyar államhoz s külön fizessük meg autonomiánkból minden egyes kérdésben a segélyezés árát, a nélkül, hogy bár csak megközelítőleg is tudhatnók, hogy mely kérdésben és minő mérvű dotációra számíthatunk s mindennek együttesen mi lesz autonomiánkból az ára? Hiszen az állampolitika e vonatkozásban valósággal a hagyományos osztrák-politikát üzi egyházunkkal szemben; a *divide et impera* receptje szerint. Egyeséges egyházi orgánismusunkat feldarabolja fő-, közép- és népiskolákra; papra, tanárra és tanítóra, dologi és személyi kiadásokra, ren-

des fizetésre, pótlékra és nyugdíjra, iskolai és egyházi vagyona, hivatalnokra és adozó népre s mindeniket külön érdekszálakkal köti magához és lazítja az egyházhoz való tartozását s attól való függését, hogy — ha kell — alkalmas időben és módon egyiket a másik ellen kijátszhassa s az egyetemes szolidaritás erejét megbénítva annál könnyebben kerithesse uralmi és hatalmi körébe. Ez irányzat azért azt követeli, hogy „*egyházunknak összes egyházi és iskolai szükségletei a magyar állammal szemben támasztható vagy történeti alapokon nyugvó igényei szerint külön országos törvény által rendeztessenek*“, ha tán az egész összeg csak successive volna is folyósítható, hogy az egyház a maga jövő berendezkedése és fejlődése tekintetében önálló és rajta kívül levő hatalom által nem befolyásolt politikát állapíthasson meg és folytathasson. Hogy erre mily szükség van, csak arra az egy tényre utalok, hogy a most remélt államsegély felhasználása körül is már megkezdődött a sakkhuzás az adófizető hivek érdeke és a papi fizetés emelésének érdeke közt, a mi csak azért történhetett meg, mert idegen járszalagon vezetett terveinket nem állapíthatjuk meg és nem vihetjük ki önállóan.

Három irányzatnak és nem pártnak neveztem a zsinatunkon jelentkező eltérő egyházpolitikai felfogásokat. S gondolom joggal; mert egymást nemcsak, hogy ki nem zárják, sőt a fokozatosság tekintetében kiegészítik. Ha a jelenben nem is tehetünk egyebet, mint a mit az első akar, a végcél az kell hogy legyen, a mit a második hangsúlyoz, de hogy ez irányban nagyobb szabású akció indulhasson, arra átmenetül a harmadiknak törekvéseit kell megvalósítani.

A végcél azonban rémitő nagy dolog. Évtizedek serény, öntudatos és lelkes, minden parokhián és iskolában teljesítendő kitartó, önfeláldozó munka kell arra, a mi bizonyára legelső sorban a lelkészek fordul meg. Az ő dicsőségük lesz valósulása, a mint reájuk vet árnyat, hogy ezt most világi képviselő-társaink papi viszhang helyeslése nélkül fejtegették.

Ha e képben több sötét vonás van, mintsem talán sokaknak kellemes: szolgáljon mentességemül, hogy nem a részekről, hanem a nagy egészről festettem a képet s megnyugtatásul és biztatásul nekünk, hogy a legsötétebb vonásokhoz a színeket egészében nem Erdély nyújtotta. Ám, ki ne tudná, hogy nálunk is vannak sötét pontok?!

Nagy Károly.

(Folyt. köv.)

A népiskolai vallástanítás.

6. Jézus Születése. (Szász Károly Kis-biblia 3.) (Mindkét bibliai történeti esemény a Jámor Lajos „bibliai képek“-ben felmutatandó. Ára 2 korona; kitűnő segédkönyv.)

7. Krisztus urunknak áldott születésén (99. dics. új énekes könyvben 144.)

8. *Ünnepek.* (Ezekről csak ennyit, minden magyarázat nélkül: következő ünnepeink vannak: karácson, új-esztendő, virágvasárnap, nagypéntek, husvét, áldozócsütörtök, pünköst; ezeken kívül reformáció emlékünnepe október 31-én.)

9. IV. *parancs:* Az ünnepeket megszenteld. (Hogy szenteljük meg az ünnepeket?)

F. A templomba megyünk s ott buzgón, áhitatosan, igaz szívből imádkozunk.)

10. Mikor a templomba megyünk, ezt éneklük: Ime bejöttünk nagy örömmel (14. dics. új én. k. 160)

11. Azután:

Te rólad zeng dicséretünk (1. dics. új 156. ének).

12. Az imádság és predikáció között: Atya, Fiu, Szentlélek (12. d. új 159.)

13. Istentisztelet végén: „Hallók uram szent igédnek“ (18. ol. ujbán mus.)

14. VIII. *parancs:* Ne lopj.

15. Példázat az igaz felebarátról. (Szász K. k. b. 17.)

16. Az embernek, hogy megéljen dolgozni kell. A dolog nem szégyen. Aki nem dolgozik az ne is egyék.

17. Istennel járni, lakozni (IV. dics. Uj 62.)

18. Kisértetek feljáró lelkek nincsenek.

19. Adjatok hálát az Istennek. (105. zs. Uj 62.)

20. Hálát adunk Istenünk (57. ol.)

21. „Nyilnak már, nyilnak már az ibolyák
Megjő nemsokára a mi gólyánk,
Ha megjő a gólya, fecske,
Megtelik virággal a kertecske.

Isten hozott kedves madárkáim,
Nézzétek mi van a kis kert fáin;
Zuzmara, hó, jégcsap helyett
Virággal hinté be a kikelet.

Rózsát tűzők majd a süvegembe,
Nefelejcsét tesztek a szívemre;
A ki télen tanítgatott,
Annak szedek tiszta gyöngyvirágot.“

A mennyire lehet, már ez osztálynál tekintettel kell lenni az egyházi évre; mert így beosztva, inkább érdeklődik a gyermek. Fő törekvésem az, hogy már az első iskolai évben kapjon az isteni tiszteletben ismert anyagot a gyermek; ezért a vasárnapi éneket megtanítom nekik. Így, ha netalán kimarad valamelyik az iskolából s további iskolai tanulás nélkül nő fel, bármerre megy, bárhol is talál evangelium szerinti templomot, együtt énekelhet a gyülekezettel. Ez úton inkább is együtt érezhet. A lelkipásztornak minden szívet meg kell nyerni.

A vallástaniással kapcsolatban az illedelmes magaviseletre korán utasítandók a növendékek úgy az iskolai, mint az azon kívüli életüket illetőleg. Az erkölcsiséget sértő beszédek, főleg a hazudás, szitkozódás és káromkodás eltiltandók. Mások személyének és vagyonának tiszteletben tartására szintén utasítandók a növendékek (Tanterv 10. lap).

Ez osztályban mindent hallás után tanulnak és pedig legtöbbször karban.

Szép időben feltétlenül templomba vezetendők.

II-ik osztály.

(Egészen a Tanterv és Utasítás szerint.)

A rövid imák és fohások helyett rendelje el a kerület az egyházi énekek tanítását, mert amazokat elfelejti a növendék, de az egyszer megtanult ének a templomi gyakorlás által mindvégig megmarad. Különbösen is fontos felekezeti okok szólnak a mellett, hogy az iskolában állandó imáink a *Miatyánk* és *Hiszkegy* legyenek; az elsőt óra kezdetén, az utóbbit óra végén együtt mondják el a gyermekek mind a hat osztályban, a hol több osztály tanul együtt, a csoportokban.

Tananyag.

1. Teremtés.
2. Kain és Abel (4. sor).
3. Az özönvíz és Noé bárkája.
4. A ki nem jár hitlenek tanácsán (I. zs. Uj 1.)
5. Noé fiai (első és 2. utolsó sor).
6. A bábel tornya.
7. Az erős Isten uraknak ura (50 zs. Uj 32.)
8. Ábrahám (első és utolsó bekezdés).
9. Izsák (2. sor).
10. Ezsa és Jákob (3. sor).
11. Az egek beszélők (19. zs. Uj 10 ének).
12. Jákob fiai.
13. József Potifárnál s a tömlöczben.
14. Az Ur énnékem őriző pásztorem (23. zs. Uj 12.)
15. Fáraó álmái.
16. József bátyjai Egyiptomban.
17. A zsidók nyomorusága Egyiptomban.
18. Mózes hivatása.
19. Mózes Fáraó előtt (a tiz csapás kimarad).
20. Szívemet hozzád emelem (25. zs. Uj 14.)
21. A husvéti bárány és a kijövetel (lehetőleg összevonva).
22. A puszta (6. sor előlről).
23. A Sinai hegy és a törvény.
24. Te benned bízunk eleitől fogva (90. zs. Uj 52.)
25. 10 parancsolat (Nagy Péter kátéjából röviden).
26. A 40 esztendei bujdosás.
27. Áron és Mózes hálála (előlről 3 sor s az utolsó bekezdés).
28. Mint a szépi hives patakra (42. zs. Uj 29.)
29. Jozsue (előlről 6 sor, 2-ik bekezdésből 4, s az utolsó bekezdés.)
30. A Siónnak hegyén Uristen (65. zs. Uj 38.)
31. A birák (6 sor s ezen kívül a birák nevei).
32. Sámson (1 sor).
33. Rúth (6 sor és a 3-ik bekezdés).
34. Sámuel (4 sor s a második bekezdésből 6 sor).
35. Dávid a pásztortíu.
36. Nősza istenfélő szent hivek (33. zs. Uj 22. ének).
37. Dávid király (előlről 6 sor s az utolsó 4).
38. Salamon egészen.
39. A két ország (első sor s az utolsó bekezdés).
40. A fogság (csak a 3-ik bekezdéstől végig).
41. A zsidók hazamenetele és az utolsó próféták. A tanulás főképp hallás után történik, de eltérőleg a Tantervtől, könyvből is hagyok fel; mert ez a gyermek önérzete fejlesztésére jól hat s nagyobb érdeklődést kelt benne a tárgy iránt; de nem kell túlságba menni az emléztetéssel.

Incze Lajos.

(Folytatása köv.)

EGYHÁZMEGYÉKBŐL.

A szilágyszolnoki egyházmegye közgyűlése.

Múlt hó 29. és 30-dik napján tartotta meg a szilágyszolnoki egyházmegye évi rendes közgyűlését a zilahi ev. református egyház tanácsstermében.

A tagok talán a korán beállott hideg idő miatt közepes számmal jelentek meg.

Viski Pál esperes a közgyűlést buzgó és fölemelő imával nyitotta meg s ennek elhangzása után kezdetét vette a kitzított ügyek tárgyalása.

Első s egyuttal legfontosabb pont volt a Viski Pál esperes jelentése az egyházmegye 1903. évi állapotáról.

Szép, tartalmas volt a jelentés s nem csak a fényt tüntette fel, hanem az árnyékot is. Fájdalom, ilyen is van egy pár helyen, főleg az iskola-ügy terén.

Egyházi téren pedig ilyen a terjedő baptizmus. M.-Csaholyban már imaházuk is van. Úgyes cura pastoralis és fokozott éberség azonban megszüntetheti mindezen bajokat.

A jelentés, melyet ügyesen összeállított kimutatások világítottak meg, általában megnyugtató volt.

De végig, rezget az egészen az érdeemes esperes fájó hangja, amidőn hivatkozott öreg korára, testi s lelki erejének hanyatlására, a mely már nem áll arányban a folyton növekvő tennivalóval.

A közgyűlés Petri Mór dr. tanfelügyelő s Vincze Ödön diósadi lelkész indítványaira elismeréssel adózott a munkás esperesnek, meleg ragaszkodását fejezte ki személye iránt s egyszersmind azt a reményét is, hogy diszes állását nem fogja egyhamar elhagyni.

Az érdeemes esperes, sajnos nem biztatta e tekintetben a közgyűlést, de ígérte, hogy mindaddig, míg hivatalát viseli, azután is legnagyobb szeretettel irányítja e nagy egyházmegye munkáját.

A közgyűlésnek második érdekes pontja Bartha Dezső főjegyző jelentése volt a megvizsgált 29 egyházközségről.

Elvezet volt hallgatni e vonzóan szép stílussal megírt jelentést, mely változatos, színes képét tünteti föl az illető egyházak életének.

Kerekes András tanár indítványára a közgyűlés elfogadta a jelentést s a szép tollú főjegyzőnek munkásságáért köszönetet szavazott.

Azután Bartha Dezső főjegyző olvasta fel számadását az országos közalapról. A közgyűlés a jelentést tudomásul vette s a fölmentést megadta.

Azután esperes mutatta be a közgyűlésnek a múlt évi közgyűlés óta választott egyházmegyénkbeli új lelkészek közül Vörös Zsigmond pééri, Zöld Mihály sámsoni és Zsigmond Károly szilágysomlyai lelkészeket. Az új munkásokat szeretettel üdvözölte, kitartásra buzdította. S a szép kis jelenetet a régieknek és újaknak kézfogás általi barátkozása zárta be.

Botka Károly generális direktor a tőle megszokott lelkiösmeretességgel az általa kezelt közalapi járandóságokról számolt el. A közgyűlés őszinte elismeréssel adózott az érdeemes direktor munkájáért.

Benkő Albert aljegyző a múlt közgyűlés óta tartott egyházmegyei tanács- és közigazgatási bírósági gyűlésekről referált. Az ügykezelés ezen ágában is mutatkozó jó és ékes rendről tanuskodó referátát a közgyűlés elismeréssel honorálta. Az elismerés hangjai közé azonban borongós érzések hangjai is legyültek. A jeles munkásságú aljegyző érzékenyen búcsuzott s őszinte baráti érzésből folyó érzékenységgel búcsuzott viszont tőle az egyházmegye is. Helyét ideiglenesen a legközelebbi közgyűlésen megejtendő választásig B. Józsa Gyula szamosardói lelkésszel töltötte be a gyűlés egyhangú bizalma.

Benkő Albert véleményes jelentését a Nagy Péter-féle Konfirmációi Káté változatlan használatban tartása felől — hosszabb eszmecsere után — magáévá tette a közgyűlés.

Patay Lajos tanügyi előadó kimerítő szakreferációját, mint ugyancsak lelkiismeretes munkát a közgyűlés köszönettel fogadta el.

Ennek kapcsán határozati javaslat is fogadtatott el arra nézve, hogy mindazon kegyes egyháztagok részére, kik egyházmegyénk tanügyi terén áldozatokat hoztak és hoznak, esperes felhatalmaztatik az egyházmegye köszönetének tolmácsolására.

Vincze Ödön a tisztársainál szintén nem kevésbé lelkiismeretes pénztárnok örvendetes jelentést tett a pénztárbeli hátralékok jelentős apadásáról s így az ügykezelés haladásáról. Örvendetes tudomásul szolgál a jelentés s a méltó köszönet a jelentéstevőnek is kijárt.

Veres Sándor zsidói lelkész Péchy Imre és neje Látinovic Emma azon kegyes eljárását jelentette be, mely szerint szamosudvarhelyi leányegyháznak egy 360 kor. értékű harmoniumot adományoztak. A gyűlés lelkesen szavazott hálás köszönetet a kegyes adományért.

Hasonlóan jegyzőkönyvi köszönetet szavazott a gyűlés Benkő A. indítványára dr. Neményi Ambrus orsz. képviselőnek, ki több ízben és igen hathatos módon támogatta a szilágycsehi egyházat.

Nemkülönben köszönettel adózott a gyűlés a bogdándi egyház gondnokának és presbiteriumának, kik igen szép igyekezettel vetették meg alapját egy új egyházi börtárnak.

K. Tompa Arthur több praktikus irányu indítványa bővebb megfontolás és véleményezés végett átadatott az em. tanácsnak.

Néhány konventi segélykérvény letárgyalása után esperes a gyűlést rövid, de igen csinos beszéddel zárta be. A gyűlés tagjai az esperes lelkes éltetésével hagyták el a két napi komoly és magas színvonalon álló tanácskozás színhelyét.

(Szilágy)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítettünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

(Megjelent és kapható) **Dr. Luther Márton művei I. kötet.** Szerkeszti: Dr. Masznyik Endre. Kiadja: a Luther-Társaság. Luthernek egykoru képével. (Granach L.) Ára az egész mű megrendelőinek füzve 6 korona, díszes kötésben 8 kor. 50 fillér. Megrendelhető Kovács Sándor theol. akad. tanárnál, az Evang. Theol. Otthon felügyelőjénél Pozsonyban. Tartalma:

1. Luther előljáró beszédei. Ford. Dr. Masznyik Endre.
2. A 95 tétel. (1517.) Ford. D. Masznyik Endre.
3. A 95 tétel magyarázata. (1517.) Ford. Dr. Masznyik Endre.
4. Az ágostai kihallgatás (1518.) Ford. Stromp László.
5. Béketárgyalások Miltitzcel. (1510—1520.) Ford. Stromp László.
6. A lipcsei vita. (1519.) Ford. Stromp László.
7. A római pápaságról. (1520.) Ford. Dr. Masznyik Endre.
8. Jegyzetek. A kötet 30 ivnyi terjedelmű.

(Ismertetés. Dr. Luther Márton művei.) Nagyszabásu mozgalom indult meg a hazai evang. egyházban. Már most is készülnek a reformáció 1917-ben következő négy százados emlékünnepeinek méltó megünneplésére. Zsilinszky Mihály államtitkár elnöklété alatt 1903. november 12-én Budapesten tartott ülésén a Luther-Társaság elhatározta a nagy reformátor, Luther műveinek lefordítását s közrebocsátását 11 kötetben, évenként egy-egy kötetet adva ki. Luther munkáiból eleddig kevés jelent meg magyar nyelven, most végre az egészet megkapja irodalmunk. A vállalatnak nem csupán theologiai jelentősége van, hanem egyuttal első rangu történeti forrást nyit meg közönség és kutatók előtt. A legérdekesebb egyéniségnek saját vallástételéből látjuk a reformáció rejtett műhelyét, indítékait, céljait és eszközeit. Luther lelki fejlődését ime iratai alapján nyomról nyomra kísérelhetjük, és vele együtt a reformáció egész mozgalmának belső történetét. Kezdetben az egyháznak hű fia, a pápához ragaszkodik, csupán a szabad bírálat jogát vitatja a maga és minden hívő részére. Utóbb a visszaélések gyökeres orvoslását kívánja, de még nem bontogatja a régi alapot. Forradalmi térére akkor lép, új egyházat akkor alapít, amidőn a pápaság minden reformtörekvésnek ellen szegül. Az első kötet még a kath. egyház keblében harczoló Luthert tünteti föl. A történelmi híru 95 tétel és magyarázata, az ágostai és Miltitz-féle tárgyalásra, a lipcsei vitára vonatkozó iratok ez időszak jellemző termékei. A magyar kiadás a weimári nagy Knaake-féle kiadás nyomán készül, a sorrendet azonban némileg megváltoztatja. A szerkesztők — igazán helyes érzéssel — a levelek csoportjából kiválasztották azokat, a melyeket Luther reformátori pályáján fejlődést mutatnak vagy legalább elvi kijelentéseket foglalnak magukban. E leveleket a német kiadás a többi reformátor levelei közt időrendben elszórva közli; a magyar kiadásban a reformátori iratok közt a megfelelő tárgynál és helyen találjuk. Az utolsó rész Luthernek a pápaságról szóló munkáját tartalmazza. A következő kötetben az egyházszervező, majd az egyházépítő iratokra, énekekre, beszédekre stb. kerül a sor. Lehetőleg minden kötethez illusztráció is készül. Az első kötetben Luthernek egy Cranach Lukács után készült egykoru képét találjuk, mely

1520-ból való. A szerkesztést a Luther-Társaság dr. Masznyik Endrére bízta, akinek kiváló Luther életrajza közkezen forog. A fordítás magyaros. Megközelíti Luther nyelvének erejét. Voltaképpen azt mondhatjuk, hogy ilyen forma nyelven irt és beszélt volna, ha a gondviselés kegyelméből magyarnak születik. A fordítók áttanulmányozták a XVI—XVII. századbeli magyar polemikus irodalmat, Dévait, Sztárayt, Telegdit, Magyarit, Pázmányt, Alvinczit stb. hogy nyelvműben az erő és magyarság mellett az annyira jellemző ódon iz és zamat is meg legyen. Ez a kötet természetére válik ugy a Luther-Társaságnak, mely közrebozsátja, mint a szerkesztőségnek és dolgozó-társáinak, akik közül, mint e kötetnek egyik munkását, Stromp László nevét kell még megemlítenünk. A mű nyomása tiszta és szép, ára a nagy vállalathoz képest nem drága.

„Természeti törvény a szellemvilágban“. Irta: Drummond Henrik. Fordították: Csizmadia Lajos és Dr. Szabó Aladár. Második kiadás. Budapest. A Magy. Prot. Irod. Társ. kiadása, 1904. Ára: 2 korona.

Nem új munka. De második kiadásban való megjelenése a mi theol. irodalmunkban érdekes jelenség. Igaz, hogy első kiadása példányai bizonyára nem ruhtak ezerekre, de elfogytak. S a kiadó Társaság tartozott ugy az érdeklődés honorálására, mint üzleti szempontból a második kiadásval. Megtette. Terjedésének előmozdítására, árát a 285 oldalos csinos kiállítású, tiszta nyomása kisebb 8° alaku könyvnek valóban olcsóra szabta.

A mi korunk elsörangú szellemi szükségének kielégítésére törekszik. Korunkat még mindig nagy mértékben az az ellentét jellemzi, mely van a természettudományi felfogás és az orthodox supranaturális egyházi tanfoglalom között. A ki ez irányban valami megoldást ígér: azt szomju lélekkel kapkodják az emberek. A fenti műben egy *természettudós* ígéri ezt. Megoldása természettudományi álláspontjának megfelelő: a szellemvilágot is a természeti világ törvényeinek *mechanizmusa* alá foglalja. Álláspontja a *supranaturális materiálistizmus* oly világot hirdet, mely természetfeletti s mégis anyagi, a mely a mechanizmus szükségképpeniségének törvényét követi. Nála még a jövő élet kérdése is természettudományi, élettani kérdés. Mindezt azzal a logikailag megengedhetetlen falsummal viszi keresztül, hogy külsőleg, formai arnalogiákat a benső folyamat *azonosság* bizonyításának veszi, mignem oda jut a végén, hogy a tudomány által hirdetett *evolúció* és a keresztyénség által predikált *váltság* lényegileg azonos dolog: *metafizikai folyamat*. — Is bámulatos! — e munka ép' azon theologusoknak lett — merem mondani — lényegileg a bibliánál fontosabb könyvük, mert ennek gondolatait magyarázzák bele a bibliai kifejezések alá, a kik az *evolúció* elméletére, kigyót-békát, többet: egyházi anathémát kiáltanak. És e, magukat kizárólagosan „evangéliumi“-nak nevező theologusok, a kik oly kéjjel kicsinyelnek le minden bölcsészetet s oly szánakozó mosolylyal szölanak a tudományról, észről: így lesznek e könyvben hirdetett felette gyarló és zavaros *természettudományi metafizikának* öntudatos rabjai.

Egy új kísérlet — s nem minden tanulság és érdekel nélküli — arra, hogy az orthodox supranaturálistizmus egyházi dogmáinak új élet-elixirt — természettudományi tartalmat adjanak, ugy a mint ez már megkísértetett a történelem folyamán a gnosticizmustól, elkezdve Hégel abszolút-bölcsészetét számtalanszor. De erre is illik az itélet, a mit Dr. Kovács Ödön Schellingre mond s a mely megfelelő változtatással így hangzik: Schellingtől (itt: Drummondtól) sok theologus eltanulta azon csalárd mesterséget, hogy . . . speculativ (itt: természettudományi) fogalmakat öltöztessen a régi egyházi dogmák köntösébe és hirdesse fenhargon, hogy im az orthodox dogmát a legmélyebb abszolút bölcsészet (itt: a természettudomány) is igazolja.“

A M. P. I. T.-nak mint kiadónak köszönjük ezt a theologiai „curiozum“-ot, de az ellen fel kell emelnünk figyelmeztető szavunkat, hogy hivatásának tekintse ily irányzatok propagálását és szolgálatát, a mely sem a tudománynak, sem a theologianak, sem a vallásnak nem tesz igazi és maradandó szolgálatot. Pedig erre — ki kell mondanunk — a vezetőkben hajlandóságot látunk! N. K.

„Magyar Protestáns Irka“. Szerkesztette Dobó Sándor. Pár év előtt „Protestáns Egyháztörténelmi Irka“ czim alatt egy irófuzetet bocsátott Dobó Sándor a prot. iskolák használatára, melynek eszméjét, hogy a gyermekek utján vigye a közönség közé, nagyjaink élettörténetének ismertetésével a protestáns öntudat erősítését, fejlődését és terjesztését mindenki a legnagyobb örömmel és helyesléssel fogadta.

Azonban a volt kiadó tulzott takarékosági hajlama a kiállításban fogyatkozásokot idézett elő, s nem teljesítvén a szerkesztővel szembeni kötelezettséget sem, Dobó más kiadót keresett s megtalálta azt Hegedüs S. és Sándor I. előbb László Albert és társa a tiszántuli ev. ref. egyházkerület kizárólagos főbizományosában.

E változás, mint a beküldött példányokból látjuk, előnyre vált e közhasznú, üdvös és czélszerű vállalatnak. Az új Irka „Magyar Protestáns Irka“ czimet visel. Alakja a Budapest székesfőváros irka tervezete szerinti, a mely pedig a Francia és Olaszországban immár egészen elterjedt, nálunk csak a Dobó és Sipulusz-féle irkákon megvalósított czélszerű alak.

Kitűnő orvosok, egyetemi tanárok által megvizsgálva, mint a gyermek kezűgyességének és szemmérték fejlődésének legmegfelelőbb, a legmelegebben van használatra ajánlva.

Ezenkívül még más előnye is van: betehető a gyermek tankönyvébe, így nem törik és nem piszkolódik.

A „Magyar Protestáns Irka“ e kiadása: Tisza Kálmán, Kálvin János, Luther Márton, Séllyey István, Tóth Ferencz (dunántúli ref. püspök), báró Bánffy Dezső, báró Prónay Dezső és Sinka Lajos kitűnően sikerült arczképét és remekül megírott életrajzát közli, csinos rózsaszín fedelen. Ezenkívül hoz bibliai idézetet, bensőség teljes imákat és minden irka az egyszeregyet. Vonalozsása magyar német, diktandó egyvonalu és számtani. A papir színe szemkimélő, minősége a legjobbakk közé tartozik. Ára 100 darabnak 1 kor. 60 fill., 1000 darabnak 14 kor. 40 fill.

Kik tudják becsülni mindazon eszközöket, melyek egyházunk erősítéséhez járulnak, örömmel használják a „Magyar Protestáns Irka“-t.

Részünkről a legmelegebben ajánljuk lelkészek, iskolászek és a tanító urak figyelmébe, kiknek buzgósgán felvirágozhat és fejlődhet e vállalat, közönyen pedig — egyházi közéletünk nagy kárára — megbukhatik ez. B. M.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk e száma váratlan anyaghalmoz miatt késett egy napot. Olvasóink szives elnézését kérjük.

A „Bethlen Gábor kör“ e hó 9-én tartotta meg II. felolvasó estélyét nagyszámu érdeklődő közönség jelenlétében, a ref. theol. fakultás dísztermében. A reform. gimn. dalkarának éneke után Ravasz László ref. püspöki titkár lépett a felolvasó asztalhoz s tartotta meg felolvasását „Buddha és Jézus“ czimen. A felolvasásnak közlését, hogy a nagyközönség is megismerhesse e kiváló, szerzőjéhez méltó dolgozatot, jövő számunkban kezdjük meg. Alig hangzott el a tapsvihár, mely a felolvasást követte, Várady A. „Petöfi a Hortobágyon“ czimü melodramáját adta elő Szathmári István, hegedün kísérte Nagy Lajos, zongorán Várnay Elemér. A szépen sikerült előadást őszinte lelkesedéssel és elismeréssel jutalmazta a hallgatóság. Várady A. „Az Ur itél“ cz. költeményét Rátz Miklós köri tag szavalta el szép sikerrel. Az estélyt a gimn. énekkarának éneke zárta be.

Szomorú tünetről értesítenek ujra a hithűség dolgában. Ujra egy reversálisos seb. Arról tudatnak ugyanis, hogy Bággyi Ernő ev. ref. vallásu borbereki állami tanító, néhai Bággyi Ferencz m.-cesztvei ref. egyházi gondnok fia, kinek több testvérét a nagyenyedi collegium cipója és ingyen kosztja tett emberré, a mult hónapok egyikén (okt. 16.) Zabolán kötött házassága alkalmával születendő gyermekeiről róm. kath. neje vallása javára reverzálist adott. Ez az állami tanító ur egy nemzetiségileg felettebb veszélyeztetett ponton, hol a csekély számu magyarságnak csak egy egyháza: a református van, eligéri gyermekeit a kath. vallásra, hogy majd róm. kath. lelkész hiányában a magyar tanító gyermekeit a gör. kath. pap oláhu keresztelje meg és saját állami iskolájában majd saját gyermekeit oláh nyelven tanítsák a kath. vallásra. Ha egyébiránt nem, legalább ez iránt nem volt érzéke a ta-

nitó urnak?! Valóban követésre méltó példa az oláhok közt levő néhány ref. magyarnak a hithűség és fajhűség dolgában. S a mi még szebb, ez az ur sógora a borbereki ref papnak *Tókos Jenő* tiszteletes urnak, ki 38 hive közt úgy látszik szép eredményre hivatkozhatik a „cura pastoralis“ terén!

Művészettörténeti felolvasások a Bethlen-kollegiumban. A nagyenyedi Bethlen-kollegium magasrendű kulturális hivatásából folyó szolgálatot igyekezett teljesíteni közelebből az által is, hogy a művelt nagyközönség és az ifjúság számára felolvasás sorozatot rendezett a művészettörténelemből. A felolvasások sorrendje és tárgya következő volt: 1. Nov. 5-én *Fogarasi Albert*: A képfaragó és képiró művészet főbb mozzanatai az ó egyiptomiaknál az alexandriai korszakig. 2. Nov. 12-én *Fogarasi Albert*: Az építő művészet az ó egyiptomiaknál az alexandriai korszakig. 3. Nov. 19-én *Lázár István* A görög művészet köréből. 4. Nov. 26-án: *Halmágyi Antal*: A római és őskeresztény építészetéről. 5. Decz. 3-án *Bodrogi János*: A román építészetéről, különös tekintettel a magyar építészeti emlékekre. Most, midőn a felolvasások lejártaival helyénvalónak látjuk azokról lapunkban is megemlékezni, örömmel jelezhetjük azt is, hogy a tanárkarnak e részben való fáradozását Nagyenyed város intelligens közönsége kellő érdeklődéssel használta, a kollegium tágas tornacsarnokát minden egyes alkalommal megtöltötte a mérsékelt díjat fizető közönség és a tanuló ifjúság zöme, mely utóbbi teljesen díjtalanul jelenhetett meg a tanulságos előadásokon. A felolvasásokat vonzóvá, kétszeresen érdekessé tette a kollegium értékes szkiopikonjával vetített s a szöveget illusztráló több mint 250 drb kép, melyek az egyes felolvasók által felölt korszakokból az emberi művészet legkiválóbb alkotásait szemléltették. A vetítést a hozzá való előkészületek és próbák gondos munkája alapján, Bartha Zsigmond koll. tanár teljesítette nagy szakértelemmel és sikerrel. Két dolognak felemlítésével kell kiegészítenünk e rövid tudósítást. Az egyik az, hogy a felolvasásokból befolyó jövedelem a főgimnázium ifjúsági kirándulási alapja javára fordítottatik, s így a kollegium kulturális működését méltányló közönség midőn számba sem vehető csekély költséggel önmagának komolyabb jellegű nemes és tanulságos szórakozást szerez, ugyanakkor lehetővé teszi, hogy a fillérekből összegyűjtött kirándulási alap segítségével a szegényebb sorsu is részt vehessenek azokon az évről-évre ismételt költségesebb kirándulásokon, melyeknek célja hazánk nevezetesebb és természeti szépségeiben gazdag vidékeinek megismerése. A másik felemlítendő az, hogy úgy a mostani felolvasások rendezésében, valamint a jelzett nagyobb arányú isk. kirándulások sikere érdekében példányszerű buzgóságot és elismerésre méltó tevékenységet *Fogarasi Béla* gimnáziumi igazgató fejtett és fejt ki, a kinek abbeli törekvését is bizonyára megfélelő siker fogja követni, hogy a mostanéhoz hasonló művészettörténeti felolvasások, az építészet, szobrászat és festészet köréből, évről-évre rendszeresen tartassanak, s ez által a Bethlen-kollegium kulturális miszióját szélesebb körben is terjeszthesse. Z.

Vallásos este. Nagy számmal összegyűlt érdeklődő közönségnek tartották meg Zilahon f. hó 4-én a vármegyeház disztermében az idén már harmadik vallásos estét a következő műsorral: 1. „Mint a szép hives patakra!“ Énekelték a jelenlevők. 2. Imát mondott: Magyarosi István. 3. Csak várja, egyre várja őt! Irta: Győri Vilmos, szavalta: Bányai Mariska. 4. Zengjen hála-ének. 1700-ból való magyar ének. Elénekelte: Nagy Mihály kántor, kísérték: Fried Viktor, Kaizler Imre, hegedűn Juga János, Nemessányi Gyula violán és Kádár Géza harmoniumon. 5. Jótékonyág és emberszeretet! czimen felolvasást tartott Dr. Fischer Ferenczné, vármegyei kórházi főorvos neje. 6. Anyai fedés. Irta: Győri Vilmos. Szavalta: Molnár János. 7. Gondviselő jó Atyám vagy! Mutatvány a megújított énekeskönyvből, hangszerelte: Kádár Géza, énekelték a gimnáziumi ad hoc férfiak. 8. Vallásos lapok ajánlása és zárószó. 9. A Sionnak hegyén Ur Isten! Énekelték a jelenlevők.

Benkő Albert és hivei. A mai reális világban igazán ritkaság számba megy az az őszinte szeretet és határtalan ragaszkodás, amelylyel Szilágycseh közönsége Benkő Albert ev. ref. pappal szemben viseltetik, akit a széki diszes egyházközség nem rég hívott meg papjának. Szilágycseh közönsége azonban nem tud belenyugodni abba a lehangoló gondolatba, hogy aki tizenegy év alatt a közügyekben oly dicső munkát végzett, hogy felekezeti

különbőség nélkül mindenkinek barátjává lett, — őt elhagyja. Hogy tehát a kiváló embert, jó barátot s papot maradásra bírják, népes értekezletre gyűltek össze a szilágycsehek mintegy 100—150-en s ott elhatározták, hogy küldöttségileg fejezik ki azon óhajtasukat, hogy maradjon vissza, legyen tovább is a „mi papunk“ Elhatározták azt is a Träger Károly indítványára, hogy szeretetük jeléül egy diszes paláttal lepik meg a szeretett férfit, akár itt maradjon, akár távozik. E célból nyomban gyűjtést is rendeztek, mire azonnal mintegy 300 korona gyűlt össze. A gyűjtést folytatni fogják s a palást árán felül megmaradt összegből Benkő Albert nevére iskolai alapot létesítenek, mely alap kamatjából egyik évben a helybeli áll. polgári, másik évben az áll. elemi iskola szegény gyermekeit fogják felruházni. — Ezen önmagát dicsőítő szép tett után a kijelölt szónokok vezetése mellett az összes jelen volt mintegy 150 ember a papi lakra vonult s ott a község nevében Z. Kiss László főszolgabíró, a róm. kath. egyház hivei nevében Träger Károly, az izraelita egyház hivei nevében dr. Gál Farkas szívhez szóló módon fejezte ki azt a meleg szeretetet, ragaszkodást, melyet egy egész ember tíz évi lankadatlan munkával teremtett meg s az őszinte szeretet hangján kérték maradásra Benkő Albertet. A mélyen meghatott egyszerű pap érzékenyen ecsetelte, hogy nem szívesen távozik e helyről és ha lehet megmarad elhatározásában. Mivel azonban ez ügyben családi körülményei a mérvadó: ily szépen megnyilatkozó szeretet hatása alatt sem mondhat még most határozott feleletet. — Tudósítónk azzal zárja sorait, hogy „a felelet legyen nekünk örvedetes, azaz legyen nekünk továbbra is a mi papunk, legyen hiveinek, községének s így hazájának továbbra is Szilágycsehben oly oszlopa, mint eddig volt“

Alapítvány. Rugonfalvi idb. Pál János f. hó 2-án 200 koronás alapítvánnyal örököltette meg nevét a rugonfalvi evang. reform. egyházközség fejlődő életének történetében. Az öreg, és sajnos, sirjához nagyon közel álló egyszerű földmives, mindig buzgó áldozatkész tagja volt hazájának, egyházának. Buzgó, vallásos lelkének gazdag tárházából származott ezen alapítvány is. Egyházam és magam nevében fogadja a jó öreg hálás köszönetemet szives adományáért. Rugonfalva, 1904. decz. 5-én. Kovács István, evang. reform. lelkész.

Karácsonyi ajándék. A bekövetkező ünnepek alkalmával ajándékkönyvül ajánljuk Juhász Sándor ref. lelkész *Protestáns asszonyok* cz. könyvét, melyben a kiválóbb prot. asszonyok élete vonzóan és szépen van megírva. Kapható a szerzőnél Tiszaroffon. Ára kötetlenül 3 kor., diszes vászonkötésben 5 kor., fényes selyem brokát kötésben 12 korona.

Kolozsvár szab. kir. város monostori kerületében építendő ev. ref. templom építési költségeire adakoztak.

(Folytatás.)

V. Kimutatás.

Bodnár István ezredes Kolozsvárt, 20 kor.
Ilyés Albert ivén: Ilyés Albert Mezőmészesen, 5 kor.
Nagy János építőmester ivén: Nagy János 10 kor. Alesi Frigyes 2 kor. Mintay R. 40 f. Hintes László 1 kor. Kis József 1 kor. Simon Elek 1 kor. özv. Simon Elekné 2 kor. Biletzky N. 1 kor. Pataky András 20 f. Rzhoveczky Viktor 1 kor. Nagy Károly 40 f. Szilágyi József 20 f. Fehér Lászlóné 1 kor. Kolonits Györgyné 1 kor. Együtt 31 korona 20 f.
Gróf Bethlen Ödön Drágon, 100 kor.
Gombos Ferenc nyomdatulajdonos ivén: Gombos Ferencz 5 kor. Gombos Ferenczné 3 kor. Gombos Ida és Boriska 2 kor. Czetz József 2 kor. Havas Armin 2 kor. Zajzon Samu 1 kor. Réti Sándor 1 kor. Balog István 40 f. Végh Sándor 1 kor. Ehrenberger Ferencz 1 kor. Kocsis Márton 1 kor. Ferdinánd Géza 1 kor. Három nyomdásztanuló 60 f. Balácsi Beta 20 f. Jámber E. 1 kor. Neumann M. 5 kor. Grap József 1 kor. Braun Mihály 1 kor. Mayer Károly 1 kor. Bodányi Jenő és Klára 1 kor. B. Bak Lajos 1 kor. ifj. Gráf Lőrincz 1 kor. Virág Ferencz 1 kor. Sztanó Ede és neje 1 kor. Zattler József 1 kor. Lauf Rudolf 60 f. Miklós József 1 kor. Lauf János 50 f. Thummerer János 1 kor. Magyaros Géza 20 f. Ilyés Ferencz 1 kor. Zsoldos Péter 20 f. Török Sándor 2 kor. Pongrácz András 20 f. Rác János Veniter 1 kor. Tomán Béla 1 kor. Offendor Sz. 1 kor. Simon László fésűgyáros 1 kor. Spáda János építőmester 1 kor. Rehling Alajos építőmester 7 kor. ifj. Jakab Lajos 1 kor. Terkál Béla 2 kor. Matutsek József 2 kor. Athrin Bandi 1 kor. Bodor László 1 kor. Acsády Lajos 1 kor. Román Sámuel 1 kor. Okán István 1 kor. Maknics Albert 1 kor. Gy. Sipos Károly 1 kor. Együtt 60 kor 90 f.

Soós Péter ivén: Soós Péter 2 kor. Nagy István 1 kor. Kovács Géza 1 kor. Győrffy Zsigmond 1 kor. Bührer Károly 1 kor. Bührer Ernő kor. Kisfaludy Lajos 1 kor. Biró György 40 f. Vankai Pál 60 f. özv. Szegedi I.-né 1 kor. Együtt 11 K.

Dali Mihály ivén: Kilin Ferencz 1 kor. özv. Kapitány Lászlóné 2 kor. Horváth János 1 knr. Varkó Jánosné 2 kor. Gerstenbrein Tamásné 1 kor. Baga György 1 kor. Kaszó Dénes 1 kor. Lomjanszky István 2 kor. Losonczy testvérek 2 kor. Bojáci Sándor 1 kor. Szilágyi Miklós 1 kor. Együtt 15 K.

Özv. dr. Bartha Lajosné ivén, Szilágyceh: Szilágycehi takarékpénztár 5 kor. Döri Ernő 30 f. Nagy Vilmos 1 kor. Lengyel M. 1 kor. Rác Róza 1 kor. N. N. 1 kor. König D. 50 f. Tóth Ida 1 kor. Klein 20 f. özv. Fábriáné 2 kor. özv. Barthatné 2 kor. Együtt 15 kor.

A kolozsvári gazdasági egyesület, a magyarutcai és hidelvei dalkör, valamint a monostori köri Tanács által együttesen rendezett „Bocskay-ünnep” tisztja jövedelme 400 kor. Elnök I. Irsay József, titkár dr. Nyerges Zsigmond.

A felsorolt nemes adakozóknak az egyházközség e helyen is — midőn szíves adományait nyilvánosan nyugtázza — hálás köszönetet mond

Az egyházközség presbyteriuma.

Szerkesztői üzenet.

B. L. Harangláb. A jelzett tanítótestület gyűlése meghívójának közlésére nem kértek. Ha jól emlékszem korábban sem. Nem is vállalkozhatnám rá kötelezően, kivéve, ha ref. tanítótestületről lenne szó, mert akkor a minden vármegyei és kör tanítói gyűlések meghívóinak és tárgysorozatainak, a minek nyomában járna az ülés lefolyásáról való tudósítás, közlése fölöttébb igénybe venné lapunk szűk terjedelmét. Ezt pedig fenn kell tartanunk a specifikusan egyházi ügyeknek. Ha a tanítói gyűléseknek ilyen vonatkozású tárgyairól lenne szó — fájdalom, ez ritkaság! — kétség nélkül szívesen állnánk rendelkezésre. De a tárgyas és tárgyatlan igeragozás, jegyzőkönyvhitelítés és „leher asztal” nem oly közérdekű dolgok, melyeknek mi helyet szoríthatnánk akkor, a mikor van elég tanügyi lap. De lelkészeink érdekében szívesen jelzem — ha a meghívó beküldetik — a gyűlés helyét és idejét, mert az aztán egészen helyes, hogy lelkészeink érdeklődnek az ilyenek iránt. Szíves üdvözléssel!

HIVATALOS RÉSZ.

5660—1904 sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperesi és tiszteletes lelkészi hivatalokhoz. Az országos közalapi adók pontos beszolgáltatása tárgyában.

Tekintettel ama szomorú körülményre, hogy egyházkerületünk évről-évre az országos közalapi járulékkal hátralekötök között szerepel, szükségesnek látjuk ez év utolsó havában felhívni nagytiszteletű címek figyelmét a közalapi járulékok beszolgáltatása tárgyában kiadott rendeleteinkre s különösen elvárja igazgatótanácsunk, hogy az idei járulékok e hó 28-ig illetékes helyökre multhatatlanul befizettesenek, mert már csak egy napi késedelem után is, a kezelő pénztárat évvégi számadászárlata folytán, mint hátralekötök lesz kitüntetve a késedelmeskedő egyház.

Kolozsvárt, 1904. decz. 9-én

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 5603—1904.

KÖRLEVÉL

az ev. ref. iskolaszékek tiszteletes lelkész elnökeihez.

A vallás- és közoktatásügyi Miniszter urnak alább következő s folyó évi 30271. szám alatt kiadott körlevelét ajánljuk a ref. iskolaszék figyelmébe:

„Dr. Eben Mihály mértékgyűjtményére mint teljesen magyar munkára, azzal hívom fel a főtiszteletű főhatóság becses figyelmét, hogy nevezett mértékgyűjtményt én úgy az állami, valamint a községi iskolák vezetőinek, amennyiben iskolájok mértékgyűjtménnyel még nincs ellátva, megszerzésre ajánlottam. A kisebb gyűjtmény ára 10, a teljes gyűjtményé 17 k., megrendelhető dr. Eben Mihálynál, Zsámbokon (Pestm.)“

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 8-án.

Dr. Bartók György
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1730—1904.

KÖRLEVÉL

az összes esperesi és lelkészi hivataloknak.

Fölkérem az összes lelkész urakat, hogy a saját egyházközségükben élő és tartózkodó lelkészi özvegyek és árvák családi értesítőit szíveskedjenek kiállítani és az illetékes esperesi hivatalhoz a jövő 1905-ik évi jan. 31-ig pontosan beküldeni.

A családi értesítőben felveendő összes adatok jegyzetesenek be hibátlanul.

Ugyancsak a családi értesítőre reávezetendő az is, hogy az egyes özvegyek és árvák az illető e. megyéből, ahol az elhalt lelkész szolgáit, évenként mekkora segélyben részesülnek.

A férjhez ment leányok férjének foglalkozását és valóságát szintén ki kell tüntetni, valamint azt is, hogy a leány és a fiuárva hol tanulnak, miféle pályán vannak.

Azon özvegyek és árvák családi értesítője is beküldendő, akiknek férjük, illetőleg atyjuk 1895. után halt el.

A lelkészek által kiállított családi értesítők, úgy, a mint ezek beérkeztek, az esperesi hivatalok utján a püspöki hivatalokhoz beküldendők s jövőre minden egyes lelkész családi értesítője a püspöki hivatalhoz haladéktalanul fölterjesztendő.

Kolozsvár, 1904. decz. 10.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1692—1904.

KÖRLEVÉL

az összes lelkészi és esperesi hivataloknak, kollegiumi, tanítóképzőintézeti és szeretetházi igazgatóknak.

Az 1905-ik évi névkönyv lehető gyors megjelenése érdekében fölhívom összes lelkész aait s intézeti igazgatókat, hogy a névkönyv adatait ugyanolyan formában, a mint azok az 1904. évi névkönyvben összeállítva vannak, kivétel nélkül küldjék be illetékes helyre: a lelkészek az espereshez, az igazgatók a püspöki hivatalhoz, kiváló gondot fordítván arra, hogy a feltüntetett adatok a valóságnak teljesen megfelelőek, világosan olvashatók, hiánytalanok és minden igazítás nélkül nyomdába adhatók legyenek. Különösen az egyházközségek népességét, a tankötelesek és tanulók számát feltüntető adatok pontosságára hívom föl lelkésztársaim figyelmét.

Az esperesi hivatalok saját részükről az egész egyházmegyére vonatkozó összefoglaló adatokat állítsák egybe a beküldött adatok alapján, most már kitüntetvén azt is, hogy melyik egyházmegyében kik az egyházmegyei értekezletek elnökei tisztviselői stb. Ahol nincs egyházmegyei értekezlet: ott ezt kell kitüntetni.

Meg kell jelölni azt is, hogy a be nem töltött lelkészi állások mennyi idő óta állanak üresen, továbbá, hogy a filiák és szórványok hány kilométer távolságra vannak az anyaegyházközségtől; ez utóbbi jelölésére elég a távolságot kifejező számot a filia vagy szórvány után zárójelbe tenni.

Az egyházmegye statisztikai adatait feltüntető táblázatos kumutatás ugyanazon rovatok alapján készítenendő el, amilyenek az idej névkönyv 119, 120, 121 lapjain láthatók.

A lelkészek által decz. 31-én beküldött adatok, úgy amint azok kiállítva vannak, az esperesi általános adatokkal és az összefoglaló statisztikai kimutatással 1905. jan. 10-ig pontosan beküldendők.

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 13.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1710—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe bebevezett jéddi énekvezér-tanítói állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakáson, kerten és melléképületeken kívül, 1 h. 7¹/₂ □ kert, 7 hold rét és szántó, 148 □ öl szőlő tiszta jövedelme 54 kor. 24 fill. kepe (buza és törökbuza) értéke: 156 kor. 40 fill. 4 öl szinfa értéke az egyház erdejéből beszállítva 80 kor. közmunkatétel értéke: 30 kor. tandij czimen az egyház pénztárából: 100 kor. állami kiegészítés 380 kor. összesen 800 korona.

Pályázati határidő 1905. jan. 15.

Folyamodványok nt. Ravasz János esperek aához küldendők Nyáradszeredába. Kolozsvár, 1904. decz. 11.

Dr. Bartók György, püspök

1719—1004.

Ad 1659—1904. sz.

HELYREIGAZÍTÁS.

E lapok mult számában hasonszám alatti pályázati hirdetésem határidejét, a szászrégeni kántortanítóságra nézve — az ott közölt jan. 1-ről — átteszem jelen év december 20-ra. Kolozsvár, 1904. december.

Dr. Bartók, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A békességnek Istene legyen mindnyáján ti veletek!

Égi dicsfény ragyog Bethlehem felett. Angyalok seregétől népes a mennyboltozat. Örömenekük lehangzik a földre s felébreszti az alvó népeket. Zsolozsmájuknak minden egyes szava felelet a szívek legforróbb vágyaira, reményeire, szent óhajtásaira és buzgó könyörgéseire.

Efratának kicsiny Bethlehemében pedig ott szunnyad jászolbölcsejében a gyermek, a kinek vállain a fejedelemség, kinek nevét nevezik Csodálatosnak, Tanácsosnak, erős, hatalmas Istennek, örökkévalóság Atyjának, békesség fejedelmének és a kinek Fejedelemségének és békességének nem lészen vége, a Dávid székében és országában ül, hogy megerősítse azt és meggyámolítsa azt ítéletben és igazságban ez időtől fogva mindörökké! (Ésaiás IX: 6-7) Körülötte egyszerű pásztorok. Az őszinte, hívó lélek hódolatával borulva le az előtt, a ki a láthatatlan Istennek ábrázata és a kit az Atya nem azért bocsátott e világra, hogy kárhosszassa a világot, hanem, hogy megtartassék e világ ő általa.

A Jézus születésének ünnepén bizonyosságot teszünk minden atyafiak előtt, hogy az élet megjelent és hirdetjük mindenkinek amaz örökéletet, mely az Atyánál vala és megjelent nekünk. Hirdetjük, hogy ő ama Krisztus, az élő Istennek fia, a ki megjelent a végre, hogy a mi bűneinket elvonná. A tudásnak, a szent meggyőződésnek erejével valljuk, hogy benne és ő általa általvitetünk a halálból az életre, és valaki vallandja, hogy a Jézus Istennek fia, az Isten abban lakozik és ő is az Istenben. Bizonyosságot teszünk, hogy abból tetszett meg az Istennek hozzánk való szerelme, hogy amaz ő egyetlenegyszülött Fiát elbocsátotta Isten e világra, hogy éljünk ő általa.

A világot megváltó szeretetnek ez ünnepén minden ajk csak arról a tudományról szólhat, hogy higgyünk a Jézus Krisztusnak

nevében és szeressük egymást, amint megparancsolta nekünk. Isten előbb szeretett minket és elbocsátotta az ő Fiát, hogy lenne engesztelő áldozat a mi bűneinkért. Ha az Isten minket így szeretett, nekünk is egymást szeretnünk kell. Az Istent soha senkise látta: ha egymást szeretjük, az Isten mi bennünk lakozik és az ő szeretete mi bennünk megteljesedett.

Dobbanjon meg ma minden szív ettől a szeretettől. Melegedjék át minden lélek e szeretetnek a lángjától. Érezze meg mindenki, hogy mindnyájan Istentől valók vagyunk és hogy az Atya arra a magas méltóságra helyezett bennünket, hogy Isten fiainak hivattassunk. És a Krisztus által megváltottak hangja csendüljön bele az angyalok karába: „Dicsőség a magasságos mennyekben az Istennek! és e földön békesség és az emberekhez jóakarát!” *

Kenessey Béla.

A népiskolai vallástanítás.

(Folytatás.)

III-ik osztály.

1. Keresztelő János születése.
2. Álmélkodással csodáljuk (93. d. Uj 131.)
3. Igaz Isten ígéretében (95. d. Uj 135.)
4. Jézus születése.
5. Krisztus Urunknak (99. d. Uj 144.)
6. Heródes.
7. Jézus a templomban.
8. Szívünk vigszággal ma betölt. (101. Uj 148.)
9. Keresztelő János. Jézus megkeresztelkedése.
10. Jézus megkísértetik.
11. Nagy Isten téged imád. (30. d. Uj 169.)
12. Jézus tanítványai.
13. Jézus első tanítványai.
14. Jézus a kútnál.
15. Jézus csodatételei.
16. Jézus gyógyításai.
17. A 38 évi beteg.
18. A vakok.
19. Jézus gyógyít szombat napon.
20. Jézus halottakat támaszt.

* A karácsonyi legátusok bizonyáglevelének általános Szerk. része.

21. Jézus és a tenger.
22. Jézus és a kisdédek.
23. A balzsamolaj.
24. Jézus szamarháton megy Jeruzsálembe.
25. Örvendezzen már e világ. (70. dics. Ujban nincs meg.)
26. A templom perselye.
27. A lábmosás.
28. Az utolsó vacsora.
29. Jézus a Getsemane kertben.
30. Jézus Kajafás főpap előtt.
31. Jézus Pilátus előtt.
32. Búsan zúgnak a harangok. (73. d. Uj 103.)
33. Jézus keresztre feszítették.
34. Oh Isten, ki a törődött. (75. d. Uj 100.)
35. Jézus halála és eltemetése.
36. Emlékezzünk e napon. (81. d.)
37. A husvét vasárnap reggele.
38. Ez husvét ünnepében (82. d. Uj 105.)
39. A feltámadott Jézus.
40. Jézus, ki a sirban valál. (77. d. Uj 108.)
41. A keresztség elrendelése.
42. Jézus mennybemenetele.
43. Jézusnak a megdicsőültnek. (83. d. Ujban nincs meg.)
44. A pünkösöd.
45. Jövel Szentlélek. (92. d. Uj 122.)
46. István első vértanu.
47. Saul.
48. Pál apostol utjai.

Ezeknek előadása alkalmával a Szentföld általános ismertetése földabroszon és pedig az ismert madártávlati képen, melyen legjobban szemlélhetők a föld, folyók és városok. Ara 40 fillér.

Az utasítástól eltérőleg a hegyi beszédből a 4-ik osztályban lennének tanítandók egyes helyek, mert annak kevesebb a tananyaga és mert akkor már az olvasásban haladtak annyira a növendékek, hogy a bibliából velök lehet olvastatni.

IV-ik osztály.

1. Jézus első tanításai vagyis a Hegyi beszéd.
2. Te benned bizni oh áldott Istenség. (33. d. Uj 192.)
3. Jézus példázatokban tanít.
4. Pédázat a magvetőről.
5. Vettünk uram reménységgel. (191. d. Ujban nincs meg.)
6. Pédázat az aratásról.
7. Pédázat a tékozló fiuról.
8. Mindenható leborulva. (34. d. Uj 183.)
9. Pédázat a szőlőbeli munkásokról.
10. Légy csendes szivvel. (35. d. Ujban nincs meg.)
11. Pédázat a királyról és szolgájáról.
12. Pédázat az igaz felebarátról.
13. Pédázat a farizeusról és publikánusról.
14. Szivem megalázván (50. d. Uj 221.)
15. Pédázat a talentumokról.
16. Pédázat a királyi vendégségről.
17. Pédázat az utolsó ítéletről.

A 4-ik osztály tananyaga látszólag kevés, mint-hogy azonban a 2-ik és 3-ik az övét nem tudja elvégezni, marad ez osztálynak is belőle. Ez osztály alkalmas arra, hogy az előbbieket tananyagát, különösen az újszövetségi részt még egyszer áttekintse, az énekeket ismétlje, hogy jó alapot vetvén, átmenjen az egyháztörténetre izmosan. Szükségesnek tartom az újszövetségi tananyag ilyen megosztását, hogy a 3-ik összefüggésben tanulja a történetet, a 4-ik a hegyi beszédet és példázatokot.

V-ik osztály.

Egyháztörténelem.

1. A keresztyén egyház alapítója a Jézus Krisztus.
2. Az Ur bir ez egész földdel. (24. zs. Uj 13.)
3. A szentlélek eljövetele. Péter apostol.
4. Oh felséges Ur. (8. zs. Uj 6.)
5. Pál apostol.
6. Tarts meg engemet. (16. zs. Uj 8.)
7. A keresztyének üldöztetése.
8. Uristen az én imádságom. (5. zs. Uj 3.)
9. Nagy Konstantin.
10. Kiáltásom halld meg Isten. (61. zs. Uj 35.)
11. Bonifáczius. Ansgár.
12. Leo és Gergely római püspökök.
13. Dicsérünk téged Isten. (75. zs. Az ujbán nincs meg.)
14. Szent István a magyarok apostola.
15. Oh seregeknek Istene (84. zs. Uj 49.)
16. 7-ik Gergely. III-ik Incze.
17. VIII-ik Bonifác.
18. Zsigmond császár, a konstánzi és bázeli zsinatok.
19. Luther Márton.
20. Az Istenhez én szómat. (77. zs. Uj 45.)
21. Czingli Ulrik.
22. Megterítve áll előttünk. (157. d.)
23. Lelkem siet hozzád menni. (156. d. Uj 275.)
24. Kálvin János.
25. Ne szállj perbe énvelem. (63. d. Uj 258. é.)
26. A Lutheri hitjavítás fejedelmi védői.
27. Örül mi szivünk. (15. d. Uj 161.)
28. Erzsébet Angol királynő és Knox János.
29. Adjatok hálát az Istennek. (105. zs. Uj 62.)
30. Orániai Vilmos.
31. Kire nézzünk? (29. d. Uj 191.)
32. A hugenották.
33. Oh könyörgést meghallgató. (146. d. Uj 172.)
34. Gusztáv Adolf.
35. Erős várunk nekünk az Isten (erd. énekeskben nincs. Uj 313.)
36. Dévai Biró Mátyás és társai.
37. Aldjad én lelkem az Urat. (146. zs. Uj 84.)
38. Bocskai István, Bethlen Gábor, I. Rákóczy György.
39. Bár dördül ég. (210. d. Uj 293.)
40. A gályarabságra vitt papok és Ruyter Mihály.
41. Haragos tengernek. (a gályarabok éneke.)
42. Károly és Mária Terézia.
43. II. József, II. Leopold.
44. Hálát adunk Istenünk. (57. d. Uj. 254.)
45. III. Frigyes Vilmos és a Gusztáv Adolf egyll.
46. Aldást kérünk oh nagy Isten (kátéből. Uj 324.)
47. A római katolikus egyház.
48. Reformált magyar egyházunk újabb viszontagsága.
49. Szemeimből bánat könnyei hullnak. (60. d.)
50. A magyar protestáns egyház legújabb belső élete.
51. Mondjatok dicséretet. (164. d. 281. ének.)
52. A magyar protestáns egyh. mai állása. Egyházak. Egyházmegyék. Egyházkerületek. Konvent Zsinat.
53. Szólott az Ur, hogy légyen s lett e földön. (174. d.)
54. A keresztyén vallás mai elterjedtsége. Hit-terítő társaságok.

Incze Lajos.

(Folytatása köv.)

Nyilatkozat.

Nagytiszteletű Szerkesztő ur!

Megütközéssel vettem tudomást az Erd. Prot. Lap 50-ik számának 412. és 413-ik lapjain megjelent „Szomorú tünetről”, mely sógorom, Bágyi Ernő reversalis adási ügyével foglalkozik.

Nem azért, mert — bár ártatlanul — annak vége engem is sújt, hanem azért, mert ma jutott tudomásomra a szomorú való, melyből azt a meggyőződést merítettem, hogy az életnek vannak bizonyos pillanatai, melyekben — és vannak bizonyos emberek, kikkel szemben a köteleltségjeljesítésnek mindennemű igyekezete kárba vész!

Ilyen eset a jelenlő is. Tisztelettel, de a leg-határozottabban visszautasítom azért azt a gyanúsítást, mely engem tesz felelőssé egy oly tényért, mely minden hatalmamban álló eszköz igénybevétele után is igyekeztem kudarczát eredményezte. És ha akár a beküldő, akárki más meggyőz engem arról, hogy ez eset kötelelségmulasztásom vagy hallgatag hozzájárulásom következménye? Kész vagyok bármely pillanatban magamat a törvényes eljárásnak alávetni és következményeit elhordozni.

Ha mellette vagyok, hiszem nem következik be az eset, de mert nem állott módomban esküvőjére elmennem, nemcsak nem gátolhattam meg az őt megtevéstő törekvéseket, de annak sikereit is csak ma tudtam meg.

Nem hagyhatom azonban figyelmen kívül a tudósítás utolsó mondatában foglalt ama roszakarató czélzatosságot, melyet e szavak fejeznek ki: „aki 38 hive között úgy látszik szép eredményre hivatkozhatik a cura pastoralis terén”?

Tetszik ismerni bizonyára a tudósító urnak a „Duas peras hominibus dedit Jupiter” kezdetű tanulságos mesét, melynek tanulsága ez: „ita vitia nostra umquam aut raro videmus sed vitia alienorum hominum saepe vituperavimus, quia ea semper ante oculos habemus”. Én 5 hónapja vagyok borbereki pap, sógorom 3 héttel esküvője előtt lett hallgatóm, 38 lelket számláló, 13 családból 3 kivételével, a többi mind vegyes házas; 5—6—8 évben van egy házasság és 3—4 évben egy születés. Ugy-e, bizony csak felettébb vérmes remények megvalósulásának tekinthetem, ha egyházam tagjai, hozzánk térések által is megszorodnának.

De ha mindezeket tekinteten kívül hagyjuk is, bizonyára van tudomása tudósító urnak, hogy „ubi sponsa, ibi copula”. Vagy tán a menyasszony illetékes lelkésze megtagadta az esketést?.. miért nem állott elő s ha az esketést nem végezhetette el, legalább jelenlétével akadályozta volna meg a reversalist; hiszen hivatalos volt!? Nemde az ön aklából ragadta el a farkas az ártatlan bárányt?..

Végtelenül sajnálom, hogy a cikk beküldője — bár jól tudta, hogy az esküvőn én nem voltam jelen, tehát az elkötelezésről tudomással sem birtam — engem állít oda bünbagnak egy olyan dologért, a melyben az ellenőrző szerepet helyzeténél fogva épen neki kellett volna gyakorolni. De úgy látszik némely embernek eredendő büne, saját mulasztásaiért másokat tenni felelőssé!

Dixi et salvavi animam meam.

Egyébiránt szokott tisztelettel maradtam nagytiszteletednek igaz barátja

Borberek, 1904. decz. 17.

Tókos Jenő.

Megjegyzés. Ugy érezzük, hogy köteleltségünk utját vágni annak a törekvésnek, a mely e „Nyilatkozat”-ban jelenkezik s a mely ez ügyet a „vizes lepedőnek egymásra dobálásával” csak áldatlan polemiába vinné át. Ennek elébe vágandók, magunk igyekszünk a dolgot tisztázni. És pedig

úgy, hogy a helyett, hogy a két pap közé — kiknek egyike nem is nyilatkozott s remélljük, e sorok után nem is fogja szükségesnek tartani — bíról tolnók fel magunkat a multa nézve: arra fogunk reá mutatni, hogy miként kellett volna s hogyan kell — szerény véleményünk szerint — ily esetekben eljárni a jövőben. Kezdjük a dolgot ott, ahol konkrét fogantyuja van: az állami anyakönyvi hivatal „Hirdetési táblájánál. Ha már valamely pap, egy hivei valamelyikét érdeklő, keletkezében levő házassági ügyről előbb nem is veszt tudomást — pedig ez, különösen kisebb helyeken s pláne faluban s főleg ha még a leendő jegyesek más községbeliek is, csak azt bizonyítaná, hogy „a pásztor alszik” — hivatali köteleltség tudomást venni róla, az állami anyakönyvi hivatal hirdetése folytán. (A dispenczió ugyanis nagyon kivételes dolog.) Egy vegyes vallású s különböző helyen lakó jegyespár kihirdetésénél ugyan melyik pap kell hogy megindítsa, szemmel tartsa és vezesse a mi egyházunk érdekének védelmét; az-e, akinek kerületében a másvallású fél lakik s akivel szemben tehát neki pastoralis jogai és köteleltségei nincsenek, vagy az, akinek kerületében a mi vallásunkon való fél lakik s akinek arra nézve pastoralis jogai és köteleltségei vannak? Mert tudni ugyan mindkettőnek kell tudnia a dologról, a mindkét helyen kifüggesztett hirdetés folytán, de a kérdés — újra hangsúlyozzuk — ez: melyiknek kell egyházunk érdekének védelmét megindítani, szemmel tartani és vezetni? Ugyebár, kétségtelen, hogy annak, kinek parokchiájához a mi felünk tartozik?! Ennek kell meglátogatnia felünket s tisztázni vele a reversalis kérdését. Ennek kell levéllel felkeresnie kollegáját, megadnia neki a kellő tájékozásokat s felkérnie, hogy segítségére legyen az ügy lebonyolításánál, akár tényleges közreműködéssel, akár vigyázattal, akár más módon. Neki kell közvetítenie a saját hive és a másik pap-kollegája közti érintkezést, találkozást s megadnia a kellő információkat s panaszra csak akkor lehet oka, ha kollegája előzékeny támogatását nem nyeri meg; de a felelősséget reá hárítani akarni azért, mert egyházunk érdekét nem védte meg egy oly emberrel szemben, aki nem tartozik az ő parokchiájához, — ez képtelenség. Kiki csak az ő gondjaira bízottokról felelős! Az egyházi illetőséget pedig nem a terület, hanem a 6 heti állandó tartózkodás állapítja meg.

Igy áll a dolog még egy merő idegen hívünkre nézve is. Egy hívünkre nézve, aki azonfelül még rokonunk is?! (Erre azért kell kiterjeszkednem, mert a kíséző iratban a szerkesztőség is szemrehányást kap, hogy az alkalmatlan időben közreadott felszólalás által, egyebeken kívül azt is megakadályoztuk, hogy Bágyi tanító ur, Tókos barátunknak, a papnak sógora, ki a reversalist adta s akit most akartak megválasztani a presbyterium jegyzőjének, hogy ezzel is az egyházhöz kössék, most már nem lesz megválasztható!)

Tókos barátom azt írja, hogy lapunkból vett tudomást a reversalisról. Vegyük, hogy úgy van. Szabadna-e úgy lenni? Hivatali mulasztások nélkül nem lehetne így. Így lehet, ha a borbereki pap vagy 1. sem a hivével, sem a sógorával sem előzőleg, sem utólag még csak nem is beszélt volna a reversalisról; vagy 2. beszélt ugyan vele s a legrosszabb esetben azt az ígéretet kapta, hogy reversalist sem nem kér, sem nem ad s ez ígéretben csalódott; vagy 3. — s ez mindkét előbbi esetben áll — a lelkipásztori gondja alá tartozó 13-ik (persze szerencsétlen szám!), legújabb és ez idő szerint utolsó családról a „Családkönyvi” bejegyzést még nem készítette el, vagy nem hivatalos adatok alapján.

Vegyük Tókos barátomra nézve a jobbik, a második esetet! Ez esetben ugy-e megcsalott?! És mégis, mintegy sajnálattal említi, hogy egy ilyen ember presbiteri jegyzőnek most már meg nem választható?! De hagyjuk mindezeket; a hurok nagyon szorul! Még csak egy szerény megjegyzést s egy igen komoly óvást teszünk. Megjegyzésünk az, hogy mi, mint hírlapírók, távol vagyunk attól, hogy valami hatósági felelősségre vonás kikényszerítésére utazzunk. A közvélemény itélőszéke elébe sem azért vesszük a legkritikább esetben s csak a botrányosabb eseteket, mert valakit pellengérezni akarnánk. A személyi hajszákat sem lapunkhoz nem illenek, sem nekünk nem kenyerünk, sem a köznek nem használnak. Mi csak a közérdeket tartjuk szemünk előtt s csak azt tár-

gyaljuk. a miből hasznos tanulság, intelem, figyelmeztetés meríthető. A jelen esetet is csak azért tettük szóvá, mert egyházi és nemzeti visszaesésünk egy szomorúan magyarázó példáját láttuk benne szűkebb hazánkra, az erdélyi részekre nézve.

De komoly óvást kell emelnünk az ellen, hogy mint itt is szándékoltatott, az egyházi tisztségekkel a diplomátizálás ürügye alatt visszaélések történjenek. Az egyházi életen ezek rendszeresen súlyosan megboszulják magukat. Az egyházi tisztségek a legutolsó falusi presbiterségtől elkezdve, fel a status curatorságig a vallásos buzgóság, erkölcsi feddhetetlenség, hithűség és egyháziasság kvalifikációját kívánják meg, nemcsak erkölcsileg, hanem a tételes törvény szerint is. S míg az ilyen emberek áldás a helyükön, még darócban is, addig bármily előkelőség, a tanítóktól fel a mágnásokig, ezek nélkül, a vallási és egyházi köztudat megrontására vezetnek. Az egyházi tisztségek csak másodsorban lehetnek elkötelezések a jövőre, első sorban annak a multnak jutalmazásai tartoznak lenni, a mely kezese és biztosítéka a jövőnek. *Egy borbereki magyar állami isk. tanítónak a gyermekekét még k. zselléri és tanítólátja oláhul a görög kath. pap (bár még ez is arczpíró szégyen a magyar nemzetre!), de egy magyar református presbiterét nem szabad még Borberekben sem.* hol már a halál szelesívt, dermedt, vagy ott tán még kevésbé, mert ott annál erősebb szükség van az élet-erejére, munkájára! Ezért pedig a Tiszteletes Ur, te kedves barátom, felelős vagy Isten és emberek, no meg a törvények előtt is.

Bocsáss meg. Borberek jelen állapotáért nem teszek felelőssé. Magyarazza azt az átélt borzasztó pusztulás. De a jövőjéért már te vagy felelős! Új pap vagy ott; a nagy gyülekezet munkája nem foglal le. Az a veszély fenyeget, hogy elhanyagolod az ugyis pusztulásnak indult kicsinyt. Pedig ha meggondoljuk, hogy annyi fizetést kapsz 38 ember gondozásáért, mint nem egy más társunk ugyanannyi szászért: ebből az következik, hogy 100 emberre eső munkát fordíts ott te egyre! Mást mondok! Sárguló levelü, terméketlen fügefa a te gyülekezeted? Tudod mit tesz az Isten-országának bölcs, gondos és munkás kertésze. Tedd azt te is! Még többet! Atyja, anyja vagy egy személyben gyülekezetednek. S ez a te édes gyermeked beteges, vézna, nyomorék, halálra vált? Kergesd el mellőle a gonosz mostohát, ki talán testét is kinozza, gyöttri s lelkét rosz példájával megmetyeljezi; te pedig? — hiszen tudod —: „a jó pásztor az ő életét adja az ő juhaiért“ s az édesanya is beteg gyermeke ágyánál virraszt a legéberebbül!

Ne vedd rosz neven e sorokat tőlem. Adja Isten, hogy még — egykor — hálával köszönhesd meg az általad új életre támasztott Borberekből.

Szívükből kívánja ezt egyházunknak neked jó barátod

Nagy Károly,
szerkesztő.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. decz. 21.

Elnökölt gr. Bánffy György eh. ker. főgondnok. Jelen voltak: dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, Becsek Lajos, Incze Gerő, Deésy Gyula, Lészay Ferencz, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferencz, Sándor János ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Elnöklő főgondnok aa. megnyitván az ülést, bejelenti, hogy br. Bánffy Dezső főgondnok aa. táviratilag jelezte, hogy akadályozva van az ülésben való megjelenésben.

A tárgysorozat rendjén először is a közíg. bírósági felelősségeket vette ig.-tanácsunk tárgyalás alá, indokainál fogva helyben hagyván a kispülpösi kántor kepe-hátaléka ügyében hozott görögényi egyházmegyei ítéletet és megváltoztatván a nagyszebeni eh. megye közíg. bíróságának azt az ítéletét, melylyel a vizaknai eh. község első papi állomásának időközi jövedelméből bizonyos hányadot az egyházmegyei közpénztár javára rendelt.

A kutyfalvi ref. kántor-tanító javadalmának megállapítási ügyébe illetéktelenül beleavatkozván Alsófehervármegye közíg. bizottsága, a hozott határozat visszavonása

iránt a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz tett ig.-tanácsunk előterjesztést.

Marosvásárhelyi kollegiumunk egy belső házastelket vásárolt meg 24,000 koronáért, Tholnai Reginald nagybirtokostól és az ide vonatkozó szerződést Ig.-tanácsunk helybenhagyta.

Dési egyházközségünk és Angster József orgonakészítő között 7400 kor. vállalati összegben orgonaépítési szerződés jött létre, amely szintén megnyerte a főhatósági jóváhagyást.

A szamosujvári egyházközség indokolt kérésére hozzájárult ig.-tanácsunk az alapítványt képező „Karácsonyi“-féle bérház eladásához, de nem fogadhatta el az eh. község ama tervét, mely szerint az 5000 kor. vételári összegből 1000 kor.-át épület-renoválásokra kíván fölhasználni, miért is elrendelte az egész vételárnak tőkésítését.

Az alsószováti lelkész előhaladott kora és betegsége miatt nem lévén képes a lelkészi teendők pontos teljesítésére, kápláni állomás rendszeresítésének kérelmezésére utasított azzal a figyelmeztetéssel, hogy ha káplánt beállítani és annak megfelelő javadalmat biztosítani hajlandó nem lenne, az esetben nyugalmaztatása fog elrendeltni.

Jóváhagyást nyert a szeretetházi kebli tanács ama határozata, mely szerint a Kőváry-féle telek-utcai részének 11000 korona vételári összeg mellett leendő eladását kimondotta.

Ugyancsak jóváhagyó tudomásul szolgál az, hogy a n.-sajói ehmi gyámintézet fönmaradt tőkéjéből 1000 koronát az ehmi közpénztár és 600 koronát az ev. ref. theol. fakultás javára rendelt alapítványul.

A somlyó-ujlaki ehkzség rendes papi állásának további üresen-tartására nem adott Ig.-Tanácsunk engedélyt. hanem elrendelte a pályázati hirdetés közzétételét.

A széki egyházmegye amaz indítványa, mely a halotti koszorúknak templomainkba való elhelyezését kívánja megszüntetni, véleményezés végett szétküldött az összes ehmegyék tanácsaihoz.

A Szamosujvárt állomásozó honvédhuszárok parancsnoksága részéről elkövetett vallássérelem felől közelebbi tájékozást kért az Ig. tanács a honvédkerületi parancsnokságtól.

Az egyh. kerületi közalap tulajdonát képező egyik dési házastelek eladása fölött megkötött szerződés megerősítettett.

Krakkói egyházközség engedélyt nyert arra, hogy a papiház építésre elköltött 4400 kor. tőkéjének visszahelyezését csak az 1907. évben kezdje meg.

Gábos Sándor mohai lelkész részére 150 kor. segély utaltatott ki, nyolcz gyermeke nevelési költségeinek némi pótlására.

A kézdi-martonfalvi lelkész által ismételt beadott panaszoknak helyszíni megvizsgálására kiküldött bizottság véleményes javaslatát Igazg. tanácsunk tudomásul vette és a szükségesnek látszó fegyelmi eljárás megindítása végett áttette az összes iratokat a püspökséghez.

Köblös István magyarnemeyei lelkész panasza folytán feloldotta Igazg. tanács az ellene meghozott rendbirságolási határozatot, de egyuttal figyelmeztette nevezett lelkészt, hogy komoly következmények terhe mellett óvakodjék előljárói intézkedéseinek meg nem engedett módon való bírálatától.

A felsőcsernátoni egyházközség olvasó-, zene- és dal-egyletének alapszabályait visszaküldötte Ig. tanács megerősítés nélkül, miután korábban kimondotta volt, hogy az ilyen egyh. társadalmi egyesületek alapszabályainak megerősítésére az egyházkerületi egyházi értekezletet tartja illetékesnek.

Gr. Thoroczkay Miklós jószágigazgatósága lejegyzési engedélyt kért a toroczkozszentgyörgyi egyházközség patrocíniumára vonatkozólag, mely engedély azonban a fennálló szabályok értelmében nem volt megadható.

Az 1903. évi közgyűlés utasította volt az Ig.-Tanácsot arra, hogy a püspöki özvegyek állandó ellátása felől javaslatot készítsen. A javaslat elkészülvén, az egyházmegyékhöz és kollegiumokhoz véleményezés végett való szétküldése kimondatott.

A nagyenyedi lelkészek részére megállapított korpótlékok tekintetében, bizonyos kiegészítő adatok betérjesség végleges határozat hozható nem volt.

Nagyenyedi egyházmegye tanácsa ismét ajánlatba hozta, hogy a marosbogáthi egyházközség részére évi 1600 korona iskolai haszonbéri összeg kiutalása kérelmez-

tessék a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumnál. Mint-hogy azonban az Ig. Tanács ily irányu kérését egyszer már elutasította, az újabb folyamodást mellőzte a főhatóság.

A szilágy-szentkirályi iskola államosítás kérdése az egyházmegyei tanács tárgyalása alá alá bocsátatik a szokásos államosítási föltételek figyelembe ajánlásával.

Dr. Molnár Istvánnak az alkoholizmus terjedése ellen irt népszerű munkáját Bartha Lajos aranyosgyéresi ref. lelkész elismerő bírálatára alapján melegen ajánlja az Ig. tanács a lelkészek, tanárok és tanítók figyelmébe, sőt 100 példányt kioszt az egyházmegyébe.

A s.-szentgyörgyi kollegiumi tanárok idősebségi sorrendjét az 1898-ik évi közgyűlés 55. jkvi. sz. határozatának megfelelőleg állapította meg az ig. tanács.

A székelyudvarhelyi kollegiumnál létesített alapítvány alapító levele megerősítést nyert.

Fejes Áron székelyudvarhelyi tanár 1903. nyarán a greifsvaldi szünidei tanfolyamon végzett tanulmányairól érdekes és tartalmas jelentést nyújtott be, melyet felkérésre Mayer János tanár méltatott. Mind a kettőt áttette az ig. tanács a tanügyi bizottsághoz, hogy tegyék tanácskozás tárgyává, mi módon lehetne a tanárok kül- és belföldi tanulmányi útjait gyakoribbá és gyümölcsözőbbé tenni.

A deczemberi lelkész képesítő vizsgálatok engedélyezésért benyújtott kérelmeket kedvezőleg intézte el az igazgató-tanács.

Az erdélyi ref. egyház története második részének, az alkotmány fejlődés történetének kiadása iránt intézkedett az igazgató-tanács s egyszersmind a munka felvételét kéri az összes lelkészi könyvtárak részére beszerzendő könyvek jegyzékébe.

A Dániel-alapról üresedésbe jött alapítványi helyre, évi 35 kor. javadalommal özv. Koncz Istvánné választotta meg.

r. s.

Egy kis helyreigazítás.

„Ne mondj a te felebarátod ellen hamis tanúságot.“ (II. Móz. XX. 16.)

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegyének 1904. évi szeptember 27-én Nagyenyeden tartott közgyűlésében felolvasott esperesi jelentésben (1903. évi) a 15-ik oldalon a csúcskoppándi ev. ref. egyház adatai között ez áll: az iskolalátogatással megbízott nagylaki lelkész atyafi (nekem 31 évig jó barátom és helylyel közszolgatársam is) a vallástaniásról azt jelenti, hogy az azzal megbízott Szabó Gyula állami tanító „minden rendszer, minden fokozatosság nélkül tanít innen-onnan összekapkodott vallásos színezetű, de a vallás lényegét nem képező dolgokat, nem csak hidegen hagyott, hanem le is hangolt.“

Ezen lealázó és minden ok nélküli valótlan jelentésére megbízott lelkész atyafinak, szabadjon e lap hasábjain megtenni észrevételeimet. Hogy eddig nem tettem, az az oka, hogy csak most deczember 1-én kaptam meg gondnoksági elnökömtől a reám nézve szomorú esperesi jelentést s így nem volt tudomásom róla.

Nagyon jól tudom a közmondást: „Ne feledd el a napot, melyen bántottad a papot.“ Epen ezért korántsem akarom bántani Dávid barátomat, annyival is inkább, mivel elárvult egyházamban a hitéletet 31 éven keresztül szolgáltuk együtt a legjobb egyetértéssel.

Ha tiszteletes Pap Dávid barátom lett volna oly tapintatos, mint a nagy tiszteletű Esperes úr Orbán József nagylaki ev. ref. tanítóval szemben és csak ezt írta volna: „vallástaniással megbízott Szabó Gyula áll. tanító a vallásból igen keveset tanított“, higgye el nem reflektáltam volna reá; de az, ami őt „hidegen hagyta, lehangozta“, megengedjen, ez engem „hidegen nem hagyhatott“, sőt éppen „felhangolt“ a helyreigazításra. Azonban térjünk a dologra.

1. Az esperesi jelentésből azt értettem ki, hogy az iskolalátogatással meg lett bizva. Lehet, de nekem

nem volt tudomásom róla. Iskolámat egész éven át sem mint megbízott, sem mint adminisztrátor lelkész meg nem látogatta, csak a vizsgán volt jelen rövid félóráig. Egy néhány gyermek rövid feleletéből sem tanításom rendszeréről, sem módszeremről magának helyes képet nem alkothatott. Mint adminisztrátor lelkész hébe-korba meglátogathatott volna, tanítási hibáimat észrevéve, atyai jóindulattal azokra figyelmeztet, egyik-másik bibliai történetet éppen „vallásos lényeggel“ eltanította volna előttem mintatanításképpen, megismertetett volna az ő helyes módszerével; nem vagyok oly tökkel ütött számár, hogy a felismert helyes módszert el ne sajátítottam volna, sem oly háládatlan, hogy meg ne köszöntem volna. Nemcsak a jó pap, de a jó tanító is holtig tanul.

2. Vallástaniásomhoz a módszert szeretett főpásztorunk dr. Bartók György püspök urunktól tanultam. Ugyanis főpásztorunk nagyenyedi lelkész korában tanító gyűlésünket egyszer: „vallástaniás az elemi népiskolában“ című vallásos és mély pedagógiai bölcseséggel előadott értekezésével szerencséseltette. Én, aki 31 éve tanítom a hit- és erkölcsant — kisebb-nagyobb megszakítással — minden szavát áhitattal lestem és megjegyeztem. Hogy ez a helyes és jó módszer, arra mérget veszek; ha Dávid barátom jobbat tud, álljon elő vele. A jónak nem a rossz az ellensége, hanem a jobb. „A gyertyát is nem azért gyújtják meg, hogy a véka alá, tegyék, hanem az asztalra, hogy az egész ház megvilágosodjék.“

3. „Minden fokozatosság nélkül tanít“... Nem értem, mi az a fokozatosság, amit Dávid barátom kíván. Kezdem az ószövetségi dolgokat és megyek rendre, kihagyván azokat, melyekben nincs erkölcsi alap. Káin testvérgyilkossága, Hágár törvénytelen gyermeke, Potifárné kettős jelenete az ártatlan Józseffel, meg aztán, hogy a kegyes Jákob hogyan csapja be világtalan apját egy kecskebőrrel stb. nem bírván erkölcsi alappal, én nem tanítottam. Zsidóország ketté szakadása, népének elfajulása, zsarnok és erkölcsstelen királyainak, királynőinek veszett romlottsága, a zsidó historia szempontjai hiszem, hogy érdekesek lehetnek, de én az ártatlan gyermeki lelkeket nem táplálom vele. Mondom, csak azokat választom, melyek erkölcsi alappal bírnak. S ha még a sors akarja, ezután is így tanítok. Ez a dr. Bartók módszere.

Annál nagyobb súlyt fektetek az újszövetségi részre, minket keresztyéneket ez érdekel. Jézus élet-története, tanítása, példázatai, melyek oly egyszerűek, a tanítványok értelméhez alkalmazottak, mégis oly elragadók, oly nemesítőek, hogy ezt a módszert még egyetlen pedagógus sem tudta megdönteni.

4. „Innen-onnan összekapkodott vallásos színezetű, de a vallás lényegét nem képező dolgokat tanít“... Bátor vagyok megjegyezni: az I—II. osztályban rövid kis imákat tanítottam, melyeket jelesen képzett, jó modoru ifju lelkészünktől, Fejér Pál aától vettem át, ő ezeket tanította, ha ő jónak találta, miért ne találnám én jónak? III. IV. V. VI. osztályban Nagy Péter és dr. Bartók György két jeles egyházfő tankönyveit használtam. Hogy miért nincs azokban „vallásos lényeg?“ azt nem tudom. Ily jeles egyházfők könyveit megbírálni nem vagyok képes, azt hiszem Dávid barátom sem.

Az ismétlő iskolában, amint hallhatta a vizsgán, a Nagy Péter konfirmációi kisebb kátéját tanítottam s nagy a gyanum, hogy Nagylakon is azt tanítják. Ebben sincs „vallásos lényeg?“ Miért tanítják? Ha már be akart mázolni, mondott volna jelentésében akármit: tekergő, lump, házsárt, paraszt stb., nem feleltem volna reá. Amit nem vesztettem el, azt soha sem keresem. Itt egy kicsit túl lőtt a célon.

„Feleltem Dávid barátomat az a gondolat, meg-

nyugtatja az a hit, hogy az új lelkipásztorral új élet és a hívek lelkében nyugodtság foglal helyet. . .“

Hát lehet, hogy ötlet felemeli, de engem ismét lehangol az a tudat, hogy az új lelkész is csak a Nagy Péter, dr. Bartók vagy Szász Károly könyveiből tanít, mint tanítottak eddig is a lelkész urak rövid csuci papságukban.

Hanem, igen, akkor lesz „új ég és új föld“ a hit- és erkölcsan tanításának terén, ha Dávid barátom kiadja az ő vallástani könyvét s az ehhez szükséges vezérkönyvet. Addig azonban marad minden a régiben, amíg nem oda jutunk, mint a reformáció előtt, hogy: „még a papok sem tudják, hogy mi van a bibliában“. (Confirm. káté.)

Lelkem viharadarai azonban lecsendesedtek, mikor az esperesi jelentésben tovább lapozva, a 42-ik oldalon olvasom, hogy Orbán József ev. ref. kollégámat is megrója az Esperes úr azzal, hogy: „az újszövetségi történetekből igen keveset vett fel“.

Ugy látszik, Nagylakot az Esperes úr vizsgálta meg. Minő különbség van a két jelentés között morder és tapintatban. Tanulhat egyházi feljebbvalójától. Az esperes úr nem állítja pellengérré azt a szegény kántor-tanítót, mint kedves Dávid barátom engem, pedig, hogy nem volt az esperes ur teljesen megelégedve, a nagylaki iskola vallástanításával, azt bizonyítja azon rendelete: „Meghagyom — mondja az esperesi jelentés — hogy ezután a vallást lelkész atyafi tanítsa.“

Ugy is kell, ez a helyes. Mit bizzák kontárokra a szent dolgokat?

En rosszul tanítottam a vallást, Dávid barátom jelentése szerint; de ő sem rosszul, sem jól, az esperesi jelentés szerint. Így már aztán nem haragszom. Legyen közöttünk szent a békeesség ezután is, mint volt 30 éven át. Azt azonban jegyezze meg, hogy: „A kinek a háza üveggel van fedve, nem szokott kövekkel dobálózni.“ Ez ugyan nem „vallásos színezetű“, de sok ezer éves tapasztalaton át szűrődött erkölcsi igazság!

Maroscsúcs, 1904. december hava.

Szabó Gyula,
áll. tanító.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Imádságos könyv templomi használatra. Vasárnapi, évszaki, ünnepi és alkalmi imádságok. Irta: Pálóczi Czinke István rimaszombati ref. lelkipásztor. Kiadja a gömői ref. egyh. megye lelkészi testülete. Rimaszombat.“ Ára ?! Kapható *Lévay Izsónál* Rimaszombat.

A 300 lapoldala tejedő, öreg betűkkel nyomtatott, szép aranyozással vászonba kötött s így külső kiállításában is a templom és katedra méltóságának megfelelő munka, melyet már az a körülmény is különösen ajánl, hogy az *egyházmegye papsága vállalkozott kiadására*, mint czime is mutatja, 4 csoportba foglalt imákat tartalmaz, templomi használatra. Beosztása nagyban és egészben ugyanaz, mint az annyira elterjedt Révész-féle Vasárnapi imáké, annyi különbséggel, hogy hiányzanak a *délatáni* egyh. beszéd előtti és utáni imák. Annál nagyobb számmal vannak alkalmi imák. A mi már most az imák értékét illeti, biznyságot teszünk róla, hogy mélyen vallásos szívből, imádkozó lélekből fakadtak s nyelvük is nemes, komoly, emelkedett, olykor egészen a költői ihletig, bár a 3—4 helyt megkísérlett pár sornyi verses alakot már nem írhatjuk javára. Hiába, ahol a forma kimért, ott már szenvednie kell a szabad szárnyalásnak! Bizonyos, hogy mai ref. egyházi imakönyveink közül ez közelíti meg leginkább a Révész Bálintét, a mellyel bensőleg rokon, a minthogy a Révész hatása alól alig vonhatja ki magát egy ref. pap is. Ebben kevesebb az elégikus, a tulvilág után vágyó hang, több a jelen életben nyilvánuló

üdvjavak magasztalása, de az érzelmek mélysége és közvetlensége tekintetében Révész megtartja az elsőséget, melyet Czinke nemes, de olykor túlerős páthosza nem képes pótolni. Talán az egyhangúság kerülése érdekében, kevés imája végződik a szokásos módon: „Szent Fiad az Ur Jézus Krisztus nevében hallgass meg minket“ formulával. Am ennek fontosabb dogmatikai és lélektani jelentősége van, semhogy mellőzni lehetne. Aztán olyan előkészület nélkül záródnak, mintegy megszakadnak az imák. Am e pár megjegyzés daczára újra hangsúlyozzuk: Czinke imái a legjobbak azok közt, miket irodalmunk Révész óta produkált. Neki elismeréssel adózunk, lelkészársainknak szives figyelmébe ajánljuk a kötetet. Irodalmunk valóban nyert vele.

„Szivemet hozzád emelem.“ Elmékedések és imádságok nők számára. A Dávid Ferencz emlék-alapítványból 200 kor. irodalmi díjjal jutalmazott mű. Irta dr. Boros György. Második bővített kiadás. Kolozsvárt, 1904.

Dr. Boros György az unitárius theol. tanár, a fáradszatólanul munkás és rendkívül termékeny egyházi író, egy ezelőtt 5 évvel megjelent építő irányu munkája áll most előttünk, megnöve és új köntösben. Egy díszes és 2—14 koronáig emelkedő, kiállítású női imakönyv ez, melyben 14 elmékedést 71 ima követ a hét minden napjára s az élet majdnem minden viszonyára alkalmazottan. Az elmékedéseket — igen helyesen — így indokolja az író: „Az emberi sziv nem áll mindig készen az imádkozásra. Az elmékedések arra vannak szánva, hogy előkészítsék a hangulatot s megzendítsék az érzelmeket.“ Ez alapon én minden imát egy megelőző előkészítő elmékedéssel kapcsolva vártam. Nem így van. Pedig így volna helyesen. Nekem legalább ez régi ideálom. Egyébként úgy az elmékedések, mint az imák rávallanak dr. Boross gazdag lelkületére, mély érzéseire, színes képeire, a melyek csak fokozódnak bizonyára a női lélek érzelem-gazdagságában. Elesebb felekezeti vonások sehol sem lépnek előtérbe, még a Dávid Ferencz emlékére irottánál sem, ami ismét az imádkozó lélek pszichológiájának helyes értelmezéséből foly. Am azért az író sehol sem lesz hűtlen felekezete álláspontjához, vallási irányzata karakteréhez; a vallásos élet nagy problémáit felvető, angyal szárnyak érintésére a mélyen is hullámzó s fenékig forrásban levő vallásos érzés Bethesdája nála csendes tó, melynek csak felszínét fodrozza szeliden az alkonyi szellő, üdülést adva az élet mindennapi munkájában fáradt vándornak, kinek élte sajkája ott himbálódzik szeliden a meg-meglocscsanó tó tükörén. A munkás szerző új hálára kötelezi ezzel olvasóit, akiknek száma kétségkívül csak emelkedni fog.

„Dr. Luther Márton“, „Kálvin János élete“

czimek alatt két „az ifjuság és nép számára“ készült füzetet vettünk a „Londoni vallásos iratok terjesztő társulat“ (Budapest V. Alkotmány-utca 15. sz.) magyarországi fiokjától. Az elsőt *Gründler* Ac. után *Szabadi* Béla, a másodikat *Thomson Radford* J. után *Losonczy* László fordította magyarra. Az első 32 negyedré, az utóbbi 64 nyolczadrét oldal. A gazdag anyagból kiváló tapintattal vannak a legépitőbb részletek válogatva, ügyes csoportosításban, élénk és a figyelmet lekötő előadásban nemcsak az életrajzi adatok vannak feldolgozva, hanem főleg Kálvinnál vallási és egyházi alapelvei, befolyása a fejlődésre s hasonlók is, a mi által oda emelkedik, hogy terjesztését melegen ajánljuk mindenkinek az ifjuság és nép körében. Az első ára 30 fillér, a másodiké 20 fillér. 10 drb. portomentesen amabból 2.70; emeből 2 korona.

Révai Kalendárium 1905. Most hagyta el a sajtót ez az irodalmi naptár — a magyar könyvpiacz érdekes specialitása — mely az idén felette érdekes és nagyszabású irodalmi ujdonságokról számol be. Olyan irodalmi ujdonságok ezek, melyek a modern kultur-igények nagy területeit ölelik fel s e rohanó, követelő kor emberének kezébe adják a művelődés biztos eszközeit. E mellett a kegyeletnek is hódol a Révai Kalendárium, Jókai Mór emlékezetének szentelve egy igen szép cikket, melyben többek között a világsajtó nekrológjából horджа össze a legérdekesebbeket. A révai Kalendáriumot minden irodalombarátnak — kívánatra — ingyen küldi meg a kiadóhivatal: VIII., Üllői-út 18. szám.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak boldog és idvességos karácsonyi szent ünnepeket kívánunk. Az Ur születésének ünnepe legyen egyházunkra s hazánkra nézve is egy új, békés munkálkodás jegyében induló kornak kezdete!

Mai lapunkhoz mellékelt „Előfizetési felhívást” ajánljuk lelkész társaink szives figyelmébe. Rég készülünk e munka kiadására. Most megindítottuk a valóság útján. Egyházi-Ertekezletünk erkölcsi pártfogása alatt indult. Reméljük, meg lesz sikere. Előfizetési ára a rendes könyvárusi árak felénél is kevesebb. Ne szalaszszuk el ez alkalmat, hogy egy ily remek művet theol. irodalmunkba átülthessünk. Gyűjtsünk előfizetőket művelt közönségünk körében is, kiknek protestáns öntudatát fogja fejleszteni. Bőven meghozza fáradságunk kamatait!

Papválasztás. Mezőfele anya- és Mezőménes leányegyházközségek, *Farkas Jenő* eddigi segédlelkészüket, nagy lelkesedéssel rendes lelképásztorukká választották meg.

A „Protestáns Egyház és Iskolai Lap” új évvel gazdát és szerkesztőt cserél. *Szóts Farkastól Hamar István* theol. tanártársa veszi át. *Szóts Farkas* nagy érdemeket szerzett a lap körül és lapja által egyházi életünk körül. Ezt méltatni igazán a történelem lesz hivatva. Az új tulajdonos és szerkesztő nem kevesebb ambícióval fog a munkának. Régi munkás maga is és kipróbált. Adjon Isten sikert új vállalkozásának, felvirágzást lapjának.

A „Sárospataki Irodalmi-kör” most tartotta évi közgyűlését. A főiskola körül folyó s a személyeskedésig vitt harczok ide is bejátszottak. A régi tiszttikart *Fejes István* elnök kivételével egészen újjal cserélték fel. *Zoványi Jenő* nem fogadta el az alelnökséget, helyette *Horváth Cyrill* lett azzá. A „Sárospataki Lapok” szerkesztőjévé *Rohoska József* th. tanár választott meg. A békesség ünnepe hozzon békességet közibük.

A sepsiszentgyörgyi ev. ref. egyházközség 1905. évi január hó 7-én hangversenyyel összekötött zártkörű táncestetélyt rendez. A hangverseny műsora a következő: 1. megnyitó beszédet tart *Koréh Endre*. 2. „Vadász dal”, *Astholz Ferenc*től; *Nagy József* vezetése mellett éneklék az ev. ref. egyházi dalárda. 3. Humoros elbeszélés. *Irta és felolvassa Jakab Ödön*. 4. a) *Mendelssohn: Phantasie Op. 28.* b) *Chován: Stimmungsbild Op. 5.* *Zongorán előadja Zayzon Ferenczné*. 5. „A régi könyv”, *Várad Antaltól*; szavalja: *Sükösd Vilma*. 6. „Zarándokok kara” *Wagner „Tanhäuser”* operájából: *Zayzon Ferenc* vezetése mellett éneklék: *Barthos Margit, Benke Ilona, Bikfalvy Istvánné, Gödri Anna, özv. Kali Józsefné, Kuthy Zsuzsika, Salamon Irén, dr. Sász Izsákné, Szabó Róza, Szvoboda Julcsa; Borbély Sándor, Csutak Vilmos, Hadnagy Antal, Jakab Almos, Király István, Koréh Endre, Nagy József, Nagy Mózes, I. Sász Béla, Végh Endre, Zayzon Ferencz: zongorán kísérik: Kelemen Lajosné, Sász Margit; harmoniumon kíséri: Petrás György*. 7. Táncz.

Nyugtázás és köszönet. *Mezőfelében*, a jelen év folyamán épült ev. ref. népiskola belső felszerelésére a következő egyének adakoztak: *Péterfy Dénes* kir. mérnök 100 kor. *Nagy Abel* 10 kor. *Farkas Károly* 5 kor. *Farkas Jenő* 5 kor. *Kovács Gergely* 2 kor. *Kiss Sándor* 1 kor. 40 fill. *Szekeres János* 1 kor. 40 fill. *Mátyás István* 40 fill. *Gámán György* 1 korona 40 fill. *Orbán Károly* 1 kor. *Fülpesi Lőrincz* 1 kor. *Bandár József* 40 fill. *Izrael Ferencz* 40 fill. *Jenei József* 4 kor., össz. 133 kor. 40 fill. *Midőn* nyugtazzuk e szives adományokat, egyben hálás köszönetet is mondunk a fenti egyéneknek, egyházközségünk nevében: *Farkas Jenő* ref. lelkész, isk. széki elnök. *Islai Gergely* egyh. gondnok.

Köszönetnyilvánítás. A haranglábi ev. ref. egyházközség klenodiumai száma és értéke egy 300 koronás gazdagon aranyozott és művésziesen kidolgozott urvacsorai kenyérszót tányérral szaporodott, a melyet Méltóságos *Wita Ödön* huszárszázados és királyi kamarás ur adományozott, atyja néhai nagys. *Wita Sándor* kuriai bíró emlékére. Ezen nagybecsű és értékes adományáért adományozónak az egyházközség ez uton is köszönetet mond. *Harangláb, 1904. decz. 8.* *Bartha Lajos*, ev. ref. s. lelkész.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. A hitrokoni szeretetnek és szives áldozatkészségnek eléggé meg nem hálálható

jóságos cselekedeteivel tüntették ki pelei (*Szilágy m.*) ref. egyházközségünket azok a kegyes jótévők, kik omladozó templomunk és tornyunk renoválási költségeit a következő adományokkal voltak szivesek növelni: gr. *Degenfeld József* (Debreczen) 600 kor. özv. *Hegyi Mihályné* (Debreczen) 40 kor. id. *Pappszász Lajos*, *Tenk* 100 kor. *Boczkalik Romuald*, *Tenk* 2 kor. *Sántha Dezső*, *Tasnád* 20 kor. *Kávássy Sándor*, *Érkávas* 20 kor. *Poroszlay Zsigmond*, *Pele* 50 kor. Továbbá *Kolozsvárról*: az ev. ref. theol. ifjuság 3 kor. 61 fill. *Tasnádi Lajos*, 2 kor. *Bogdán Károly*, 2 kor. *Bogdán Erzsébet*, 1 kor. özv. *Kenessey Albertné*, 3 kor. *Pokoly József*, 2 kor. *Ince Gerőné* 1 kor. *Egy asszony* 50 fill. *Agost. h. egyház* 2 kor. *N. N.* 50 fill. *Sz. G.* 50 fill. *Kecskeméthy Istvánné* 2 kor. *Kozma Ferenczné* 2 kor. *Régeni György* 1 kor. *Szilágyiné* 1 kor. *Szász Domokosné* 2 kor. *K. D.* 1 kor. *Nagy Károlyné* 1 kor. *Nagy Zsigmond* 40 korona. *Midőn* a jókedvű adakozóknak szívünk teljességéből hálás köszöndtünket nyilváníjuk s a vett összegeket nyugtazzuk, Istennek dicsőségét kereső jó szándékunkat más áldozni tudó nemes szívek jó indulatába is melegen ajánljuk, önkéntes adományokat az ev. ref. lelkészi hivatal címére kérvén. *Kelt Pelében, u. p. Érkörös, 1904. decz. 8.* *Kovács Zsigmond*, ref. lelkész, *Veress András*, gondnok.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház árvái karácsonyfájára adományoztak: *Lészay Ferencz* 20 kor., *Krompecher Berta* 2 kor. Fogadják a nemesszivű adományozók kegyes adományaikért a Szeretetház kebléi tanácsának hálás köszönetét.

GYÁSZROVAT.

Kászonjakabfalvi László Ignác, a „Dévai takaréptézipénztár r.-társaság” igazgatója, a dévai ev. ref. egyházközség főgondnoka, a *vajdahunyadi ev. ref. egyházmegye al-gondnoka*, a dévai nemzeti kaszinó tiszteletbeli elnöke, a m. kir. áll. tanítóképző igazgatótanácsának h. elnöke, az állami elemi iskolák gondnokságának alelnök, mérnök, 48-as honvédhadnagy, megyei bizottsági és városi képviselőtestületi tag, a dévai szabadelvű-párt elnöke stb., e hó 19-én 97 éves korában meghalt. Temetése e hó 21-én délután 2 órakor volt Déván.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5696—1904.

KÖRRENDELET

fegyelmi ügyekben, ítéletek felterjesztése tárgyában.

A lelkészek és tanítók központi járandóságainak és állami fizetésekiegészítési összegeinek folyósítása, s illetőleg a tulkeedvevények lehető elkerülése céljából nyilvántartást kell beállítanunk afelől, hogy fegyelmi eljárás következtében melyik lelkész, vagy tanító járandósága tartandó vissza.

E nyilvántartás teljessége érdekében az első fokon meghozott és jogerőssé vált összes fegyelmi ítéletekre szükségünk van, miért is felkérjük esperes aait, mint az egyházmegyei fegyelmi törvényszékek elnökeit, hogy a lelkészek, kántorok, tanítók ellen indított fegyelmi ügyekben meghozott ítéleteket, az ítélet meghozatalától számított 15 nap leteltével, hitelesített másolatban feltétlenül terjesszék fel igazgatótanácsunkhoz, annak jelzésével, hogy vajjon az ítélet jogerőssé vált-e, vagy pedig fellebbezés alatt áll?

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 14-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Sz. 5320—1904.

ERTESITES.

a konventi jegyzőkönyvek árának kirovásáraól.

A folyó évi október hó 27—30-án tartott egyet. konvent jkvei a szokásos módon kiosztatván, azok ára daradonként 50 fillérből állapattatik meg, utasítjuk ennél fogva az érdekelteket, hogy az alább jelzett összegeket a folyó év végéig kiegyenlíteni sziveskedjék. Az egyházmegyei levéltárak részére küldött 1 példány ingyenes.

Vajdahunyadi egyházmegye 27 példány után 13 kor.

Gyulafehérvári em. 18. p. u. 8 kor. 50 fill. Nagyenyedi em. 45 p. u. 22 kor. Kalotaszegi em. 35 p. u. 17 kor. Kolozsvári em. 25 p. u. 12 kor. Szilágyszolnoki em. 65 p. u. 32 kor. Dési em. 19 p. u. 9 kor. Széki em. 31 p. u. 15 kor. Nagysajói em. 18 p. u. 8 kor. 50 fill. Görgényi em. 30 p. u. 14 kor. 50 fill. Marosi em. 65 p. u. 32 kor. Küküllői em. 32 p. u. 15 kor. 50 fill. Nagyszebeni em. 17 p. u. 8 kor. Udvarhelyi em. 44 p. u. 21 kor. 50 fill. Erdővidéki em. 16 p. u. 7 kor. 50 fill. Sepsi em. 39 p. u. 19 kor. Orbai em. 12 p. u. 5 kor. 50 fill. Kézdi em. 15 p. u. 7 kor. Romániai em. 2 p. u. 50 fill. A hét kollegium, theologiai fakultás és szeretetház 1—1 példány után 50—50 fillér, 9 p. u. 4 kor. 50 fill.

Kolozsvárt, 1904. decz. 12-én

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1753—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az erdővidéki egyházmegyébe kebelezett magyarhermányi egyházközség eltávózás folytán megürlt lelkészi állásra pályázatot nyitok.

Javadalom díjlevél szerint: igen tisztességes lakás, új gazdasági épületekkel és 205 □ öl kerttel; szántó 4 hold 1010 □ öl; kaszáló 9 h. 1387 □ öl; készpénz félelvi részletekben, az egyház pénztárából 1730 kor. 89 f. Stóla mintegy 60 kor., lévén a keresztele 40 f., az esketés és temetés 2—2 kor., temetési díjat azonban az egész és félkepekések nem fizetnek. Kiadványok díja: helybelinek 1—1 kor., idegennek 2 kor. Összes jövedelem 1848 K 15 f.

Kötelesség: irt egyház lelkészi teendőinek ellátása. Pályázati határidő 1905. év január 15.

Folyamodványok, kellően felszerelve nt. Kövér András esperes aához küldendők Közép-Ajtára (u. p. Nagy-Ajta). Kolozsvárt, 1904. decz. hó 20.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1666—1904.

KÖRLEVÉL

a küküllői egyházmegye tiszteletes lelkészeihez.

Felhivom tiszt. lelkésztársaimat az alábbi utasítások pontos betartására.

1. Mindennemű közpénztartozásokat úgy a maguk, mint egyházaik részéről, különösen az országos közalap rovatalt, még az egyházi pénztár előlegezésének igénybevétele mellett is, f. hó 28-ig multhatatlanul, felelősség terhe alatt, fizessék és fizetessék be egyházmegyei pénztáros aához.

2. A kik még be nem küldték az 1905. évi költség-előirányzatokat, ez év végéig okvetlenül terjessék be számvevő aához.

3. Azok a pénzalapok, melyekről külön számadási napló vezetetik, mar az 1904. évről egy számadási főívben számoltassanak el.

4. Ugy a magtári tartozások biztosítására, mint ezek számadásai elkészítésére az egyházmegye által kibocsátott nyomtatott kötleveleket és számadási űrlapokat kell használni.

5. Amaz egyházak, melyekben 1000 koronát meghaladó építkezés történt, adjanak be külön építkezési számadást; még pedig külön számadási napló mellett, a tételeknek megfelelő nyugták és ellennyugták külön csomagolásával. Mindazáltal a számadási főívekben az összesített tételek bejegyzendők, hogy az egyház vagyoni állásáról a cselekvő vagy szenvedő állapot kitüntethető legyen. Kutyfalva, 1904. decz. 17.

Nagy Domokos, küküllői esp.

1764—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a nagyenyedi egyházmegye tiszteletes lelkipásztoraihoz.

Az egyházmegyei képviselők megbízatási ideje az 1904. év végével lejárván, közgyűlésünk és egyházmegyei tanácsunk határozatainak megfelelően felhivom az egyházközségek érdemes presbiteriumait s azok elnökeit, hogy a

választást az idevonatkozó törvény és utasításoknak szemelőtt tartásával folyó év decz. 26-án, akadályoztatás esetén 1905. január 8-án megejtsék és az eredményt a választást követő három nap alatt az esperesi hivatalhoz czimemre, külön borítékon jelezve: „n. egyházközségből, egyhm. képviselő választási jegyzőkönyv” betejessék. A társ- és leányegyházak presbiteriuma az anyaegyházközségekkel együtt szavaznak; szavazatot beadni minden egyházközség tartozik.

Felhivom lelkipásztor társaim figyelmét a hivatalos lap 50-ik számában megjelent 5660 számú igazgatótanács, 1730. és 1692. számú püspöki rendeletre és felelőssé teszem az országos rovatalnak decz. 24. (nem küldték be M.-Déce, Asszonynepe, M.-Ludas, M.-Sz.-Benedek, Medvés, T.-Szentgyörgy, Kíssolymos) az özvegyek családi értesítőjének január 10., a névkönyv adatoknak január 3-ra beküldéséért. Az országos közalap 1905. évi bevallási iveri 2 példányban január 15-ig szintén hozzám, a számadások 1904-ről számvevőhöz terjesztendők be; a közfizetendők február végéig az egyhm. pénztárhoz. Az iskolai munkanaplót a vallástánítás anyagáról kérem óránként pontosan vezetni, mert esperesi vizsgálat tárgyát fogja képezni. A bevezetés az állami iskoláknál használatba lévő munkanaplóba, vagy ahhoz hasonló külön füzetbe történhetik. Vizsgálati körutamon tapasztalván, hogy a felsőrendeletek nincsenek kellőképpen nyilvántartva, elrendelem 1905. jan. 1-től s visszamenőleg is három évre az 1904. évi esperesi jelentésben közölt minta szerint a nyilvántartás beállítását. Az esperesi hivatalhoz intézett betejesszések hátlapján pár szóval jelölendő a tárgy. Egyebekre nézve kérem a határidőhöz kötött teendők jegyzőkének szemelőtt tartását, a vizsgálati feleleteknek febr. 20-ig 3. p.-ban betejesszését.

Boldog karácsonyi ünnepet és újesztendőt kíván
Marosujvár, 1904. decz. 19-én

szertő szolgatársatok:
Jancsó Lajos, esperes.

803—1904. sz.

TÁJÉKOZÁSUL.

A névkönyvi adatok beküldése tárgyában (1692—1904. sz. püspöki körlevél. Hiv. lap 50. sz.) jelezni kívánom, hogy a görgényi egyházmegyei adatokat *főjegyző* aa. szedi be és állítja össze s így ezek közvetlenül hozzá irányítandók.

Gernyeszeg, 1904. decz. 17.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Sz. 1869—1904.

KÖRLEVÉL

a nagyenyedi ev. ref. egyházmegye tiszteletes lelkipásztoraihoz.

A főtisztelütő és mélt. püspök ur 1718—1904. sz. felhívása folytán felszólítom a tiszteletes atyafiakat, hogy a segélyre szorultak kipuhatólásában és a segély megfelelő felhasználásában az alsófehérmegyei közigazgatási hatóságoknak segítségére legyenek. A megye két évi törlesztés mellett szénát és tengerit fog lehető jutányos áron kiosztatni. Vegyenek részt a járási inség bizottságok ülésein és az intézőket tapasztalataik közlésével támogassák. Híveik körében törekedjenek arra, hogy a kiosztott segélyek, kölcsönök takarékosan használtassanak föl. Főképpen világosítsák fel a népet, hogy teljesen ingyen való eltartást sem az államtól sem a megyétől ne várjon senki és ezért üdvös lesz, ha az eddig több helyen tanusított tartózkodással felhagyva, az inség munkáknál, melyek tisztességes keresetet biztosítanak számukra, minél számosabban jelentkeznek.

Egyszersmind az egyházmegyei tanács határozatának megfelelően kérem, hogy a számadási naplók kötött könyvbe vezetessenek s azok hiteles másolatai csatoltassanak az évi számadásokhoz.

M.-ujvár 1904. decz. 19.

atyafi szolgájuk
Jancsó Lajos,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Év végén.

Egy évnek vége megint. Határákhoz érkezünk. Jó lesz magunkba szállni, számot vetni a mi dolgainkkal, szétnézni a magunk munkakörében. A mi munkakörünk — látszólag — nem valami széles. Első sorban egyházkerületünk életének tükrözője tartozunk lenni. De érezzük, hogy része vagyunk az egyetemes magyar egyháznak, sőt része a magyar államnak s keressük a szempontot, amelyből az egész végigtekinthető; a mely túl a földrajzi határokon, egyházi kereteken, meglát minden jelenséget és értékelni tud minden tünetet, amiben az idő lelke, vagy a korszellem logikája tükröződik. S van egy szempont, amelyből nézhetjük az egyházi élet tüneteit, anélkül, hogy a partikularismus megejtene, nézhetjük a nemzeti élet jelenségeit, anélkül, hogy politizálnánk, értékelhetjük az egyéneket és azoknak munkáit személyeskedés nélkül; egy objectiv norma, melyre ítéletet alapíthatunk: a *vallás-erkölcsi szempont*.

Az erkölcsi világrend az az ország, mely felöleli az ember szellemi életének minden nyilvánulását s nemcsak normatív, de constitutiv eszméje az emberek élet folytatásának, munkálkodásának és az emberiség életének: a világtörténelemnek.

Ennek az országnak meg vannak a maga örök törvényei, a melyek által a rend elve szerint megy végbe és valósul meg a bölcs isteni akarat. Ez a világrend abszolút: azaz immanens törvényei feltétlenül érvényesülnek, semmi külső erő, emberi akarat folyvást való megvalósulását meg nem akadályozhatja. Minden gátló körülmény, minden föllázadás, bele tartozik törvényszerűségébe és folyamatának csak egyik mozzanata. A tragikum, elbukás, bűn, megítélés épen annyira exponensei ez örök rendnek, mint a heroismus, az apotheosis, az önfeláldozás, a fölmagasztosulás: csak negatív formában. Mily boldog megnyugvás tudni, hogy fölöttünk egy felséges, örök rend munkál, mely feltartóztathatatlanul valósul meg

s adja lényegét, értékét a világnak. „Az én Atyám mindez ideig munkálkodik“, mondja Jézus (Ján. ev. V. 17.). De mennyivel magasabb, fölemelőbb az a tudat, hogy mi *ennek a világrendnek megvalósítói* vagyunk. Nem tárgyai, nem anyaga, hanem munkás, öntudatos elhívottak, akik beledolgozzák e világba az erkölcsi törvényeket. Nagy méltóság, felséges megbizatus ez. Munkatársa lenni istennek az erkölcsi világrend megvalósításában. „Az én Atyám mindez ideig munkálkodik és én is munkálkodom“, e szóval fejezi ki Jézus az ember legmagasabb hivatalát.

Hanem hányan vannak, akik *egy* munkálkodnak? Akik onnan felülről kapták a megbizatusát s azt akarják e földön véghez vinni. Hány embernek lelkében él az a tudat, hogy ő az isteni kegyelem mandatariausa s neki egyetlen méltósága, egyetlen célja és jutalma van: munkatársa lenni istennek a rábizottakban, ereje szerint. Nagyon szomorú az a kép, a mely e pontról elibénk tárul. Az emberek nagy része robot munkás, nem telik más öröme a dolgozásban, csak ha egy pár órával megcsalhatja munkaadóját. Pedig nekünk egyetlen egy munkaadónk van, akit nem lehet megcsalni: Isten.

Szóval: nem érzik az emberek a *személyi érdekeltiséget*. Azt, hogy mindnyájuknak, személy szerint, egy-egy cél gondolatot kell megvalósítaniok. Nem érzik az emberek, hogy minden munkában az ők személyiségük, legbensőbb mivoltuk, az ő egyéni természetük minden értékével, egész valójában van érdekelve, hogy minden munkakörben, minden feladathoz *egész erkölcsi existenciánk* van odakötte s attól függ a mi szellemi méltóságunk nemessége és értéke, hogy milyen indulattal, milyen elhatározással, legjobb erőinkkel, teljes lelkünkben dolgoztunk-e annak megvalósításán. Az eredmény istené, a siker az ő áldása, ránk nézve *hogyan* dönt, az a mód, amelylyel munkálkodtunk.

Csak úgy tolulnak tollamra a szomorubbnál szomorubb szimptomák, melyek ott rajzanak az

erkölcsi értékelés alá eső munkaterek minden vonalán. Az emberek nagy része nem vállal annyi munkát, mint a mennyire a benne levő tehetékeknél fogva, vagy helyzetének parancsára hivatva lenne. Isten országának munkálását is a homestead, a létminimum szerint szeretnék beosztani. Csupán az állásuk hivatali szabályzatától megkivánt munkát végzik s ezekben is nem egyszer azon mesterkednek, hogy minél enyhébbé tegyék a *Soll* parancsszavát. Egyebekben pedig ott állanak, mint az Olajfák hegye alatt álmélkodó férfiak és nézik a levegőget. Pedig mily bünös tékozlás a rejtező értékeket ki nem váltani!

Ha aztán akad olyan ember, akinek lelkében ott él a tudata annak, hogy mandatumot vállalt az Urtól: a feladatok egész özöne szakad rá, míg összeroskad mások terheinek hordozása alatt. Gyönyörű munkamegosztás. De azért a feladatok nincsenek megoldva s az egész eredmény egy összeomló élet. Mert épen azok, akik helyett a munkát végzi, alakulnak közvéleménnyé és ítélnék az eredmények felett. Jelt kívánnak az emberek ma is: hirtelen való káprázatos eredményt, a köveknek kenyérré változását. Csak egyházi értekezleteink valóban tragikus vergődésére utalok. A helyett, hogy megmozdulna az egész anyaszentegyház, mint egykor Macbeth vára előtt a birnami erdő: nézzük, mint roncsolja szét rajongó fejét a közönyösség bástyafokán az a pár viaskodó.

Másodszor nem érzik emberek, hogy minden munkára egész lelkünket kell föltennünk. Nem lehet oly kicsiny feladat, melynek megoldása ne lenne abszolút értékű az egyetemesre nézve. Mert az emberek nagysága épen a kicsinységekben tetszik meg leginkább. Kevesen lenni hívnek: nagy igazsága az életnek. Innen származik az az eltagadhatatlan felületesség, könnyelműség, mely egyházi és közéletünk minden ügyének elintézésénél meglátszik. Átesni a dolgokon, ez a fő; jól, rosszul — mindegy. Egy ügynél az a cél, hogy legyen tárgyvalva, egy aktánál, hogy valamiféle ellátást irjanak rá. — Mily kevesen érezték át csak a mostani zsinat adóügyi tárgyalásainál is, hogy itt örökkévaló érdekekről van szó s a legfőbb kincsekkel bíró intézménynek, az anyaszentegyháznak anyagi fundamentumát vetik meg, ahol létkérdés az alap tartóssága. Az, hogy az Ur hajléka homokon vagy kősziklán álljon, nem olyan mellékes valami, hogy tárgyalásánál unottan, közönyösen üljenek széket a zsinati atyák. De kötelesek önmaguk, megbízóik s az Ur előtt, hogy legjobb erőikkel, lelkük teljes odaadásával egész személységüket e kérdésnek szenteljék, mert óriási felelősség van rajtuk s a legfőbb értékek felett döntenek.

Még egy pillantást oda, ahol legszomorubb a kép: nemzetünk állam-életének jelenlegi lét-

nyilvánulásaira. Mikor látják be az arra hivatottak, hogy ők az önmagát kormányzó nemzeti akarathoz öntudatos szervei s bennük kell, hogy tudatra ébredjen Magyarország életöszöne, életakarata. Mikor látják be az emberek, hogy a nemzet nem apró-cseprő regulák szerint él, hanem történeti erőinek kifejlesztésében, céljainak megvalósításában s örökkévaló javak elsajátításában. Erre az öntudatra kellene minden magyar embernek fölemelkednie. —

De talán elég is a példákból.

— Megújulása a lelkeknek, fölismerése az általunk megvalósítandó isteni célgondolatnak s annak teljes erőnkől, minden más érdektől menten való, örömteljes munkálása: ez a mai Sylvester estének nagy tanúsága s a bekövetkező újévnek felséges programja. *Ez a keresztyén kategoricus imperativus.*

Aleph.

A népiskolai vallástanítás.

(Folyt. és vége.)

VI-ik osztály.

Minthogy a Tanterv szerint "ez *osztály feladata a megelőző évek alatt szerelt alapon a keresztyén hit- és erkölcsstan elemeinek megismerése*", szükségesnek látom, hogy *Jézus tudománya* tétessék ez osztály tananyagául a Nagy Péter konfirmációi kisebb katechéből a 181-ik kérdéstől, Nagy hiánya vallástanításunknak, hogy e legnevezetesebb vallástani anyagra legkissebb súlyt fektetünk. Számos lelkészársamtól hallottam már panaszt, hogy éppen *Jézus tudományára* nem jut elég idő a népiskolában s a konfirmációi tanítás rendjén sem vehetik át méltólag. Így segítve lenne e felette nagy hiányon.

Abban a reményben, hogy a minden időben fontos, ma égető szükség által követelt rendszeres vallás-oktatás érdekében ajánlatomat úgy a vallást tanító lelkészársak és tanítók, valamint az egyházi felsőség figyelemre méltatja a VI-ik osztály számára tananyagul felveszem a *Jézus tudományát*. Tehát tananyag a konfirmációi kisebb katechéből a 181—318. kérdés.

Kiváló gondot kell fordítani a kateché megtanulására, kellő magyarázat, megértetés után tanulja be jól a gyermek, hogy tudjon hitéről mindig vallomást tenni.

Luthardt ker. erkölcsstanában nagy súlyt helyez és méltán erre. Szószékben gyakran alkalmazom világos feleleteit; mert tapasztaltam, hogy egészen megkapja a hallgató figyelmét, ha ismert anyagot kap az egyházi beszédben.

Konfirmációi tanítás rendjén Istenről, Jézus Krisztusról, Szentlélekről, halhatatlanságról; erről-arról kiszakított kérdéseket s ahoz szoktatom a gyermeket, hogy a katechéből vett feleletet, mint saját magáét, mint hitvallomást tudja elmondani bármikor. Így lesz a vallási ismeret az életet hajtó, vezető erővé s egyházunkhoz bilincselő szeretetteljes hatalommá. Nem hiszem, hogy lenne lelkészársam, ki ne hallott volna ily nyilatkozatot más vallásu, történetesen a vallást nálunk tanuló részéről én nem tanultam ezt a vallást, én ezt (t. i. a ref. vallást) ismerem.

Ilyszerü nyilatkozatok megmutatják nekünk, *mit és hogyan* tanítsunk.

A 6-ik osztályhoz beosztott *énekek*:

1. Szent Isten noha néked... (2. d. Uj 152.)

2. Mindenható reménnyel.. (9. d. Uj 216.)
3. A csillagos égnek seregei.. (22. d. Uj 177.)
4. Nagy az Ur.. (31. d. Uj 176.)
5. Isten a roppant egeknek.. (32. d. Uj 181.)
6. Uj nap, uj hét. (39. d. Uj 118.)
7. Ki hitta az éjszakát elő.. (41. d. Uj 226.)
8. Néked éneklek.. (42. d. Uj 231)
9. Oh Isten a nap fáklója. (43. d. Uj 130.)
10. Szivem buzogj hálákat.. (45. d. Uj 232.)
11. Uristem a nap felköltével.. (48. d. Uj 230.)
12. Szivem megalázzván.. (50. d. Uj 221.)
13. Krisztus, ki vagy nap és világ.. (55. d. Uj 240.)
14. A próféták elhallgattak.. (96. d. Uj 139.)
15. Örvendjétek keresztyének.. (98. d. Uj 147.)
16. Oh Isten, ki a törődött. (75. d. Uj 100.)
17. Szentlélek végy körül.. (90. d. Uj 127.)
18. Jövel szentlélek.. (92. d. Uj 122.)
19. E pünköszt ünnepében.. (92. d. Uj 120.)
20. Örvendj Krisztusnak országa. (172. d)
21. Örvendj egész föld az Istennek.. (66. zs. Uj 39.)
22. Szólt az Ur.. (174. d.)
23. Oh Sion légy csöndességben.. (Uj 314. é.)
24. Jer lássuk az ur keresztyét.. (160. d. Uj 270.)
25. Hirdetvén az Ur halálát.. (165. d. Uj 282.)
26. Szent hitünkről vallást tettünk. (Kátéból. Uj 323.)
27. Ez esztendő megáldjad.. (67. d. Uj 87.)
28. Az Urnak jóvolta (68. d. Uj 88.)
29. Örök Isten, kinek esztendő.. (69. d. Uj 89.)
30. Dicsőült helyeken.. (184. d. Uj 283.)
31. Száritsátok a keserves.. (235. d.)
32. Seregeknek szent Istene.. (241. d.)

Az itt bemutatott tananyag 36 leczkére (órára) osztandó be, mivel az osztálycsoportosítások miatt és a szünidőket leszámítva, körülbelül ennyi idő felelt rendelkezünk.

A gyakori ismétlést igen előnyösnek tartom; ezért egy *tanmenetet* készítek egy osztály számára. Szükséges elkészíteni mind a hat osztálynak, mert csak így van biztosítva a vallást tanító az egész tananyag elvégzése felől. Az eltanított az Ig.-Tanács rendelete értelmében az iskola haladási naplójába bevezetendő.

Tanmenet az I. osztály számára.

Az előkészítő 1—17. kérdésre való felelettel eltelik szeptember és október, mivel legtöbb helyen nem iratják be rendszeren a gyermekeket s későn kezdődik a tanítás; tehát 1—17 felelet 8 leczke.

Rendes tananyag.

1. Miatyánk 1 leczke.
2. V-ik parancs 1 leczke.
1—2. ismétlése 1 leczke.
3. Étel előtti imádság 1 leczke.
Étel utáni imádság 1 leczke.
3—4. ismétlése 1 leczke.
4. A Regulák, e talpraesett kis versek, erkölcsi szabályok az egész év folyamán minden órán tanítandók apránként.
5. Az első emberek engedetlensége és esete 1 l.
6. Jézus születése 1 leczke.
5—6 ismétlése 1 leczke.
7. Krisztus urunknak áldott születésén 1 leczke.
8. Ünnepek 1 leczke.
7—8. ismétlése 1 leczke.
9. IV-ik parancs 1 leczke.
10. Im bejöttünk..
11. Terólad zeng.. 1 leczke.
10—11. ismétlése 1 leczke.
12. Atya, Fiu, Szentlélek 1 leczke.
13. Hallók Uram.. 1 leczke.
14. VIII. parancs 1 leczke.
15. Példázat az igaz felebarátról. 1 leczke.

16. Az embernek hogy megéljen, dolgozni kell. 1 leczke. 15—16. ismétlés. 1 leczke.

17. Istennel járni. 1 leczke.

18. Kisértetek, feljáró lelkek nincsenek. 1 leczke.

19. Adjatok hálát az Istennek. 1 leczke.

20. Hálát adunk Istenünk. 1 leczke.

21. Nyílnak már 3 leczke, összesen 36 leczke.

Nálam minden órán minden gyermek felel s egy-egy bibliai mondatot vagy erkölcsi szabályt az egész csoporttal is (2—3, vagy más csoportban 4. 5. 6. osztály) elmondatok, hogy élénkséggben tartsam gyermekeimet. A sikeres tanításhoz tartozik az is, hogy a vallástanió szeme előtt legyen mindig: *mit kell eltanítani* (tanmenet), az eltanítandókból *mit tanított el* (haladási napló), *kik és hogy felelnek* (tanjegy).

A jó rendtartás érdekében készítettem egy 8-ad rész füzetet; abban minden osztálynak 3 lapja van: első lapon be van a tanmenet, másodikon abból a leczke, 3-ikon a gyermekek névsora mulasztási és felelet rovatokkal; helyet kap itt a tisztasági rovat is; mert időnként sorban megvizsgálom gyermekeimet tetőtől talpig, füleikbe és szájakba is betekintvén, figyelmeztetem a helyes fogmosásra s lábaiknak minden szombatn este leendő megmosására

Íme, az én vallástanióim.

Eszközeim:

1. Kis tanulók hit-és erkölctana, írta Bodor János. Ára 25 fillér.
2. Kisbiblia. Szász Károly. Ára 50 f.
3. Egyháztörténet. Bodor Lajos. Ára 40 f.
4. Konfirmációi kisebb káté. Nagy Péter. Ára 50 f.
5. Erdélyi énekeskönyv. Ára 1 kor.
6. Biblia. Ára 40 f.

Az összes tankönyvek ára 3 kor. 5 f. s hat éven át tanulhatnak belőle gyermekeink s azután is, ha jól tanultak azokból, szívesen előveszik felnőtt korukban is, mint gyermekkoruk kedves emlékeit.

Segédkönyveket is használok igen jó eredménnyel. Ilyenek:

Bibliai képek. Jámbor Lajos. Ára 2 kor. 40 f.

Az Ur Siona. Irta Farkas József. Ára 2 kor.

A Szentföld madártávlati képe. 40 fillér.

Beviszek olykor s olvastatok, ha jó magaviselet s szorgalmas tanulással erre érdemesítették magokat, egy-egy vonzó, rövid olvasmányt.

Nem akarok a lelkiismeretes vallástanió előnyeiről többet beszélni. mert már is hosszúra terjedt tanítási tervem. Csak be akartam mutatni egy tanítási, nevelési módot, mely szerint eljárva, nagy lelki örömmel végeztem mindig ezen a predikálással egy jelentőségű teendőt. A vallásóra engemet kellemesen foglalkoztat, tanítványaim mindig várva-várták s arra szívesen emlékezve, korábbi egyházaimból ismételtén kapok kedves üdvözlőleveleket a gyermekektől. Ennek magyarázata az, hogy a pontosság, tárgyhoz illő komolyság mellett jó kedvvel végeztem a tanítást, gyöngéden bántam tanítványaimmal, fűszerezve olykor a komolyságot játszi tréfával is, mint ezt a szülők is teszik a családban, a nélkül, hogy tekintélyük rovására esnék.

És midőn a fentiek szerint tanítottam, eljártam, szemem előtt lebegett mindig lelkem szent eszménye: egy erős evangéliumi reformált egyház Magyarországon; keresztyénileg érző, értelmes s a jó cselekvésére erős akarattal bíró hűveivel. *E szent eszményért munkálkodni, küzdeni, lelkesedni nem szolgálát, hanem szent hivatás, melynek jutalma is van: a lelkiismeret helybenhagyása, Istennek tetszése. Lelkésztársaim! e legmagasabb jutalomért nagy buzgósággal küzdjétek, mert Krisztus evangéliumi anyaszentegyházát erősen ostromolják.*

Vigyázzatok, álljatok meg rendületlenül!

Vizakna, 1904. nov. 27.

Incze Lajos.

Egy év a somosdi egyházban.

Elmulik mindjárt. A napok gyorsan telnek, a percek elrepülnek. Oda van ismét egy év, oda az 1904-ik esztendő. Bölcsőjénél reménységtől dobogó szívünkre úgy ránehezedett a jövőendő bizonytalansága; mintha éreztük volna a vést, mintha láttuk volna a sikert: könnyek csillogtak szemekben, a bánat és öröm összevegyült könnyei. Koporsójánál föltámadnak az emlékek, a fájdalomtól összetört, vérző szívek sebének sajtóságát, mégis, mintha enyhítené valami édes érzés; szemekből könnyek folynak: bánat és öröm könnyei; fájdalmas jajkiáltás, hálaadó beszéd hangzik: megpróbált, megsegített, megalázott, fölmagasztalt!

Megpróbált. Édes magyar hazánknak minden fia könnyezve ismétli e szót, elmuló évünk sirjánál. Mert bezárult az égnek csatornája, nem hullt termékenyítő eső, harmatcsepp nem csillogott mező fűvén, erdő virágán. Sirva járt égető napfényben, elhervadt réten a munkás. Zokogtuk a szentház falai között: „bánatos szívvel állunk előtted, s leborulunk Isten! nyujts enyhülést e nagy inségünkben“!

Megpróbált. Kedves gyermekek, virágzó ifjak, szerető édes anyák, gondos édes apák, kegyes öregek sirjánál álltunk s szállt, szállt a bánatos ének hangja: „im előtted megalázzuk magunkat, földre hajtjuk szomorodott arczánkat“!

Megalázott. Keservesen sir, jajgat elmuló évünk halálos ágyánál annak a vasárnapnak (július 24.), szomoru, szomoru vasárnapnak sötét emléke. Tűvész pusztított. Tiszta kálvinista községünknek szinte egyharmadrésze, 46 család — pár óra alatt — földönfutó lett, mintegy százezer korona kárt vallott. „Jaj mennyi ház omla halomra, a retentő égés miatt; mennyi nép jutott siralomra, ház nélkül a mennybolt alatt“ Nagy megpróbáltatás, nagy megaláztatás volt, oh be fájdalmasan szólunk a kétségbeesett tanítványokkal: „Uram, tarts meg, mert elveszünk“!

Megpróbált, megalázott és ezeknek szomoru emléke bánatkönyveit csalja szemünkbe, a bánat esztendejének sirjánál.

Kicsinyhitűek, hogy elcsüggedtünk; pedig az Urnak beszéde soha el nem mulik. A Te beszéded: „míg a föld léssen, vetés és aratás meg nem szűnnek.“ Igaz a te beszéded. A föld megadta gyümölcsét, ha nem is bőséggel, de annyit igen, hogy el ne vesszünk, mennyit megérdemeltünk. Enyhülést nyujta nagy inségünkben és megsegített.

Koporsók mellett nem álltunk vigasztalanul, szomoru arczunkon a hitnek mennyei fénye csillogott; bizonyoságot tevénk bölcsességedről: jó nekünk, hogy minket megaláztál. A legnagyobb bánathoz hajszalnyira a legnagyobb öröm.

Legközelebb az Ur, mikor legnagyobb szükség van reá. Ha megsebesít, bekötöz, ha csapással látogat, kész segedelmével támogat. Annyi nép közül senki sem maradt ház nélkül, a mennybolt alatt. Jöttek a szerető lelkek, hoztak betevő falatot, segítő fillért. Jött a magas kormány, adott vetőmagot, kamatmentes kölcsönt s enyhíték a nyomort. Haldokló évünk sirjánál örömkönnny is hull, mert nem veszünk el, megsegített az Ur!

Felmagasztalt az Ur anyaszentegyházunk építésének magasztos munkájában. Az 1904-ik esztendő egyházközségem történetében, az építés esztendejének fog nevezettni. Kegyes lelkek égtek a vágytól, hogy 1805-ben annyi verejtek, annyi könnyhullással épített templomunk, a százéves évfordulóra szép új köntösbe öltöztessék. Vágyak teljesedésbe mentek, remények megvalósultak. Istenünk segedelme által a bánat esztendeje az Ur hajlékára nézve, az öröm esztendeje lett. Tornyunk bádofedéllel ellátva, tem-

plomunk kívül-belül gyönyörűen megjavítva, szép és diszes hajlékban temetjük az évet, s a bánatot megszenteli az öröm, mert megsegített, fölmagasztalt az Ur!

Szívből fakadó hálával, igaz köszönettel kell most megemlékezniem vallásos buzgóságból fakadó, egyházunkat építő keresztyéni cselekedetek és ajándékozások egész sorozatáról.

1. Hiveim a munkálatok keresztülvitelénél — a csapásos esztendő dacára — igaz lelkesedéssel teljesítettek több mint 500 korona értékű közmunkát.

2. A somosdi birtokosság az építésre, mely 2400 koronába került, örömmel ajándékozott 543 korona 44 fillért.

3. Veres György székely kisbirtokos és neje Adámosi Amália saját költségükön az egyházközségnek toronyórát készíttettek 450 koronáért.

4. Ferenczy Károly községi bíró és neje Imreh Krisztina gyönyörű bordóplüss katedra- és urasztaliterítőt vásároltak 240 korona értékben.

5. Özv. Bodó Györgyné egy fehér, aszur varrással mintázott szép Urasztali-terítőt készíttetett 30 k. értékben.

6. Gál Juliska kisasszony szintén egy fehér, aszur varrással gyönyörűen kidolgozott kehely-terítőt készített 16 kor. értékben.

7. Ugray Lina tanítónő kisasszony pedig egy szép plüss kehely-terítőt készített 6 kor. értékben.

8. A somosdi nők fillérenként adtak össze 36 k. összeget, melylyel saját használatukra Urasztali kehelyt vásároltunk.

A napok gyorsan telnek, a percek elrepülnek, elmulik mindjárt ez év, a bánatnak és az örömnek esztendeje. Isten hordozza az esztendők járását, Ő ad bánatot, Ő ad örömet, megpróbál, de megsegít, megaláz, de felmagasztal. Övé legyen a dicséret, a magasztalás örökké!

Somosd, 1904. decz. 20.

Szell Jakab s. k.
ev. ref. lelkész.

Házi ünnepély a Bethlen-kollegiumban.

A nagyenyedi Bethlen-kollegiumban az utóbbi években dicséretreméltó szokássá vált, hogy az ifjuság különböző irányu nevelésének és művelődésének időszaki eredményéről ünnepélyes keretben, a nagy nyilvánosság előtt számol be a kollegium, a mi által nemcsak az illető szakirányu munkásság részeseül méltányoló elismerésben s így nemcsak a tanárok fáradozása és az ifjuság igyekezete nyer jelentőség dolgában a külső hatás folytán is, hanem az ilyen ünnepélyesebb jellegű beszámolások nagyon kedvező alkalmak az iskola és a művelt társadalom közötti szükséges kapcsolat szilárdítására és esetleg új kapcsolatok létrehozására. Az iskola hivatásának és hatásának eme felfogása jutott kölcsönös kifejezésre azokon a házi versenyeken, melyek részben e hó 18-án, részben 20-án jártak le a kollegiumban. 18-án, vasárnap a koll. ifjuságnak a zene- és énekművészetben való előhaladásáról és jártasságáról nyert meggyőződést, a koll. disztermét zsufolásig megtöltő nagy közönség, a hangverseny alakjában tartott bemutatón. Szerepelt ezen a tanítóképző férfikara, a gimn. vegyeskara, a közös ifj. zenekar szaktanáraik gondos vezetése alatt szép sikerrel. Kiemelkedő számok voltak Kacsóh Pongrácz új darabjának, a János vitéznek *Tündérvaiás* cz. száma, e szép, magyaros stílus melodia, melyet az ifj. zenekar reprodukált; továbbá a Herodek S. és Kerner J. *Magyar dal* cz. nagyhatásu melodramája, mely egymásból szövődő zenei képsorozatokban adja a magyar dal multját,

történetét egész a jelenkorig s melynek szavalati részét Dózsa Albert IV. o. t. kép. növendék tolmácsolta érzéssel, lelkesen. Sikerült számok voltak a *Muzsnai* Albert IV. o. tan. kép. növendék orgonajátéka (Mendelssohn I. sz. sonatájának Andanteja) és Veres G. zenetanárnak a Czuczor „Hunyadi“ cz. költeményére irt férfinégyese.

A műsor változatosságát emelte a *Datki* Lajos VII. g. o. tanuló köztetszésben részesült humoros szavalata.

A közönség megelégedve oszlott szét a kiváló szellemi élvezetet nyújtó matinéről.

Pár nap múlva, 20-án, a karácsonyi szünidőt megelőző nap estefelé a főgimn. „Tornakör“ torna-versenyére gyűlt össze ismét az érdeklődő közönség a koll. tágas tornacsarnokában. A Tornakör tagjai — a főgimn. ifjuság legkiválóbb tornászai — precizül, sőt meglepő ügyességgel végzett mutatványokban igazolták nem mindennapi képességeiket és gyakorlottságukat s úgy az egyes szergyakorlatokban, tornajátékokban tanusított ügyeskedéseik és a bravuros mutatványaik, valamint általában fegyelmettségük és magatartásuk dicséretére vall vezetőjüknek, Székely János tornatanárnak s a közönség többszörösen ismételt lelkes elismerése egyaránt szóltott úgy neki, mint az azt méltán kiérdemelt ifjakkal. A közönség ez általános és méltó elismerésének szép jelét adta özv. dr. *Donogány* Jakabné urnő, a koll. egykori érdemes orvosának, az ifjuság élete iránt mindig érdeklődő özvegye, aki egy 10 koronás aranyat bocsátott a főgimn. igazgató rendelkezésére, hogy azzal a legkiválóbb tornász jutalmaztassék. Az ad hoc alakult jury e jutalomdíjat *Paulini* Rudolf VIII. o. tanulóknak ítélte oda s e mellett még néhány érdemes fiut nyilvános dicséretre méltatott. A fiataltság és a közönség vidám hangulatát csak fokozta az est későbbi óráiban ott a tornacsarnokban kellő felügyelet mellett tartott házias jellegű táncmulatság, mely megérdemelt jutalom volt a nap fáradalmáiért és a több heti szorgidő komoly munkájáért, amely azonban — bár a fiatalos erőből és jókedvből továbbra is telt volna — éjfélkor véget ért.

Es hogy milyen nagy volt az érdeklődés a közönség részéről a kollegium e házi ünnepélye iránt, igazolja az a körülmény, hogy az 1 kor. csekély belépti díjakból összesen 214 korona bevétel gyűlt össze, melyből a kiadások levonásával megmaradt 188 kor. haszon, mely összeg a tavasszal tartandó országos tornaversenyen való megjelenés költségeire fordíttatik.

Igy a jól végzett munka után bizonyára edesebb most a vakációi pihenés.

Z.

Papi beköszöntő.

Szép és fölemelő egyházi ünnepélyt rendezett folyó hó 18-án a káposztásszentmiklós-csibai ev. ref. egyház gyülekezete t. Farkas József új lelkészének beköszöntője alkalmából.

Már a kora reggeli órákban ünnepi díszben várta a nagy számban összegyűlt hivek serege az egyházmegye köztisztviselőiben álló kiváló esperesét, ki engedve a közóhajnak, személyesen vett részt az új pap beiktatásán és a gyülekezet örömnépén.

Az esperes 10 órakor ért a helybeli intelligens hivek társaságában a templom bejáratához közel levő iskola elé, hol Kiss Elek, kitűnő kántortanító vezetésével nagyszámu közönség lelkesedéssel fogadta és a buzgó karnagy által vezetett helyi vegyes dalkar szép énekkel, Kádár Antal presbiter aa. meleg

szavakkal üdvözölte az egyházmegye derék vezetőjét.

Majd a templomba vonult a hivek impozáns serege, hol az alkalmi ének elhangzása után Ravasz János szeretett esperesünk egy igazán apostoli buzgóságtól áthatott gyönyörű beiktató beszédben avatta fel az új Timotheust magasztos hivatalába, lelkére kötvén, hogy követendő például a nagy apostolt tartván szeméi előtt: hirdesse az ígét alkalmas és alkalmatlan időben, rendületlen buzgalommal, hiveinek lelki épülésére, az anyaszentegyház erősítésére. Látni lehetett a feszült figyelemből a meghatottságot, miként lesték a szónok minden szavát, ki mély bölcseséggel, komoly méltósággal beszélt el Pál apostal fáradhatatlan tanítói működését, a Krisztus iránti tántoríthatatlan ragaszkodását s ebből kiindulva találó képekben tárta fel a prot. papok hivatását, a hivek egyházuk iránti kötelességét. Beszéde végeztével a sziveket és lelkeket fölemelő imádságban kérte az új lelkészre a kegyelem istenének áldását. Miután a dalárda csinos egyházi énekeket adott elő, nagy várakozás között lépett szószékre a gyülekezet egyhangu akaratával megválasztott jeles képzettségű fiatal lelképásztor és meghatottan rebegte el segélykérő imáját az áldások istenéhez s az ap. csel. XX. 28. v. alapján szépen kidolgozott beszéd keretében tartotta meg beköszöntő beszédét, élénk szinekkel vázolván a prot. pap fenséges rendeltetését s azon vezérelveket, melyeket a nyáj vezelése s lelki gondozása körüli munkásságban érvényesíthet.

Különös figyelemre s megjegyzésre méltó ezen ünnepély lélekemelő momentumai közül a hiveknek az a szép egyetértése, az a lankadatlan buzgósága, melyet főképp a két évi üresedési idő alatt egyházuknak a romokból való kiemelésére s fokozatos fejlesztésére oly példaszerű szellemi és anyagi támogatással, páratlan áldozatkészséggel kifejtettek. Ezen időre esik a régi elavult templom teljes renoválása, a tágas czinteremnek szép kerítéssel való körülvétele, az egyházközség rendezetlen anyagi ügyeinek consolidálása. Ezen több ezer koronára menő javítási munkákat a hivek mind sajátjukból fedezték.

A küzdelmes és folytonos egyházépítési munkában mindenütt előljárt az egyház agilis pátronusa a jótékonyaságáról s hithűségéről ismeretes derék egyházmegyei és egyházkerületi világi képviselő, Zilahi Gyula, kinek érdeme első sorban, hogy ez egyházunk, mely a hivek részvétlenségéről, közönyösségéről oly szomorú példát nyújtott csak pár évvel ezelőtt is, mint egy poraiból feltámadt Phoenix, oly hatalmas tanujelét adta a protestantizmusban gyökerező, hajthatatlan őserőnek, az Isten és anyaszentegyház iránt való kitartó munkálkodásnak s jótékony szeretetnek.

A templomi ünnepély befejeztével szeretetre méltó pátronusunk vendégszerető hajlékában találtunk szíves fogadtatásra, hol szintén emelkedett szellemű felköszöntőkben adtunk kifejezést és elismerést a méltó érdemnek.

Adja Isten, hogy sok ilyen fölemelő mozzanatról adjunk hirt egyházközseink életében! Adja Isten, hogy sok nemesen gondolkozó hitsorsosunk szívét

indítsa az egyház szeretetére a káposztás-szentmiklósi beköszöntő ünnep!

Nyárádszentbenedek, 1904. decz. 20.

Ady Sámuel,
ev. ref. lelk.

Török Pál élete.

— Irta: Dr. Kiss Áron; a M. P. I. T. kiadványa. —

Török Pálnak, az egykori pesti papnak s dunamelléki püspöknek a pályája minden protestáns lelkében jótékony érzéseket támaszt. Különösen, hogyha oly közvetlen és folyamatos előadásból ismerhetni meg, amilyennel dr. Kiss Áron megírta.

Eme érzések között az a legáltalánosabb, a mire napról-napra több szükségünk van: a protestáns, a református öntudat. Büszke lehet a pesti egyház s a dunamenti kerület volt papjára és püspökére, mert nemcsak vagyoniilag, de erkölcsben is újra formálta mindkettőt. Büszkék lehetünk mi is Törökre azokért a buzgó és sikeres fáradozásokért, a miket a Thun-féle patens alkalmából a protestantizmus érdekében kifejtett. Emelkedésben, eredményben és sikerekben gazdag pályája mindnyájunk lelkét öremmel tölti el.

De töltse el — el kell töltenie — azzal is, a mi Török sikereinek kulcsa: soha nem lankadó, mindig éber munkakedvvel. A munkásság — ez volt a Török varázsvesszője, amelylyel egymásután háritá el utjából az akadályokat. Mennyi mindenre rá ér ez a férfiú nemcsak akkor, mikor Kisujszálláson praeparator, hanem pesti papskodása s 23 évig tartó püspöksége alatt is?! Kegyes adományokat gyűjt, tanít az iskolában, a mit maga szervez, vitatkozik, de belekap tudós könyvek fordításába, bekopogtat a miniszteriumokba, eljár a császárhoz, hogy felekezete igazait megvédje, levelez s értekezik Révészszel, Nagy Péterrel, hogy a zsinatot s az erdélyiekkel való uniót nyélbe lehessen ütni; prédikál és költségvetéseket, számításokat állít össze, mint valami született pénzember. Csupa tett, csupa munkásság, fáradozás, tanulás egész élete. Ilyen tevékenységgel természetesen sok eredményt ért el. Hasson át kit-kit hasonló tevékenység: öntudatunkat erősítsük folyton tartó munkássággal!

De Török nem csupán a tettek embere, hanem a nagy tettek, az alkotások embere volt. Kiss Áron is, Farkas József is (Pesti egyh. tört.) részletesen elmondják, hogy mint emelte Török a jövő-menő hivekből álló s épen ezért anyagiakkal örökösen küzdő pesti egyházat olyanná, a milyen ma: az elsők eljévé. Szilárd alapra fektette a pap fizetését, az elemi iskolát, megteremtette a főgimnáziumot, megalkotta a pesti ref. theológiát. Hogyan? Gyűjtéssel, gyűjtéssel itthon és a külföldön. Napjainkban ezen eredmények létrejövetele szinte érthetetlen. De épen ez teszi Törököt nagy emberré. A köztudat a nagy férfiak szerepét néha tulbecsüli, a történetíró tán kicsinyli. Tény, hogy a nagy férfiak is a kornak szülöttei, azaz: ha a kor nem érlelt meg valamely eszmét, akkor az eszme terjesztése — zárt kapuk döngtetése. Amde a veszélyt megelőzni, a felismert bajokban a kivezető utat megmutatni s a köztudatot előre vezetni: erre csak egyesek, a nagy férfiak hivatottak. Ilyen volt Török Pál is. Semmit sem von le nagyságából, hogy némileg a kor is kedvezett neki, meg kitűnő munkatársai is voltak.

Az egyik nagy eszme, a miért élt s a mit meg is valósított: a pesti ref. egyház regenerálása a szószéken és az iskolában, fel egész a papképzésig.

A másik: a két protestáns egyház egyesülése, a mi 10 évig tényleg meg is volt. Nem rajta mult, hogy felbomlott.

Harmadik nagy eszme: az egyetemes zsinat előkészítése s az egész reformátusságnak egybekapcsolása s szervezése — lehetőleg egyöntetű — alkotmányjal való ellátása. Az ez irányú fejlődéssel megelégedve nem volt s ezért a debreczeni első zsinatra el nem ment.

S ha még nem felejtjük el, hogy Török Pál szerezte meg a hazai protestantizmusnak a báró Baldácsi-féle nagy-szerű alapítványt is (lásd bővebben dr. Sárkány Lajosnak e lap 1900. évf. megjelent előadását), köszönettel és hálaival kell adoznunk a M. P. I. T.-nak e becses kiadványért

s elismeréssel a szerzőnek sikerült biográfiájáért, a mely közvetlenségével s melegségével végig érdekes marad. S bár itt-ott az időrendet mellőzi, végig világos képét adja az alkotó Török Pál pályájának.

Kristóf György,
Kun-koll. h. tanár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk olvasóinak, egyházunknak és hazánkunk boldog újesztendőt kívánunk!

Lapunk szerkesztője édesatyja temetésére utazván, miután családi ügyekben néhány napra távol kell maradnia, ez uton kíván jó ismerőseinek, barátainak boldog újesztendőt!

E számunk a közbeesett ünnepek s a *Mellékletül* csatolt Tartalomjegyzék miatt késve jelenik meg. Szives elnézést kérünk.

Igazgató-választmány. Udvarhelyi egyházmegegye értekezletének választmánya e hó 21-én Székelyudvarhelyen a kollegium tanári termében, Menyhárt András elnökle alatt gyűlést tartott. Folyó ügyek rendén különösen beható megbeszélés tárgyát képezte Agyagfalva egyházközség helyzete, hol szüntelen a baptismus veszedelme fenyegeti még a vidéket is, mégis lelkésze, az értekezlet többszöri kérése daczára sem maga nem végez, sem másnak nem enged semmi egyháztársadalmi munkát végezni. Mély sajnálattal bír, de a választmány kénytelen volt az Esperes tudomására hozni e hasztalan kísérleteket. A negyven tagból álló választmány alapszabályszerűtől bizottsága újra alakított. Az irodalom és sajtóügyi bizottságnál tekintettel volt a kerületi értekezlet idevonatkozó határozatára, a tanárokat illetőleg Lajos János titkár ajánlatára a bizottságok feladata következőleg állapított meg: *Pénzügyi bizottság:* tavalyi feladata mellett, lépjen érintkezésbe az esperesi hivatallal s a volt papi értekezlet lehető vagyonát, jegyzőkönyveit leltár mellett vegye át, a tagsági díjak beszedése érdekében minden lehető kövessen el s eljárásairól tegyen jelentést. *Jegyzőkönyvet vizsgáló bizottság:* feladatát alapszabály határozza meg, azon hozzáadással, hogy a lapok egyháztársadalmi tudósításai is figyelemmel kísérendők. *Irodalom és sajtóügyi bizottság:* a vallásos iratok osztályozására vonatkozó régebbi feladatát végezze be. Tegye beható tanulmány tárgyává miként lehetne vármegyénk legáltalabb 1—2 könyvkereskedésében válogatott vallásos iratokat és bibliai feliratos képeket, protestáns irányu naptárakat állandólag raktáron tartani. *Egyháztársadalmügyi bizottság:* A pénzügyi bizottság megkérdezésével készítsen részletes tervet a kijelölt kilenc missiói pontban, minő és mennyi jó könyvet kellene elhelyezni s azoknak czélszerű kezelése miként történhetnék. Egyházközségi szegények, betegek, árvák látogatását és bajaiknak lehető orvoslását minő módokat szerint lehetne legsikeresebben eszközölni? *A közgyűlést előkészítő bizottság* már most kezdjen munkálni a jövő közgyűlés sikere érdekében s ezt minden részletében készítse elő. A jelentések beadásának határideje jövő év márczius vége.

Új templom Krasznán. A krasznai ev. ref. egyházközség, hol a vallásosság a hivek nagyrészenek szívét áthatotta, fényes tanubizonyosságát adta áldozatkészségének. Az 1904. december 8-án tartott presbiteri közgyűlésen egyháztanács egyhangulag elhatározta, hogy ódon temploma helyett újat építtet. Ugyanazon gyűlésen — lelke sugallatát követve — Vincze Sándor 200, Kabai András 100, Szabó Mihály 60 koronát ajánlott fel az új templom-alap növelésére, mely kicsiny alap ezen kegyes adakozással és a 2 hetenkint tartatni szokott vallásos estélyek jöve-

delmeivel növelve, már az 1200 koronát felülhaladja. Egyháztanács határozatát az 1904. decz. 17-én tartott képviseleti közgyűlés azzal tette szebbé, nemesebbé, hogy 32,000 korona templom-rovatal sürgős kivetését mondotta ki, mely összeg 3 éven át fizetendő be az egyház pénztárába. Nagy a teher, melyet a krasznai ref. egyházközség anyagiakban eléggé szegénysorsu tagjai magukra vettek, de az Urban gazdagok ők, mit az is mutat, hogy a 3000 lélek közül alig van egy-két papbér fizető, ki ezen szent ügy virágzó fejlődését lelke mélyéből ne kívánna! Mert mindnyájan jól tudjuk: a mi nyomorúságunknak egy szempillantásig való nehézsége, a dicsőségnek felette igen örökkévaló állandóságát szerzi meg nekünk.

Az udvarhelyi egyházmegye értekezletének két fiókköre elvileg elfogadta az ugynevezett csoportosított egyházi estélyek tartásának eszméjét, szabad társulás alapján. Mindkét körben most biztató jelek között indult meg ezen irányban a munka. Az udvarhelyi körben, *Bögöz, Óczfalva, Szentlászló, Miklósfalva, Abránfalva* egyházközségek papjai, tanítói hetenként felváltva, más meg más községben jönnek össze, vallásos esték tartására. — Deczember 14-én *Miklósfalván*, 22-én *Óczfalván* igen látogatott és sikerült estélyek voltak. A változatos, meghatározott program, új emberek nagyon fokozzák az érdeklődést. Az eddigi jelekből ítélve, úgy tetszik nekünk, ez egyszer helyes uton indultunk. Még a vezetőkre is jó hatással vannak ezen összejövetelek. x.

Felvilágosítás. E lap mult számában olyan módon fogalmazott tudósítás jelent meg a Sárospataki Irodalmi Kör közgyűléséről, melyben nincs ugyan valótlanosság, de mégis alkalmas téves hiedelmek alakulására. Felkérteünk pótlólag megjegyezni, hogy az eddigi másodelnök Maklári Pap Miklós volt, s vele szemben választatott meg Zoványi erre a tisztre, ki azonban nem fogadta el a hivatalt s maga helyett dr. Horváth Cyrillt ajánlotta. A Sárospataki Lapok szerkesztőjévé pedig dr. Tüdös István helyére azért kellett másat választani, mert ő eltávozik miskolczi papnak. Különben úgy Horváth, mint a megválasztott szerkesztő: Rohoska ugyanabban a vélekedésben van a felforgó kérdések felől, mint Tüdös és Zoványi. (Z. J.)

Az „Egyetértés“ 1905-ben. Ez a 39 év óta fennálló régi 48-as politikai napilap, mely most dr. Pap Zoltán orsz. képviselő szerkesztésében jelenik meg, egészen új köntöst öltött, új életre ébredt, visszaszerződöttette régi neves munkatársait és sokszoros lelkesedéssel küzd céljáért. Ingyen adja minden előfizetőjének az „Egyetértés“ minden hónapban, a Hevesi József és dr. Falk Zsigmond által kiválóan szerkesztett „Magyar Szalon“ című szépirodalmi folyóiratot. Ezenkívül nagy ünnepi mellékletek, bőséges irodalmi rész, külön kiadások soha sem maradnak el ezen tökéletes, gondosan szerkesztett, független irányu, mindenben magyar szellemű ujságnál, melynek vezetőcikkeit az ország első politikusai, szépirodalmi részét legjobb íróink írják. A szerkesztői üzenetek az előfizetők jogi tanácsadója, orvosa, vezetője, kaulauza. A „Divat Szalon“-t a ház asszonya negyedévi 2 k. kedvezményes áron kapja. Legczélszerűbben postautalványon lehet előfizetni negyedévre 10 kor., egy óra 3 kor. 60 fill. Kedvezményes ár áll, tisztviselők, papok, tanárok, jegyzők részére negyedévre 7 kor., egy óra 2 kor. 40 fillér. Budapest, IV., Vármege-utca 11.

Újévi ajándékok. A magyarsúlyei ref. egyházban Tamási Ámália ajándékozott egy színes virágokkal ékesített katedra takarót ért. 14 kor. Tiszteletes Széki Mária Vass Ferencz ref. papné adott egy körzetes bojttal ellátott megyszin kelme diszes urasztali takarót ért: 24 k. özv. Korodiné Zudor Mária az egyház papilak fűtésére egy érczemenczét ért: 30 k. adott Nevezett adakozók vegyék Istentől méltó jutalmukat, ref. egyházközségünk tagjaitól pedig a szíves hálaköszönetet. Aknai Márton egy. sz.-gondnok.

GYÁSZROVAT.

Nagy Gergely, a kisborosnyói ev. ref. egyház nyug. kántortanítója, e hó 28-án, életének 76-ik évében elhunyt. 50 évet meghaladó szolgálatot teljesített egyházunkban. A 48—49-iki szabadságharc után, melyben részt vett, előbb Kőrspatakon, majd Komollón, végre Kisborosnyón. Nehéz családjában nyolc gyermeket nevelt önállóságra a hazának, kik az özvegy anyával, sok unokával és dédunokával állják körül ravatalát. Nagy Károly theol. tanár, lapunk szerkesztője, benne édes atyját siratja. Emléke áldott!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5738—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk méltóságos t. tanácsához és az összes kollégiumok méltóságos t. előljáróságaihoz.

Az 1903. évben tartott egyházkerületi közgyűlés 64. jkvi sz. határozatában kimondotta, hogy az egyh.-kerület püspökei után hátramaradó özvegyek nyugdíjazásáról való gondoskodást elodázhatatlan szükségnek ismeri és ezért utasította igazgatótanácsunkat, hogy a püspöki özvegyek ellátása tárgyában, az autonom hatóságok meghallgatásával, már a legközelebbi közgyűlés elé terjesszen javaslatot.

Emez utasítás alapján megállapította ig.-tanácsunk az alább következő javaslati tervet, melyet az összes egyházmegyék tanácsaival és a kollégiumok előljáróságaival, azzal a felhívással közlünk, hogy 1905. márczius hó 1-ig azt feltétlenül tárgyalni és vonatkozó észrevételeiket, illetve javaslataikat ig.-tanácsunkhoz ez ideig beterjeszteni sziveskedjék, hogy az év tavaszán esetleg megtartandó egyh.-kerületi közgyűlésen e kérdés tárgyalható és véglegesen elintézhető legyen.

Javaslati tervünk a következő:

Tekintettel arra a körülményre, hogy az egyh.-kerület püspökeinek az e.-kerületi tisztviselők és theologiai tanárok nyugdíjintézetébe leendő felvétele, a püspöki állás különleges helyzete folytán nem lehetséges és tekintve, hogy a püspökök aránylag rövidebb szolgálata után csakis az említett nyugdíjintézet jogosított tagjainak sérelmével lehetne a püspöki özvegyek részére megfelelő nyugdíjat biztosítani, bizottságunk abban a véleményben van, hogy részletes nyugdíjszabályzat megállapítása nélkül, a püspökök özvegyei részére maga az egyházkerület kell, hogy bizonyos összegű nyugdíjjarandóságot megállapítson, mely az eltöltött szolgálati időre tekintet nélkül minden püspöki özvegynek élethossziglan kiszolgáltatandó lenne, fentartatván az e.-kerület esetleges intézkedési joga arra az alig előfordulható esetre nézve, hogy ha az elhalt püspök után kiskoru árvák is maradnának.

A püspöki özvegyek állandó nyugdíjának összegét az e.-kerület szűkös anyagi körülményeire tekintettel, évi 1500 koronában véljük megállapítandónak, mely összeg az egyetemes özvegy-árva gyámintézetből megnyerendő 500 koronával 2000-re kiegészítve a püspöki özvegyek korlátozottabb igényü megélhetésére némileg mégis fedezetet nyújtana.

E nyugdíjösszeg fedezésének biztosítására a báró Baldácsy-alapítvány kamatjartalékából volna, véleményünk szerint, már a jövő 1905. évi január hó 1-től kezdve évenként 1000 korona félreteendő és a püspöki özvegyek nyugdíjalapja czimén tőkésítendő, mely tőke jövedelme és az évenkénti 1000 koronás járulékok összege előre láthatólag állandó fedezetet nyújtana az előálló szűk-séglettel szemben.

A Baldácsy-alapítvány segély-jutaléka czimén ugyanis erdélyi ev. ref. e.-kerületünk, az 1902. évig 8000 koronát nyert, melynek felhasználása iránt az e.-kerületi közgyűlés jóváhagyásával aként intézkedett volt ig.-tanácsunk, hogy annak egynegyed része püspöki fizetéspótlásra, egynegyed része segélyekre, egynegyed része a Szeretetház és utolsó negyed része az ev. ref. theol. fakultás segélyezésére használtassék fel.

Bár ezen intézkedés önként érthetőleg csakis az évi 8000 koronás segély-jutalékra vonatkozhatott, mindazonáltal az 1903. évtől kezdve 9000 koronában folyósított

jutalék is ezen arány szerint lett megosztva az ig.-tanács, vagy kerületi közgyűlés külön intézkedése nélkül.

Az 1000 kor. többlet fennebb említett módon leendő felhasználását tehát előző határozatok nem akadályozzák, sőt az eddig segélyezett intézmények sem szenvednek lényeges rövidséget, mert a püspöki fizetéspótlás elmaradása megfelelő ellenértéket nyer a tervbe vett nyugdíjalap létesítése által; a Szeretetház jelenlegi helyzetében ezt az összeget könnyen nélkülözheti, egyedül a theol. fakultás számadásaiban fog a 250 koronás hiány nehézséget okozni.

A püspöki özvegyek fennebbi nyugdíjárulékának megállapításával kapcsolatosan kimondandó lenne, hogy a püspökök özvegyei részére jelenleg megállapítva levő 10,000 kor. végkielégítési összeg megszüntetettik, illetőleg, hogy a hagyatéki idő után következő félév (Szt.-György, illetőleg Szt.-Mihály napjáig) alatt élvezett teljes fizetés megszűnése után lesz az évi 1500 korona nyugdíj folyósítandó.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. decz. hó 15-én tartott üléséből.

Gr. Bánffy,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 5441—1904.

KÖRLEVÉL

az összes ref. lelkészek, tanárok és tanítók figyelmébe.

Dr. Molnár István főgimn. tanár (lakik Budapest, VII. Kerepesi-ut 32. I. 6.) a felkért bírálónk véleménye szerint igen hasznos és érdemes népszerű művet irt az alkoholizmus terjedésének korlátozása érdekében e cím alatt: „*A váradi sorozás vagy a szeszitalok hatásai.*“

Felhívjuk a tiszteletes lelkész, tanár és tanító aait, hogy a nevezett munka elterjedésére figyelemmel lenni sziveskedjenek, mint a mely az alkohol erkölcsi, gazdasági és közegészségi ártalmaival oly behatóan, tüzetesen és a mi fő, könnyen megérthető világossággal foglalkozik, mint azt ezen irányzatu munkák közül nyelvünk irodalmában egyetlen egy sem tevé. Meglepo tárgyilagosságát pillanatra sem téveszti szem elől. Mint a szeszezés kiváló ellenszere, egyházi irányzataink és törekvéseinknek a legteljesebb mértékben megfelel és felekezetünk őszinte, igaz, humánus törekvéseiben csak jó segítség lehet. Különösen egyháztársadalmi törekvéseinknél, a nép jobb irányzatra terelésénél, szinte nélkülözhetlen becses mű.

Felekezetieskedéstől teljesen mentes, minden mozzanában a hazafias, népmentő czélt szolgálja. Semmi felekezeti érdek, vagy irányzat mellett nem buzog, így felekezetünk intézményeiben bátran használható.

Tartalmában minden tekintetben megfelel a kitűzött czélnek. Hatós, komoly érvekkel, példákkal bizonyít. Az alkohol veszedelmét elegendő, bőséges anyaggal, statisztikai adatokkal jeles, nagy alakok tényeivel sat. bizonyítja.

Megrendelhető a szerzőnél darabonként 60 fillérért, 100-anként 50—50 fillérért bérmentve, kemény kötésben.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. decz. hó 15-én tartott üléséből.

Gr. Bánffy,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 5343—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk méltóságos t. Tanácsához és a kollégiumok méltóságos t. Előljárásihoz.

A széki ev. ref. egyházmegye tanácsa a következő határozati javaslatot nyújtotta be igazgatótanácsunkhoz.

„Tekintettel arra, hogy a halotti koszorúknak a mi templomainkba való bevitele és elhelyezése ellenkezik puritán hitelveinkkel, tekintettel arra, hogy azoknak templomainkban, mint közhelyeken való felhalmozása sok esetben közegészségileg és köztisztaság tekintetéből is veszedelmes; tekintettel arra, hogy némely vidéken már annyira közszokássá fajult, hogy a templomok halotti koszorúk raktárának néznek ki, kéressék fel a méltóságos igazgatótanács arra, hogy egyházkerületünk egész területére nézve

bocsásson ki tiltó rendeletet a halotti koszorúknak a templomokban való elhelyezése ellen, az eddig elhelyezettekét pedig, a templom valamely félreeső, e célra kijelölendő helyére összegyűjteni rendelje.“

Igazgatótanácsunk a fennebbi javaslat indokait és czélját, a maga részéről is helyesli, de eléggé fontosnak tartja a kérdést arra, hogy nemcsak egyszerűen a közigazgatási főhatóság intézkedéseivel, haaem egyházkerületi közgyűlési határozattal oldassék meg.

Felkérjük ennélfogva a Czimben jelzett hatóságokat, hogy legközelebbi ülésükben vegyék e kérdést tárgyalás alá és 1905. évi márczius hó 1-ig sziveskedjenek felterjeszteni Igazgatótanácsunkhoz arra vonatkozó véleményes javaslatokat.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvár, 1904. decz. hó 15-én tartott üléséből.

Gr. Bánffy,
elnök.

Maksay János,
titkár.

5667—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a nyomtatványár hátraléki tárgyában.

Az 1889. évi hivatalos lap 3. számában 107. szám alatt közzétett körrendeletünk értelmében a központból megrendelt nyomtatványok ára minden évi július 1-ig, illetve december hó 31-ig multhatatlanul befizetendő lenne.

Minthogy azonban keblki könyvelési osztályunk kimutatása szerint a dézsi, nagysajói, marosi és görgényi egyházmegyékből még a múlt 1903. évről is állanak fenn hátralékok, a folyó 1904. évről pedig az egyházmegyék legnagyobb része hátralékos, felhívjuk az érdekelt esperes aait, hogy az alább kitüntetendő hátraléki összegeket még ez év folyamán feltétlenül küldessék be, mert az újabb nyomtatvány-rendeléseknek mindaddig nem teszünk eleget, míg a hátralékok teljesen törlesztve nincsenek.

A hátralékok a következők: Vajdahunyadi ehm. 57.50 k., gyulafehérvári ehm. 37.06 k., nagyenyedi ehm. 6.51 k., dési ehm. 44.90 k., széki ehm. 46.60 k., szilágyszolnoki ehm. 132.42 k., nagysajói ehm. 57.68 k., marosi ehm. 100.96 k., görgényi ehm. 62.28 k., nagyszabeni ehm. 55.89 k., sepsi ehm. 109.02 k., orbai ehm. 50 f., kézdi ehm. 30.70 k., Bodor Géza esperes 6 k. Kalotaszegi ehm. 39.80 k., romániai esperesség 142.60 k., kolozsvári esperes 20 kor.

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 21-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Kádár János,
titkár.

Sz. 5737—1904.

ÉRTESETÉS

valamennyi egyházmegyénk espereséhez és kollégiumok méltóságos t. előljárásihoz.

A folyó év őszén tartott egyetemes konvent rendelkezése következtében kellő számú példányban kinyomtatott az országos ev. ref. lelkészi nyugdíjintézet létesítésére vonatkozó előadói javaslat és egyházkerületünkhöz is leküldetett a füzetekből megfelelő mennyiség az egyházközségek között leendő szétszórás czéljából.

Kiadóhivatalunk egyházmegyénként csomagolva meg fogja küldeni esperes aaihoz e munkálat kellő számú példányát, minélfogva kérjük esperes aait, hogy azokból egy-egy példányt az esperesi levéltárba helyezni, egy-egy példányt pedig az egyes anya-egyházaknak megküldeni sziveskedjenek.

Rendelkezésre bocsátunk egyuttal az összes egyházmegyéknek és összes kollégiumoknak 1—1 példányt a zsinat adóügyi munkálataiból, megtekintés és irattári megőrzés végett.

Kolozsvárt, 1904. decz. hó 22-én.

Dr. Bartók György,
elnök.

Kádár János,
titkár.

